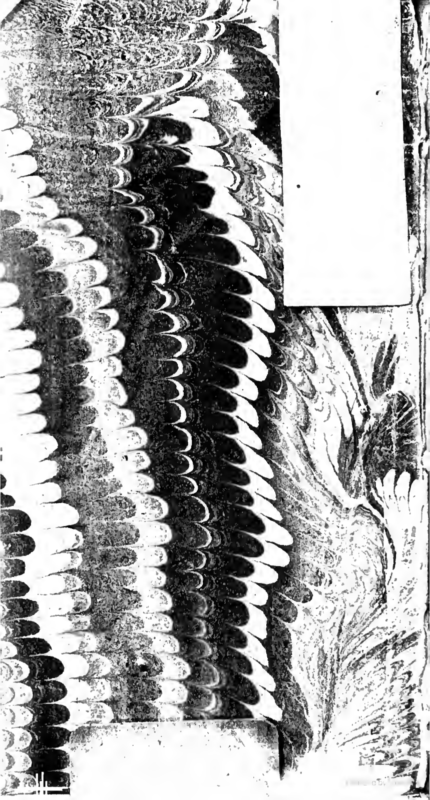

[illegible]

TIROCINIUM
THEOLOGICUM

Quo traditur

Compendiaria Notitia Theologiæ Scri-pturalis, Theologiæ Scholasticæ, Theologiæ Polemicæ, Facultatis Canonicæ, Theologiæ Moralis, ac Theologiæ Mysticæ, omnesque harum Disciplinarum Tractatus, Objecta, Fundamenta præcipua recensentur.

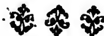
ET INSUPER

Concilia Oecumenica, Pontifices, Patres, Patrum scripta genuina, Controversiæ Fidei, Hæreses, Propositiones damnatæ chronologicè proponuntur.

AUCTORE

BALTHASSARE FRANCOLINO

Societatis Jesu Theologo.

ROMÆ MDCCVI.
Ex Typographia Antonii de Rubeis, in Platea Cerensi.

Superiorum facultate.

Illustriss., & Reverendiss. D. D.

ABBATI

ANNIBALI

ALBANO

Sanctissimi Domini Nostri

CLEMENTIS XI.

EX FRATRE NEPOTI

Sacrosanctæ Vaticanæ Basilicæ Canonico

Fœlicitatem.

XIGUO *meo Tirocinio Patronum quærebam non exiguæ dignitatis, qui magnitudine sua meo libello nomen faceret, & securitatem. Quærebam Princi-*

 pem

pem virum, sed sacris addi-ctum, & Religioni mancipatum, qui libenter patrocinium suum impenderet tuendo Sacro, & Religioso Tirocinio. Demum quærebam Theologum, qui quem exhibeo librum de Theologicis facultatibus tractantem, non exciperet solùm amantèr, sed amantiùs legeret, suoque exemplo dignum, qui legeretur, efficeret. Statim occurrit PATRUUS TUUS, *cui triplicem coronam intexunt sublimis Theologia, Principatus Supremus, Sacerdotium Summum. At arguerer voti nimiùm temerarii, si tam præclarum meo Libello quærerem*

Pa-

Patrocinium. Et quis ego ſum qui audeam ſiſtere me, meumque Librum pedibus celſiſſimæ Majeſtatis? Anceps igitur me cura torquebat, hinc mei Tirocinii, cui nobile Patrocinium quærebam, hinc mei ipſius, cui metuebam notam temeritatis. Quid inter hunc timorem, eamque cupiditatem facerem? Quod facio. Accedo ad Te, quem Theologia ad miraculum publicè propugnata nobilitat, quem Religio ſibi totum devovit, cui pro dominationis humanæ titulis eſt animi moderatio. Accedo ad Te, nempe ad alium à CLEMENTE XI. *ſic evado notam temeritatis.*

Accedo ad Te, qui vix alius es ab Optimo Patruo, quocum ſanguine jungeris, & nexu virtutum. Sic obſecundo deſiderio meo. Id autem rogo, ut ei offeras hoc Tirocinium meum, vel oblatum Tibi habeas ipſe ac tuearis. Utrumlibet mihi contingat voti compos ero. Unum ſiquidem eſſe puto Tuum, *&* Patrui Tui *Patrocinium, utrumque videlicet ſolis Virtutibus, & liberalibus Diſciplinis fovendis impenſum.*

Humill., & Obſequentiſs. Serv.
Balthaſſar Francolinus.

MICHAEL ANGELUS TAMBURINUS

Præpositus Generalis Societatis JESU.

CUm Librum, cui titulus: *Tirocinium Theologicum*, à Patre Balthassare Francolino nostræ Societatis Sacerdote compositum, aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint, facultatem facimus, ut typis mandetur, si ità iis, ad quos pertinet videbitur. Cujus rei gratiâ has literas manu nostrâ subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Romæ 12. Februarii 1706.

Michael Angelus Tamburinus.

Imprimatur,

Si videbitur Reverendiſs. P. Magiſtro Sacri Palatii Apoſtolici.

Dominicus de Zaulis Epiſcopus Verulanus Vicesgerens.

OPus, cui titulus: *Tirocinium Theologicum*, auctore eximio Patre Balthaſſare Francolini, juſſu Reverendiſſimi Patris PauliniBernardinii Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtri à me attentè luſtratum, prælo, & præconio dignum eſſe cenſeo. Fidei ſiquidem orthodoxæ conſonum addiſcentibus commodum, doctisque congruum videtur. Romæ pridiè Kalendas Februarii 1706.

Fr. Auguſtinus Ceccarelli Sacræ Theologiæ Magiſter Bibl. Angelicæ Cuſtos ſubſtitutus.

Reve-

Reverendissimi Patris Paulini Bernardinii Ordinis Prædicatorum Sacri Apostolici Palatii Magistri jussu Librum, cui titulus: *Tirocinium Theologicum*, auctore Rev. admod. Patre Balthassare Francolino Societatis Jesu Theologo accuratè perlegi, in quo nihil prorsus à Fide orthodoxa, moribusque Christianis aversum, nec dissonum inveni, quinimò cum stylo brevi, claraque facundia cunctas sacræ Theologiæ dotes, & munera præclarè describat, opus ne dum ad Tyronum solatium, ac utilitatem, sed & ad comodiorem omnium sacræ Theologiæ quomodolibet professorũ usum, egregium, quantociùs prælo mandandum, censeo. Datum in Conventu Sanctæ Mariæ super Minervam die 8. Februarii 1706.

Fr. Jo. Vincentius Cassellì Ord. Prædic. sac. Theol. Magist.

Imprimatur,

Fr. Joannes Baptista Carus Magister, & Reverendiss. P. Sacri Apost: Pal. Magist. Socius, Ord. Prædic.

IN-

INDEX

Partium totius operis.

TI-

TIROCINIUM THEOLOGICUM,

Quo Theologus Institutor Discipulo suo tradit compendiariam notitiam Theologiæ Scripturalis, Speculativæ, Polemicæ, Moralis, Mysticæ, & facultatis Canonicæ.

PROEMIUM.

Disc. CUM Theologicis studiis animum adiicere cogitem, velim priùs edoceri, quid Theologia sit; quæ hujus Disciplinæ principia, ex quibus suas eruit Conclusiones; quę methodus; quod propositum & finis. Puto enim anticipatam hanc totius veluti cursus cognitionem esse iis perutilem, qui Theologicum studium ingredi decrevere.

Mag. Perutilis absque dubio ea est, ac ferè dixerim necessaria, uti mox intelliges.

Disc. Age igitur, & pro ea benignitate, qua mihi semper studuisti, hunc quæso laborem subire ne graveris.

Mag. Nefas sanè sit, nolle ei obsequi, qui tam sapienter postulat erudiri. Faciam igitur quod petis, & faciam perlibenter. Quin facio jam, & ad illud primū quod petebas,

Respondeo; Theologiam esse facultatem

tem

tem omnium Disciplinarum nobilissimam; utpotè quę explicat doctrinam Fidei, & circa eam discurrit, tùm ad instruendos Fideles circa ea, quæ credi debent, tùm ad revincendos Infideles, & Hæreticos, tùm denique ad Fidelium mores dirigendos.

Hinc alia est Theologia scripturalis, quæ varios sacrę Scripturę sensus explicat, ac doctrinam Fidei, & morum in eis contentam exponit.

Alia est Theologia Scholastica, quæ prædictam doctrinam Fidei ex Scripturis Conciliis, & Patribus eruit, multaq; ex his partim evidẽter, partim probabiliter infert.

Alia est Theologia Polemica, seù controversa, quæ Infidelium, & Hęreticorum errores refellit.

Alia est Facultas Canonica, quæ Canones, nempè Leges Conciliorum, & Romanorum Pontificum responsa ad Ecclesiasticam œconomiam, & disciplinam spectantia ordinatè proponit, explicat, & interpretatur.

Alia est Theologia Moralis, quę Mandatorum Divinorum, & humanorum obligationes proponit, & quæstionibus, quas casus conscientiæ appellamus, respondet.

Alia demùm est Theologia Mystica, sive affectiva, quæ hominem non suæ solùm utcumque salutis, sed Evangelicæ perfectionis cupidum, instruit, ejusque affectus in Deum dirigit, & movet. Nunc de singulis agendum.

TI-

TIROCINII THEOLOGICI

PARS I.

In qua agitur de Theologia Scripturali.

1 UT incipiam à prima, audiviſti non ſemel, Scripturas Sacras dividi in vetus,& novum Teſtamentum. Sic vocantur, quia continent legem veterem Moſaicam, & novam Evangelicam. Lex enim Divina dicta fuit ab ipſo Deo Teſtamentum; hinc David pſal.102. verſ.18. *Et juſtitia illius in filios filiorum, bis qui ſervant teſtamentum ejus*: nempe ut ſubdit velut explicans quod dixerat, *Et memores ſunt mandatorum ipſius*. Dicta autem fuit utraque lex teſtamentum, quia Deus utramque legem condens pactum quoddam teſtamentarium cum homine

iniit faciendi illum Celestium bonorum heredem, si suam legem observet; utque obligationem homini imposuit observandi suam legem, sic obligationem ipse suscepit ei largiendi promissam hereditatem, si suę legi paruerit Hinc lex Divina tam sæpe dicitur pactum in Scripturis. Quia vero testamentum est pactum transferendi hereditatem post mortem disponentis, adeoque morte confirmandum; ideo voluit Deus hanc suam testamentariam dispositionem confirmare morte, & sanguine filii sui, cujus figura erant victimæ in lege veteri Deo immolatæ; qnod significavit Apostolus scribens ad Hæbr. c. 9. *Ubi enim testamentum est, mors necesse est intercedat Testatoris; testamentum enim in mortuis confirmatum est; alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus est; unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est.*

2. Quamvis autem in Scripturis multa contineantur præter legem, volumen tamen ipsarum lex vetus, & nova dicitur, quia quidquid est in Scripturis vel est lex ipsa Divina, vel aliquid ad ejus observationem conducens.

§. I.

§. I.

De numero Sacrorum Librorum.

3 Libri veteris Testamenti sunt 45. nimirum Pentateuchus, seu quinque libri Moysis, qui sunt Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, & Deuteronomium: tum liber Josue, liber Judicum, liber Rhuth; quatuor libri Regum, duo Paralippomenon, Esdræ primus, & secundus, qui dicitur Nehemias; Tobias; Judith; Esther; Job; Psalterium Davidicum 150. psalmorum; Proverbia, Ecclesiastes, Canticum Canticorum; Sapientia; Ecclesiasticus; Isajas; Jeremias cum Baruch; Ezechiel; Daniel; Duodecim Prophetæ minores, scilicet Osee, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Micheas, Nahum; Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zaccharias, Malachias; Machabæorum primus, & secundus.

4. Libri novi Testamenti sunt 27. Quatuor Evangelia, Acta Apostolorum, quatuordecim Epistolæ S. Pauli Apostoli, nempe una ad Romanos, duæ ad Corinthios, una ad Galatas, una ad Ephesios, una ad Philippenses, una ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, una ad Titum, una ad Philemonem, una ad Hæbreos; S. Petri Apostoli duæ, S. Joannis Apostoli tres, S. Jacobi

Apoſtoli una, S. Judæ Apoſtoli una; & S. Joannis Apoſtoli Apocalypſis.

§. II.

Argumenta, Auctores, & Interpretes Sacrorum Librorum.

DE PENTATEUCHO.

5 IN Geneſi Moſes narrat creationem Mundi, & geſta Adami, Evæ, Noe, Abrahæ, Iſaac, Jacob, & aliorum uſque ad mortem Joſeph.

In Exodo perſecutionem Pharaonis, indeque decem plagas Ægypti, egreſſum Hebræorum ex Ægipto, & peregrinationem per Deſertum, ubi in Sina Decalogum, cæteraſque leges à Deo acceperunt.

In Levitico deſcribuntur ſacra, & ſacrificia, cibi vetiti, feſta, aliique ritus, luſtrationes, & cæremoniæ tam Populi, quam Sacerdotum, & Levitarum.

In Numeris numerantur Populus, Principes, & Levitæ; item quadraginta duæ manſiones Hæbreorum; horumque, ac Dei geſta in Deſerto recenſentur; inſuper affertur prohetia Baalam, ac deſcribitur bellum Hebræorum cum Madianitis.

In Deut. ſive ſecunda lege repetuntur, & inculcantur Hebręis leges antea in Exodo, Levitico, & Numeris à Deo datæ.

6. Hic

6 Hic adverte cum Cornel. à Lapide Mosen Pentateuchum simpliciter conscripsisse per modum Diarii, vel Annalium; Josue tamen, vel alium similem e osdem hos Mosis annales in ordinem digessisse, & sententias nonnullas addidisse: sic enim in fine Deuteronomii mors Moysis, eo utique mortuo, à Josue, vel alio quopiam additur, & describitur. Sic non à Mose, sed ab alio, ut videtur, laus mansuetudinis Mosis intertexta est Numer. 12. 3. Porro Moses hæc partim traditione, partim Divina revelatione, partim oculari inspectione didicit, & accepit; omniaque Divino instinctu conscripsit.

7 Scripserunt in Genes. Origenes, S. Hieron. S. August. Theod. Procopius, Chrys. Eucher. Rupert. S. Basil. S. Ambr. Albinus Flaccus, Anastasius Sinaita, Lyran. Tostat. Hugo, Chart. Inter recentiores excellit Pererius, & Cornel. à Lap.

8 Scripsere in Levit. Orig. Isichius, S. Cyrill. Radulphus Monach. Petrus Serranus, Cornel. à Lap. qui & reliquos Pentateuchi libros exponit.

De Libro Josue.

9 IN libro Josue gesta Josue describuntur, ut videlicet ille Chananæam bello subegit, illamque duodecim Tribubus divisit, Rempubl. Israelis in eàdem constituit, eamque tam in pace, quàm in bello

prudentissimè gubernavit. Diaria hæc ab ipso Josue primitùs fuere conscripta, quidquid alii contradicant. Eorum verò collector nonnulla addidit, nempè ejus mortem, & quæ post ejus mortem contigere, uti sunt ea, quæ cap. 15. de Axa filia Caleb, & cap. 19. de filiis Dan narrantur.

10 Scripsere in Josue Orig. Theodor. Procopius, S. Augustinus, Rupertus, Lyranus, Hugo Card., Dionysius Carthus. Cajetanus. Fusè & exactè Alphonsus Tostatus Episc. Abulensis, elegantissimè Arias Montanus, copiosè Cosmas Magallianus, doctè, & reconditè Nicolaus Serarius, accuratè Jacobus Bonferius, eruditè Cornel. à Lap.

De Lib. Judicum, & de Lib. Ruth.

11 Liber Judicum horum gesta prosequitur. Judices autem Hebræorum ij dicti fuere, qui eum populum ingressum in Palestinam à vicinarum Gentium insultu, & jugo liberarunt, eique in judiciis præfuere, præfecturâ fere Monarchica: unicus enim Judex erat, & in solis causis difficilioribus sententiam supremi Concilii, quod Sanhedrim dicebatur, exquirere, ejusque decretis stare debebat, regiam tamen potestatem non habebat. Quare nec leges condere poterat, nec diademate, aut sceptro utebatur, nec satellitio custodiebatur. Non ungebatur, nec hæ-

hæreditario jure ſuccedebat, ſed electione Dei vel Populi creabatur. Electus per omnem vitam manebat Judex: jus demum vitæ, & necis non habebat, ſed reos juxta legem morti adjudicabat, aut aliter plectebat. Fuere quindecim, nempe Othoniel, Aod, Samgar, Baruc cum Debora, Gedeon, Abimelec, Thola, Jair, Jepthe, Abeſan, Ahialon, Abdon, Sampſon, Heli, Samuel, poſt quem Populus Regem petiit. Is Judicum Magiſtratus manſit annis 356 In hoc tamen libro duorum ultimorum, nempe Heli, & Samuelis acta non narrantur, ſed in lib. 1. Reg.

12. Quis hunc librum conſcripſerit, incertum eſt. Veriſimile eſt, Eſdram, vel Prophetam aliquem poſteriorem, aut potius Samuelem ex antiquis Diariis, & Annalibus, quæ Judex quiſque, aut alius ejus tempore conſcribebat, collegiſſe, & in hunc librum redegiſſe.

13 In librum Judicum ſcripſere Orig. S. Aug. Theod. Procop. Iſidor. Hugo de S. Vict. Lyran. Hugo Card. Dion. Chart. Abul. Cajet. Arias Montanus, Serarius, Magalianes, Bonfrerius, Corn. à Lap.

14 Liber Ruth continet Genealogiam Judæ Patriarchæ à Phares filio ejus uſque Davidem; eſt autem appendix libri Judicum: Ruth enim hiſtoria contigit ſub Judicibus, eſtque præludium, & veluti manuductio ad librum primum Regum, in quo geſta Davidis deſcribuntur.

15 Auctor libri est incertus: à nonnullis enim censetur fuisse Ezechias Rex, ab aliis Esdras à pluribus verò Samuel, idque verisimilius est. Scripserunt in Ruth Rupertus, Abul. Lyran. Hugo, Dionys. Cajet. Serarius, Corn. à Lapide, & cum ingenti laude Fevaxdentius.

De Libris Regum, & Paralippomenon.

16 HIs quatuor libris Regũ continetur historia regni Hebraici. Duo priores libri complectuntur tempus, quo, post judices Heli, & Samuelem, pręfuerunt Israeli cum potestate regia Saul, & David. Duo posteriores enarrant acta Salomonis, ejusque Filiorum, & nepotum usque ad ultimum Regem Sedeciam. Item gesta Jeroboam, & posteriorum ejus, qui schisma facientes à Roboam, & Juda regnarunt in Israele, idest in decem tribubus usque ad ultimum Regem Oseam.

17 Primum Regum librum Scripsit Samuel usque ad mortem suam: Ejus verò mortem, & gesta post ipsam, usque ad finem libri secundi scripsit David, aut potiùs Nathan, & Gad Profetæ, qui David erant à secretis, & commentariis, ut ejus acta, & veluti Ephemerides conscriberent. Duos posteriores regum libros usque ad Hierosolymę excidium ex priscis singulorum Regum Annalibus scripsit partim Isaias, partim Jeremias, partim Esdras. Prędicta Dia-

ria

ria, seu Annales vocātur in Scriptura liber verborum, idest factorum descriptorum.

18. Libris regum attexuntur duo libri Paralippomenon, idest relictorum, seu residuorum, quia hi supplent ea, quæ in libris Regum de Regibus Juda prætermissa sunt, nam gesta regum Israel vix tanguntur in libris Paralippomenon. Auctor Paralippomenon fuit probabilitèr Esdras.

19 In libros regum Scripserunt Lyran. Hugo, Dion. Abulen. Cajetan. & Vatabl. novissimè Franciscus Mendozza, Gaspar Sanchez, Nicolaus Serarius. Cornel. à Lap. qui scripsit etiam in lib. Paralipp.

De Duobus Libris Esdræ.

20 AUctor libri primi est Esdras ipse, secundi verò est Nehemias; Dicitur autem Esdræ etiam hìc, partim, quòd continet ea, quæ simul ab Esdra, & Nehemia gesta sunt, partim quòd olim apud Hebræos, & Græcos uterque hìc liber unus erat. Fuit autem Esdras Sacerdos, Propheta, Scriba, Doctor, & totius Sacræ Scripturæ deperditæ in vastitate Babilonica, ex memoria dictator, & restaurator, vel potius vitiatæ corrector. Nehemias verò fuit Sacerdos, & Artaxersis Persarum Regis Pincerna. Is reducem è captivitate populum numeravit, ac Templi, & murorum restaurationem consignavit, & perfecit.

21 Liber Esdræ continet ea, quæ circa

prædictam populi liberationem contigerunt ab anno primo monarchię Cyri usque ad annum septimum Artaxersis Regis, quo Esdras è Babylone cum aliis Sacerdotibus, & Levitis rediit in Hierusalem, quod est spatium 73. annorum. Liber vero Nehemiæ continet reædificationem Urbis Hierosolimæ, aliaque ab anno 7. usque ad annum 32. ejusdem Artaxersis.

Scripsit in hos lib. Lyran. Dion. Vatab. Marian. Corn. à Lap.

22 Tertius, & quartus liber Esdræ Apocryphi sunt. Vide Cornel. à Lap. de utriusque auctoritate non quidem canonica, non tamen contemnenda hìc differentem. Is liber tertius Esdræ narrat eadem, quæ narrata sunt libro primo, & secundo, sed quæ ibi breviter dicta sunt, fusiùs hìc recensentur, ac nonnulla ibi omissa adduntur. Liber verò quartus continet varia documenta, miras visiones & prophetias præsertim eorum quæ contingent in fine Mundi, & est similis libro Apocalypsis. Auctor utriusque aut est Esdras, aut alius Esdræ personam referens.

De Libris Tobiæ, Judith, Esther, & Job.

23 Liber Tobiæ describit vitam, gesta, & mores utriusque Tobiæ. Auctor primæ partis libri fuit pater, auctor secundæ partis filius. Contigit hæc historia

sub

ſub Ezechia & Manaſſe. Scripſere in hunc librum S. Ambr. Beda, Hugo, Lyran. Vatabl. Cornel. à Lap.

24 Argumentum libri Judith eſt ejus victoria de Holoferne, & Aſſyriis. Contigit hæc hiſtoria probabilitèr non ante captivitatem Babylonicam, ſub Manaſſe Rege Juda, ut non pauci dicunt, ſed poſtea ſub Xerſe, ut latè Corn. à Lap. Scripſit in Judith Serarius, Genebr. Pererius, Cornel à Lap.

25 Argumentum libri Eſther eſt humiliatio ſuperborum in perſona Vaſthi, & Aman, & exaltatio humilium in perſona Eſther, & Mardochæi, ac liberatio injuſtè oppreſſorum in perſona Judæorum. Eodem tempore, quo vixere Eſther, & Mardochæus, floruerunt Eſdras, Nehemias, Daniel, Zorobabel, Jeſus filius Joſedech, Aggæus, Malachias, Zaccharias &c. Auctor libri Eſther fuit, ut creditur, ipſe Mardocchæus cum Eſther. Scripſere in hunc lib. Lyran. Hugo. Dion. Serarius, Sanchez, Fevaxdentius, Cornel. à Lap.

26 Argumentum libri Job eſt exemplum inſigne patientiæ Job, & providentię Divinę circa ipſum, reliquoſque juſtos quos tentari permittit Deus, ut probet, & coronet. Hujus lib. auctor cenſetur Moſes à Card. Bellarm. aliiſque, ſed ab aliis ipſe Job qui natus dicitur anno Mundi 2230. Scripſerunt in Job præter antiquos, Salmeron, Pineda, Gaſp. Sanctius &c.

De Libro Psalmorum.

27 IS liber continet laudes Dei, ejusque legis, & viri justi & sancti, sed præsertim Christi Domini, qui est præcipuum libri argumentum. Omnes 150. Psalmi quibus is liber constat, sunt ipsius Davidis juxta probabiliorem sententiam. Vide Lorinum in præfat. cap 2. Innumeri sunt eorum Interpretes. Eminet S. Aug. inter antiquos, inter recentiores Lorinus, & Bellarm.

De Libris Salomonis.

28 SAlomon (inquit S Hieron. in comment. in Ecclesiasten) *tria volumina edidit, Proverbia, Ecclesiasten, & Canticum Canticorum. In Proverbiis parvulum docens, & quasi de officiis per sententias erudiens, unde & ad filium ejus sermo crebrò repetitur. In Ecclesiaste verò maturæ virum ætatis instituens, ne quidquam in Mundi rebus putet esse perpetuum, sed caduca, & brevia universa, quæ cernimus. Ad extremum jam consummatum virum & calcato sæculo præparatum in Cantico Canticorum sponsi jungit amplexibus.*

29 In Proverbia Salomonis scripsere multi recentiores Osorius, Peltanus, Fontius, Nannus, Sixtus Sen. Sidonius Scarga, Baynus, Arboreus, Comel. Jansen. Post om-

omnes,& præ omnibus fusè & erudite Ferdinandus a Salazar, & Corn. à Lap.

30 In Ecclesiasten scripsere Greg. Nazianz. Greg. Nyss. Hieron. &c. Hugo Victor. S. Bonav. Lyr. Carth. Cajet. Titelmanus, Osor. Vatabl. Lorinus, Pineda, Cornel. à Lap.

31 In Cantica scripsere Orig. Nyss. Philo Carpath. Theodoret. Beda, aliique multi. Novissimè,& exactissimè Martin. Delrio., Michael Gislerius, Ludov. Sotomajor, Cornel. à Lap.

De Libris Sapientiæ, & Ecclesiastici.

32 LIber Sapientiæ tractat de vera sapientia non tam speculativa, quã practica, quæ scilicet est ratio agendorum secundùm Deum,ac proinde non est aliud, quam Dei cognitio conjuncta cum ejus timore, religione, & cultu. Hujus ergo originem, mores, opera, effectus, & præmia is liber exponit. Est autem incertum, qui hujus libri auctor fuerit, an Salomon, ut dicit Sixtus Sen. an Jesus Sirach, ut putat S. Isidor. & Theodoret. an Philo senior, qui vixit annis 160. ante Christum, ut putant alii multi, an unus ex 72 Interpretibus, vel alius Rabbinus illius ætatis, ut censere videtur Cornel. à Lap.

33 In Sapientiam scripsere S. Bonav., Lyran., Hugo, Dion. Carth., Robertus Holcot, Petrus de Alliaco, Osor. Vatabl

Cor-

Cornel. Jansen. Cornel. à Lap. & alii.

34 Liber Ecclesiastici brevibus sententiis docet omnem moralem Philosophiam uberiùs, quam liber Proverb. Salomonis: agit enim de virtutibus non tantùm ethicis, quæ personam cujusque concernunt, & perficiunt, sed æconomicis, quæ ad familiam, & politicis, quæ ad Remp. gubernandam vel utiles sunt, vel necessariæ.

35 Auctor huius libri à multis creditur Salomon, sed Cornel. à Lap. fusè probat eum fuisse Jesum filium Sirach civem Jerosol. virum eximiè sapientem, & prophetam, qui floruit paulò post Alexandrum Magnum tempore Ptolomæi Philadelphi, & 72. Interpretum. Scripsit in hunc lib. ut in reliquam Scripturam Rabanus Maurus, sub Lud. Pio, ex cujus Rabani scriptis Glossam ordinariam contexuit Strabus Fuldēsis Monachus ejus discipulus. Scripsere etiam Lyran. Hugo, Dionys. Gorram, Holcot, Paulus de Palatio, Jorius, Boseus, Corn. Jans. & à Lap.

De Libris Prophetarum majorum.

36 Dicuntur Prophetę majores qui singuli suos scripsere libros integros, minores autem, quorum prophetiæ simul unico libro apud Hebræos continentur.

Primus majorum Prophetarum est Isaias, cujus Prophetia est de adventu Christi, de nativitatę ejus ex Virgine, de vita,

de

de prædicatione, de Regno, de miraculis, de ſepultura. Item de vocatione Gentium, de gloria Eccleſiæ. Scripſit in Iſaiam Origenes triginta volumina, & 25. homilias, quarum novem tantùm extant. Scripſere etiam S. Hieron. (ut in reliquos prophetas cum maxima laude) Rupertus, aliique veteres. E recentioribus Leo Caſtrius, Oſorius, Arias Montanus, Gaſpar Sanchez, Delrio, Cornel à Lap.

37. Secundus eſt Hieremias, qui hortatur populum, ejuſque principes ad pœnitentiam: prædicit etiam imminentem ruinam Hieroſolymæ, Templi Domini, & totius Regni: Multa etiam de adventu Chriſti, de Teſtamento novo, deque aliis Chriſtianis myſteriis apertiſſimè. Addit ad fine libri Threnos, ideſt Lamẽtationes carmine ſcriptas ordine alphabetico, quibus deplorat ærumnas gentis ſuæ, epiſtolã quoque ad populum captivũ in Babylone, qua eum hortatur, ut in fide perſiſtat. Hanc epiſtolam poſuit Baruch in extremo libro ſuo.

38 Fuit autem Baruch miniſter, & manuenſis Hieremiæ, & præter ea, quæ ſcripſit, Hieremia dictante, ſcripſit proprium volumen quinque capitum, in quibus prædicit apertiſſimè Divinam Incarnationem.

39 Scripſerunt in Hieremiam S. Hieron. Raban. Theodor. Rupertus, S. Thom. Lyran. Hugo, Dion. Vatabl. Andreas Capilla, & noviſſimè, exactiſſimeque Chriſtophorus à Caſtro, Jo. Maldonatus, Gaſ-

par

par Sanchez, Cornelius à Lapide.

40 Tertius est Ezechiel, qui prædicit liberationem sui populi à captivitate, adventum Christi Domini, aliaque ejus mysteria, & structuram Templi, sed obscurè. Scripserunt in Ezech. S Hieron. S. Greg. Lyran. Hugo, Dionys. Vatabl. Hector Pintus, Petrus Serranus, Cornel. à Lap.

41 Quartus, & ultimus est Daniel, qui scripsit multa de Christo, & de tempore adventus ejus, nec non de morte ejus, & de excæcatione Judæorum: item de Antichristo, & præliis ejus. Prædixit progressum quatuor præcipuorum Regnorum, & de bellis futuris inter Græcos, & Persas, & inter successores Alexandri Magni tam perspicuè, ut ejus prophetia rerum gestarum historia videatur.

Scripserunt in Danielem S. Hieron. Lyran. Dion. Carth. Vatabl. Pererius, Maldon. Pintus, Cornel. à Lap.

De Prophetis minoribus.

DUodecim hi sunt, quorum primus Oseas prædixit captivitatem decem Tribuum, & deinde captivitatem etiam aliarum duarum.

42 Joel secundus prædicit duabus Tribubus, quibus Propheta datus erat à Deo, Babylonicam captivitatem; & in extremo vaticinio prædicit adventum Messię, & & Spiritus Sancti in Apostolos, & ultimum Judicii diem.

43 Amos

43 Amos tertius prædixit & ipse captivitatem, & alia gravia flagella, & gravissimè in scelera invectus est.

44 Abdias quartus prophetavit contra Idumæos, & non solùm prædixit eorum exitium, sed etiam causam exitii, quia videlicet tempore captivitatis Babylonicæ futuri essent socii Chaldæorum contra filios Israel.

45 Jonas quintus prophetavit contra Ninivitas, & quamvis agentibus illis pœnitentiam Deus tunc pepercerit, tamen postea reversis ad iniquitatem Deus exitium immisit, quod Jonas prędixit, ut dicitur in lib. Tobiæ cap 14.

46 Michæas sextus prædicit primam captivitatem decem Tribuum, & secundam duarum Tribuum. Prædicit etiam adventum Christi, & nativitatem in Bethleem, & conversionem Gentium.

47 Nahum septimus prædicit exitium Regis Assyriorum, & vastationem Ninive per Chaldæos, nec hos pręvalituros contra Hierusalem, sicut prævaluerant contra Samariam.

48 Habachuc octavus, & diversus ab eo, qui attulit prandium Danieli, prædicit adventum Chaldæorum, & Babylonicam captivitatem, & vastationem eorundem Chaldæorum, quæ facta est per Medos, & Persas, & tandem prædicit adventum Christi, passionem, resurrectionem, & secundum adventum in gloria.

49 So-

49 Sophonias nonus prædicit excidium Palestinorum, Moabitarum, Ammonitarum, Æthiopum, & aliarum Gentium: prædicit etiam conversionem Gentium, & ruinā. Idololatriæ. Deniq; prædicit Christi resurrectionem; Judæorum excæcationem, & exitium ultimum, tandem Ecclesię gloriam, & felicitatem.

50 Aggæus decimus hortatur Populum ad reædificationem Templi quod dicit fore multo gloriosius quam primum: subintelligit enim Ecclesiam Christi.

51 Zacharias undecimus similiter hortatur ad ædificationem Templi,& ad timorem Domini &c. Prædicit quoque multa per varias similitudines de felicitate Ecclesiæ Christianæ, & ultimâ Judæorum minâ.

52 Malachias ultimus prædicit abolitionem Sacrificiorum Judaicorum, & institutionem Sacrificii novi toto orbe offerendi. Prędicit quoque ultimum judicium,& conversionem præcedentem Judæorum per Eliam. Invehitur vehementer in negligentiam Sacerdotum, & in alia vitia.

53 Scripserunt in Prophetas minores S. Hieron. Cyrill. Theodor. Theoph. Rabanus, Rupertus, Lyranus, Hugo, Dionysius, & novissimè, exactissimeque Christoph. à Castro, Gaspar Sanchez, Franciscus Ribera, & Cornel. à Lapide breviſſimè Emanuel Sà, & Joannes Mariana, qui duo universam Scripturam exposuere.

De

De Libris Macchabæorum.

54 SCOPUS libri primi, & secundi (qui soli sunt Canonici) est conscribere gesta, & prælia Judæ, Jonathæ, & Simonis fratrum Macchabęorum contra Antiochum, aliosque Hebræorum hostes per annos circiter 60. Continuatur autem in illis historia Populi Dei. Esdras enim desinit in Jeddoa, sive Jaddo Pontifice, qui occurrit Alexandro Magno à quo liber primus incipit, & historiam Israelis prosequitur per successores Alexandri, nempe Reges Asiæ, & Reges Ægipti, qui cum Judæis nunc fæderati fuere, nunc gessere bella cruenta, in quibus enituit Macabæorum fortitudo, nempe Judæ, qui omnium primus dictus fuit Macabæus, ideſt extinctor, seu occisor; inde sic appellati etiam Jonatas, & Simon, eorumque posteri. Fuerunt autem Judas, ejusque fratres, & posteri electi à Populo, & constituti duces, aut principes, non autem reges.

55 Probabile est primum librum scriptum fuisse à Joanne Hircano filio Simonis fratris Judæ Macabæi, qui patri Simoni in principatum æque, ac pontificatum successit.

56 Secundi libri historia fusè à Jasone Cyrenensi quinque libris conscripta fuit, quam in Epitomen contraxit, & librum se-

ſecundum confecit primarius Sacerdos. Ita Cornel. à Lap. Certè fuit diverſus ab auctore primi; narrat enim acta Judæ alio modo, quam narrata ſint libro primo, nec unquam libri primi meminit.

17 Liber tertius non eſt canonicus: Habet tamen (inquit prædictus Corn.) majorem auctoritatem, quam Livius, Curtius &c. Hic propriè non tractat geſta Macabæorum, ſed ea, quæ triginta annis ante eos contigerunt; Geſta videlicet ab Antiocho Magno, qui fuit pater Antiochi Epiphanis, cum quo Macabæi decertarunt. Quare ordine chronologico eſſet ponendus ante librum primum Macabęorum.

58 Quartus liber, nec ipſe Canonicus, continet hiſtoriam unius & triginta annorum, hoc eſt, geſta prædicti Joannis Hircani ex Macabęis principibus ordine quarti, quique fuit non ſolum principatu, ſed etiam prophetia, & rebus geſtis clariſſimus, mortuuſque fuit anno ante Chriſti ortum centeſimo.

59 Et quia is eſt finis hiſtoriæ Sacræ, accipe ejus ſeriem & ordinem. In libris Moſis deſcribitur origo eccleſiæ Dei. In libris Joſue, & Judicum ejus propagatio, progreſſus ſub regibus in libris Reg. & Paralipp. in quibus etiam recenſentur, quæ paſſa eſt ſub prima Monarchia, nempe Aſſyriorum, & Chaldæorum. Deinde in Eſdra, Nehemia, Tobia, Judith, Eſther commemorantur ea, quæ eidem Eccleſiæ

con-

contigere in ſecunda Monarchia, nempe Cyri, & Regum Perſarum. Tandem in libris Macabæorum narrantur ea quæ eidem acciderunt in tertia Monarchia Græcorum.

Argumenta, & Auctores Librorum Teſtamenti Novi.

NIhil dicam de Evangeliis, quorum argumentum, auctoreſque norunt omnes; Interpretes autem ſunt innumeri.

60 Liber Actuum Apoſtolorum deſcribit infantiam Eccleſiæ, nempe ejus fundationem in Judæa, & Samaria. Mox propagationem Evangelii per Syriam, Lycaoniam, Pamphyliam, Græciam, aliaſque gentes, operâ Apoſtolorum, & præſertim S. Pauli factam. Ejus Auctor fuit S. Lucas Medicus Antiochenus; inde Pauli diſcipulus.

61 Epiſtolæ S. Pauli duplex objectum ſpectant (inquit Corn. à Lap.) doctrinam ſcilicet, & mores Chriſtianos. Quibuſdam Chriſtianos quoſdam Judaizantes impugnat, eorumque opera, nempe cæremonias Judaicas. Id facit Epiſtolis ad Romanos, ad Galatas, ad Philippenſes, ad Hebræos. Aliis hæreſes naſcentes perſtringit, nempe Simonis Magi cum ſua ſobole, ideſt, Menandri, Saturnini, Baſilidis, Gnoſticorum, Carpocratis &c. Id facit epiſtolis ad Epheſios, ad Coloſſenſes, ad Timotheum,

Reliquis privatim eos, ad quos ſcribit, inſtruit; eorum dubia reſolvit; eoſque in fide, & officio chriſtiano confirmat, & perficit. Id facit epiſtolis ad Corint., ad Theſſal. ad Timot. ad Tit. ad Philem.

62 Ordo autem temporum, quibus ſcriptæ ſunt hæ epiſtolæ hic eſt. Primò ſcripta eſt epiſtola prior ad Theſſalon. Corinthi Anno Chriſti 52. Secundò poſterior ad Theſſal. pariter Corinthi Anno 53. Tertiò prior ad Cor. ſcripta eſt Epheſi anno 57. Quartò prior ad Timoth. in Macedonia, vel potius Laodiceæ an. 57. Quintò ſecunda ad Cor. ſcripta Nicopoli an. 58. Sextò ad Galat. an. 58. Septimò ad Rom. ſcripta Cenchris apud Corinthum an. 58. Octavò epiſtola ad Tit. in Græcia an. 58. Nonò ſecunda ad Timoth. Romæ an. 59. Decimò epiſtola ad Epheſ. Romę an. 59. Undecimò ad Philippenſ. Romæ an. 60. Duodecimò ad Coloſſ. Romæ ann. 60. Decimotertiò ad Philem. an. 60. Decimoquartò ad Heb. Romæ an. 60.

64 Reliquæ ſeptem epiſtolæ vocantur Catholicæ, ideſt non privatæ, ſeu ad perſonam privatam ſcriptæ, ſed univerſales. & ad univerſam Eccleſiam directæ.

S. Petrus totus eſt in Sanctitate Chriſtiana, S. Joannes in Caritate, S. Jacobus in Oratione, S. Judas in Fide Orthodoxa commendanda.

65 Apocalypſis argumentum varium affertur, ut varia eſt Doctorum interpretatio.

tatio. Cornel. à Lapide dicit eſſe duplex. Primum eſt hortatorium & increpatorium uſque ad cap.4. corripit enim mores 7. Epiſcoporum Aſiæ. Alterum eſt Propheticum prædicit enim res in Eccleſia futuras, præſertim ſub finem Mundi tempore Antichriſti.

66 Scripſere in Apocal.innumeri ex veteribus. E recentioribus ſingulas hujus prophetiæ partes explicat appoſitè ad litteram Franciſcus Ribera; Blaſius Viegas ſucculentè, & moraliter, Benedictus Pererius doctè, & floridè, ſed in ſola octo priora capita. Ludovicus Alcazar prolixè, ingeniosè, & eruditè, ſed fortè non ſatis ſolidè. Cornel. à Lapide ſolidius, ut videtur.

67 Ex his habes, libros ſacros alios eſſe legales, quibus videlicet lex continetur; ut eſt Pentateuchus, & quatuor Evangelia; alios hiſtoricos, ut lib. Joſuè, Judic. Ruth Reg. Paralip. Eſdræ, Tobiæ, Judith, Eſther, Job, Machab. & Acta Apoſtolor. Alios ſapientiales, in quibus ſapientia exponitur, nempe Proverbia, Eccleſiaſtes, Cantica, Sapientia, & Eccleſiaſticus, & 21. epiſt. Apoſtolorum, alios demum Propheticos, nempe lib. Pſalmorum & reliquorum tam majorum quam minorum Prophetarum cum Apocalypſi.

§. III.

§. III.

De summa horum librorum auctoritate, & horum tantùm.

Disc. SUntne omnes prædicti libri canonici, dictati videlicet ab ipso Spiritu Sancto, & ut tales ab Ecclesia recepti?

68 *Mag.* Omnes illi, quos enumeravi §. I. sunt hujusmodi, ut constat ex Innoc. I. scribente ad Exuperium, ex Concilio Roman. sub Gelasio, & Florentino in Instructione Armenorum, ac tandem ex Tridentino sess.4.

69 Nec obstat, quod ab Hebræis non haberentur pro canonicis hi quinque libri; nempe Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, & Machabæorum, imo nec ab omnibus in veteri Ecclesia. Non enim Canon Hebræorum, sed Ecclesiæ facit libros Canonicos. Ecclesia autem vetus nondum definierat prædictos omnes libros esse recipiendos, ut à Spiritu Sancto dictatos.

Disc. At quoniam sic definivit Ecclesia, cur Lutherani negant habendam pro scriptura canonica & Divina Epistolam Pauli ad Hebr. Item epistolam Jacobi, & epistolam

ſtolam Judæ, ac demum Apocalypſim Joannis?

Mag. Ex eadem cauſa, qua omnes veteris Teſtamenti libros rejiciebant Manichæi, aliique Hæretici, de quibus S. Aug. in lib. de dono perſever. *Scripturas ſic accipiunt, ut ſuo quodam privilegio, imo Sacrilegio, quod volunt ſumant, quod nolunt reiiciant.* Vide Bellarm. tom. 1. Controverſiarum lib. 1 de Verbo Dei.

71 *Diſc.* Fueruntne alii libri, præter prędictos, habiti pro Canonicis?

Mag. Fuerunt quidem ut tales habiti olim ab aliquibus tertius, & quartus liber Eſdræ, tertius, & quartus Machabæorum, Pſalmus 151. Appendix libri Job, oratio Manaſſe, & liber Hermetis qui dicitur Paſtor. Hæc tamen pro ſcriptura Canonica nunquam habuit Eccleſia; non enim aliqui ſoli Eccleſia ſunt; modò autem nullus Catholicus ut tales eos recipit, ſed eos tantum quos recenſuimus cum Tridentino.

72 *Diſc.* Qui canonici ſunt, ſuntne illi ipſi quos Spiritus Sanctus dictavit?

Mag. Utique.

Diſc. At quomodo poſt tot ſæcula, poſt tot Judęorum, qui eos cuſtodiere, diſcrimina, viceſque varias, ad nos pervenerunt incorrupti?

Mag. Divina Providentia id factum fuit. Ut enim hæc effecit, ut apud aliquos ſemper maneret vera Fides, ſemperque in terris maneret vera Eccleſia, ſic effecit ut ma-

neret ſemper vera Fide doctrina. Hanc autem incorruptæ doctrinæ laudem non omnis Sacrorum librorum editio ſibi vindicat, ſed quam Eccleſia probavit.

§. IV.

De variis Sacrorum Librorum editionibus.

73 *Diſc.* QUot ſunt Sacrorum Librorum editiones,& quę ex ipſis eſt ea, quam dicis incorruptam?

Mag Diſces modò,ſed antea monendus es, autographos, ſeu originales, ac primęvos veteris Teſtamenti codices fuiſſe omnes Hebraicos, exceptis Tobię, Judith, Eſdrę, & Danielis libris Chaldaicè primùm datis, & ſecundo Machabęorum libro, quē fuiſſe primitùs Grçcè conſcriptum teſtatur S. Hieronimus. Originales verò novi Teſtamenti libri fuere primitùs Grçci, excepto Evangelio ſecundum Matthęum, quod fuit Hebraica, ideſt Syriaca tunc Hebręorum vulgari lingua primitùs conſcriptum, & excepta paritèr epiſtola Pauli ad Hebręos, quam fuiſſe Hebraicè à S. Apoſtolo ſcriptam, contendit S. Hieron. contra Origenem, qui eam Grçcè exaratam arbitratur. Excipiunt aliqui etiam Evangelium ſecundum Marcum, quem putant Latinè à S. Evangeliſta traditum.

74 Hęc

74 Hęc autem autographa, seu originalia scripturarum modò habemus nulla, sed solùm apographa, seu exemplaria varia, editionesque varias, quę ad quatuor reducuntur.

Prima editio Hebraica est, quam captivitatis Babylonicę tempore ex integro, & quoad omnia exemplaria deperditam Esdra Divino plenus spiritu de novo, & ex integro quinque Scribis memoritèr dictavit, vel saltem, ut probabiliùs dicunt alii, ex parte deperditam, vitiatam, & corruptam pristinę fidei restituit. Cum hac, vel ex Rabbinorum ignorantia, qui post S. Hieronymi tempora puncta perperam addiderunt, vel ex Emanuensium injuria, aut imperitia non penitus consentit ea, quæ hodie extat. Et quamvis ejus errores non videntur esse tanti momenti, ut ejus quoad fidem, & bonos mores cum originali conformitatem impediant, authentica tamen non est, cùm hæc ipsa conformitas nullo nobis Ecclesiæ judicio constet.

75 Ad Hebraicam reducitur Chaldaica, cùm ex Hebraica prodierit lingua Chaldaica. Hæc autem editio, quæ potius paraphrasis est, quam versio, est absque dubio impura, variisque Judæorum fabulis, & Thalmudistarum nugis scatet: utilis tamen esse potest ad Judæos de Sanctissimæ Trinitatis, & venerandæ Incarnationis mysterio convincendos.

76 Ad Hebraicam similiter pertinet

Syriaca; hæc enim lingua ab Hebraica, & Chaldaica orta est. Hebræi siquidem Babylone degentes captivi ita Chaldaicè loqui cæperunt, ut tamen Hebraismos aliquos in verbis, & pronunciatione retinerent; hinc orta tertia lingua, quæ à regione dicta fuit Syriaca, quæque deinceps Hebræis cæpit esse vulgaris, & materna, qua Christus Dominus creditur usus, & modò utuntur Maronitæ, qui Libanum incolunt. Quamvis autem hæc editio magnæ authoritatis non sit, cum hanc aut Divinam, aut autographam, aut autographo conformem nondum declaraverit Ecclesia, magnæ tamen utilitatis esse potest. Primò ad Latinam nostram multis in locis firmandam. Secundò ad loca aliquot obscura penetranda. Tertiò ad revincendos Lutheranos, cum in titulis, & capitum inscriptionibus mentionem faciat jejuniorum Quadragesimæ, venerationis Sanctæ Crucis, commemorationis defunctorum, aliarumque similium rerum, quas tanquam Romanorum Pontificum traditiones respuunt Lutherani.

77 Editio Samaritana Pentateuchi non differt ad Hebraica, nisi penes characteres. Testatur enim S.Hieron.in prologo galeato, Esdram novos invenisse characteres, & tradidisse Judæis, antiquos relinquendo Samaritis. Hæc editio antiquissima est, & ut olim fuit, ita modò esset ingentis authoritatis, si ad nos pervenisset illibata,

adhuc

adhuc tamen utilis est ad elucidandum vulgatæ editionis sensum.

78 Secunda editio Græca est: hæc autem multiplex fuit. Novem præsertim inter alias numerantur à Scriptoribus sacris. Omnium prima est septuaginta Interpretum; secunda est Aquilæ, tertia Symmachi, quarta Theodotionis, quinta, & sexta incerti auctoris, septima S. Luciani Martyris, octava Hesichii Monachi, nona Origeniana. Præcipua inter has est ea 72. duorum Interpretum seniorum Hebræorum, qui jussu Ptolomæi Philadelphi Ægyptiorum Regis ducentis, & quinquaginta circiter annis ante Christum natum seni ex qualibet Tribu, & utriusque linguæ, Hebraicæ, nimirum, & Græcæ peritissimi spatio 72. dierum in insula Pharos mirabili consensione Divinas litteras ex Hebraica lingua in Græcum idioma transtulerunt. Hac olim usi sunt Apostoli, & Evangelistæ, semperque usa est Ecclesia Græca; Latina verò per sexcentos circiter annos, nec unquam fuit reprobata; authentica tamen modò non est, cùm non sit pura, suoque conformis originali, teste S. Hieron. in præfatione ad Paral. Utilis tamen est ad vulgatam nostram elucidandam. Cùm verò hæc, quæ est præcipua, authenticata non sit, absque dubio nec erunt reliquæ Græcæ versiones.

79 Tertia editio Latina est, quæ adeo multiplex fuit, ut innumeras hujusmodi

versiones fuisse dicat S. August. Duæ inter has præcipuæ fuere: una antiqua incerti Auctoris, quam Italam, idest Latinam vocat S. Aug. communem S. Hieron. veterem S. Gregor. Altera nova à S. Hieronymo data, qui jussu S. Damasi Romani Pontificis vetus Testamentum ex Hebreo Latinum fecit, & novum Græcæ fidei reddidit. Diu fuit magna lis in Ecclesia, utra ex his præferenda esset, sed non longe post S. Gregorii tempora conflata est una ad communem Ecclesiæ usum, quæ nec antiquà, nec nova, sed vulgata communis dicta fuit, quia nimirum libri nonnulli leguntur in ea eo modo, quo in antiqua, & alii eo modo quo in nova, & hæc est hodierna vulgata nostra multorum sæculorum usu in Ecclesia recepta, & de qua tandem speciali Concilii Tridentini decreto provisum est sess. 4. *Ut pro authentica habeatur, & ut eam nemo quovis prætextu reiicere audeat, vel præsumat*.

80 Quarta editio vernacula est, quæ tam multiplex esse potest, quam multæ sunt linguæ vernaculæ, nempe vulgares, & propriæ cujusque regionis. Et quidem reipsa fuere multæ, præcipuæ tamen ex Orientalibus fuere Arabica, Æthiopica, Persica, & ex Occidentalibus Germanica, Gallica, Hispanica, Polonica, Anglica, Italica, Hungarica, Belgica, Hibernica, quarum nulla authentica est, quia nulla ut talis declarata fuit ab Ecclesia, quæ præ-

terea

terea duo circa has versiones constituit. Primùm, ne in publico Ecclesiæ usu, præsertim in Missa, legantur passim Scripturæ in vulgari lingua: sic enim Tridentinum sess. 22. c. 8. *Et si Missa contineat magnam populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur*. Alterum, ne hujusmodi vulgares Sacræ Scripturæ versiones omnibus indiscriminatim legi permittantur, cum juxta quartam Indicis regulam à Sixto V. & Clemente VIII. approbatam, *experimento manifestum sit, plus inde detrimenti, quàm utilitatis oriri ob hominum temeritatem*.

81. Ex his infer, solam vulgatam Latinam esse authenticam, & Fidei nostræ regulam, siquidem de sola hac nobis constat ex definitione Ecclesiæ esse verè Divinam, nempe conformem textui originali. Ad solam autem Ecclesiam, quæ infallibilis est, pertinet id definire. Quare optimè Aug. *Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ commoveret authoritas*.

82 *Disc.* Suntne omnia, quæ continentur in Scripturis, dictata Scriptoribus sacris à Spiritu Sancto?

Mag. Videtur probabilior sententia Melchioris Cani, Bellarmini, Andreæ de Vega, aliorumque docentium, aliqua præsertim ex naturaliter notis, ut quod *Alexander constituit prælia multa* sicuti dicitur 1. Machab. cap. 1. aliaque hujusmodi non

esse dictata à Deo, sed ab ipsis Scriptoribus sacris dicta, assistente tamen Spiritu Sancto, ac providente, ne quid falsum, vitiosum, & quocunque modo repræhensibile scriberent. 1. quia non erat necessarium ut Deus ipse dictaret omnia. 2. quia ipse S. Lucas in suæ historiæ Evangelicę prętatiuncula se omnia scripturum promittit, ut audivit ex ore Apostolorum, qui *ab initio viderunt*: diceret autem, *ut accepi à Deo dictante*, ut dixit Sanctus Paulus ad Galat. c.12. loquens de Evangelio, quod prædicabat. *Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi;* ut similiter dicunt passim Prophetæ, quorum sunt ea. *Hæc dicit Dominus*, vel *factus est sermo Domini ad me dicens*. 3. quia idem Paulus 1 ad Cor. c.7. distinguit inter ea, quæ erant præcepta, & dictata Divina ab iis, quæ ipsi non erant à Deo dictata. Nam dicit; *Præcipio non ego, sed Dominus* & paulò post: *Cæteris dico ego non Dominus*; quamvis hæc ipsa sua doctrina esset à Spiritu Sancto sibi assistente, unde subdit, *Puto autem, quod & ego Spiritū Dei habeam*. Nec facit, quod passim Patres dicant, nullam esse syllabam in Scripturis, quæ non sit plena mysterio, quæque non habeat multos sensus: id enim dicunt, ut significent sic esse ferè semper. Cæterum quem alium sensum, quàm litteralem continent ea verba: *Alexander constituit prælia multa?*

§. V.

§. V.

De Multiplici Librorum Sacrorum sensu.

83 *Disc.* Quoniam de sensu Scripturę sermo incidit, quotuplex ille est? & quis est? Audivi enim non semel esse multiplicem.

Mag. Respondet S. Gregorius Nazianzenus in epist. ad Nemes. *Est in Scripturis nostris duplex sensus, alter internus, & spiritualis, alter externus, nec litteræ corticem excedens.* Externus, qui & litteralis dicitur, est ille, quem ipsa verba proximè, & immediatè nobis exhibent. Spiritualis verò, qui & mysticus dicitur, non per ipsa verba, sed per rem verbis significatam nobis à Spiritu Sancto exhibetur. Et quia spiritualis iste sensus, seu potius significatum ipsum vel pertinet ad Fidem, & Ecclesiam militantem, vel ad morum instructionem, & officia charitatis, vel ad vitam æternam, quam speramus, & ad triumphantem Ecclesiam; ideo triplex est iste sensus mysticus & spiritualis; & primus dicitur allegoricus, secundus tropologicus, seu moralis, tertius anagogicus. Hi quatuor Scripturæ sensus hoc duplici versu designari solent.

Littera gesta docet: Quid credas Allegoria:
Moralis quid agas: quid speres Anagogia.
Dum igitur Genesis 1. dicitur, *fiat lux*, litteraliter significatur creatio lucis facta à Deo veluti primogenita creaturarum. Allegoricè significatur Christus, lux mundi, & *primogenitus omnis creaturæ*, ut vocatur ab Apostolo ad Coloss. 1. 15. Tropologicè significatur Gratia Spiritus Sancti, qua anima justificatur, ornatur tanquam luce, & disponitur ad actus, & officia virtutum, & præsertim charitatis. Anagogicè significatur lumen Glorię, de qua dicitur, *Lux perpetua luceat eis*.

84. Quamvis autem Sancti Patres Ecclesię Doctores modò unum, modò alterum sensum ex quatuor recensitis in interpretandis Scripturis proponant; aliqui tamen in uno sensu exponendo pręcipuam operam collocarunt, alii in alio. Quæ autem fuerit in hoc cujusque laus, disces à Sixto Senensi id exprimente lib. 3. Bibl. his versibus.

Historiam Hebræis, & Græcis fontibus haustam,
Hieronymo disces duce.
Allegorias, Anagogiasque recludent
Origenes, & Ambrosius.
Exponent sensus formandis moribus aptos
Chrysostomus, & Gregorius.
In dubiis, altaque locis caligine mersis,
Aurelius lucem feret.

§. VI.

§. VI.

De interpretatione sacrorum Librorum.

85. *Disc.* Licetne cuiq; Sacram Scripturam exponere?

Mag. Nec licet cuique exponere, nec ulli licet quovis modo exponere. Nam qui Doctor in Theologia non est, exponere Scripturam Sacram non debet. Id enim munus Sacri Doctoris est, nempe ejus qui doctrinam Fidei bene calleat ex longo studio, ut graduati Doctores, vel ex dono Dei, ut Catharina Senensis, Teresia, aliique sanctissimi utriusque sexus homines, quos Propheta Joel longè antea indigitavit dicens c. 2. 28. *Effundam de spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ.*

86. Qui verò hanc interpretandi provinciam suscipit, meminerit primò, se tractare Cælestia Sacramenta: sancta autem sanctè tractanda sunt, nempe cum quodam timore, & reverentia, non verò ea ratione, qua Homeri carmina, aut aliud hujusmodi exponeretur.

Meminerit secundò se abdita Fidei nostræ mysteria evolvenda suscipere, opus proinde sibi esse luce superna, sine qua omnis terrenæ sapientiæ lux aut inutilis est,

aut etiam noxia, si præsertim insit animo superbo, aut pervicaci.

Meminerit tertiò, se Divini Spiritus interpretem agere; non igitur ad sensus aut ridiculos, aut absonos, aut futiles, aut alienos verba detorqueat, ut faciunt qui non sequuntur ipsi quod innuunt verba, sed ea cogunt sibi servire, nempe ea quæ animo præconceperunt, veluti dicta à Spiritu Sancto, designare.

Meminerit quartò, verba Scripturæ in proprio sensu esse accipienda & non in improprio, quando evidens ratio, vel authoritas ad improprium & Metaphoricum non compellit. Hanc regulam, quæ maximè locum habet in locis, quæ ad dogmata fidei, vel ad historias pertinent, tradunt apud Suarium in opere sex dierum lib. 1. cap. 6. n 4. & alibi Doctores, Patresque, nempe Dionys. cap. 4 de Div. nomin. Basil. hom. 1. Examer. & præsertim hom. 9. Nyss. in principio Examer. Ambros. toto lib. 1. Examer & lib. 2. cap. 1 Aug. lib. 8. Gen. ad lit. cap. 1. Beda in Examer. D. Th. 1. p. q. 65. 66. 67. & reliqui Scholastici cum Mag. in 2. d. 12.

Meminerit quintò, proprium ipsum sensum ex loco, & tempore, & aliis ejusdem Scripturæ locis eruendum. Ad hanc regulam si respexissent Arius, & Lutherus, nec ille ex eo quod Filius semel dicat Patrem esse se majorem, collegisset Verbum non esse consubstantiale Patri: nec

iste

iste, & reliqui Novatores non pauci ex eo quod Paulus afferat fidem reputatam Abrahamo ad justitiam, & ei qui operatur, mercedem non imputari secundum gratiam, collegissent, fidem sufficere ad justificationem.

Meminerit 6. decreti Concilii Tridentini sess.4. quod ita habet. *Præterea ad coercenda petulantia ingenia decernit, ut nemo suæ prudentiæ innixus in rebus Fidei, & morum ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum quem tenuit, & tenet Sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum Sanctarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum ipsam Scripturam sacram interpretari audeat.*

Meminerit tandem, Linguæ Hebraicæ notitiam esse perutilem, imo necessariam interpreti Scripturarum. Qui enim eas ex lingua Hebraica in alias linguas, inque ipsam nostram Latinam verterunt, ut magis textui genuino inhærerent, phrasim, & modum loquendi Hebraicum, qui magnam quandoque obscuritatem ejus linguæ ignaris facit, retinuerunt. Hebræi ex. gr. non utuntur usitatis apud nos comparationum particulis *sicut*, *ut*, *quemadmodum*, *tanquam*. Has quandoque omiserunt etiam qui Scripturas transtulere; hinc obscuritas illius vers. 31. Psalm. 64. *Increpa feras arundinis*,

dinis, congregatio taurorum in vaccis populorum. Cujus is ſenſus eſt. Increpa, redargue principes viros Iſraelitici populi, qui ferociunt, & devaſtant omnia tanquam feræ in arundineto, quique, tanquam tauri multi inter vaccas, laſciviunt in populis ſibi ſubjectis.

Cæterum cum innumeri jam, iique doctiſſimi, eruditiſſimique interpretati ſint exactiſſimè Scripturas ſacras, vix nobis hac in re ſcribendi locus relictus eſt. Conſultius proinde fuerit eos legere qui hac in re primas tulerunt, eorumque labore ad docendum quidem alios qui legere non poſſunt, non autem ad ſcribendum, recoquendumque quæ jam ſcripta fuere, proficere.

Sed hæc ſatis ſint ad aliquam primæ Theologiæ quę ſacras Scripturas interpretatur, notitiam comparandam; nunc agendum de ſecunda, nempe de ſpeculativa.

TI-

TIROCINII THEOLOGICI PARS II.

In qua agitur de Theologia Speculativa.

§. I.

De ejus antiquitate, & methodo.

1 *Disc.* Stne hęc facultas recens inventa, ut audio à multis dici?

Mag. Nempe ab iis, qui novum, & Patribus ignotum appellant quidquid ipsi despiciunt. Sed hos interroga, an recens esse possit ea facultas, de qua tam expresse S. Augustinus lib. 2. de Doctr. Christiana cap. 31. *Disputationis disciplina ad omnia genera quæstionum, quæ in litteris sanctis sunt penetranda, & dissolvenda plurimùm valet: tantùm ibi cavenda est libido rixandi, & puerilis quædam ostentatio decipiendi.* Eandem laudat lib. 14. de Trin. cap. 1. dicens eam esse, *per quam fides saluberrima*

in

in nobis gignitur, nutritur, defenditur, roboratur.

2 Et quidem sine ea traditur doctrina Fidei pueris, rudibusque qui nihil interrogant, nihil objiciunt, sed audita memoritèr discunt, & simplicitèr credunt, non autem viris cultis qui quod audiunt intelligere cupiunt, & curant quantum possunt; & multò minùs hostibus Fidei, qui quod audiunt, impugnant. Fuit igitur semper in Ecclesia Dei hęc facultas, sine qua citra errandi periculum nequit Evangelicus Pręco suo munere fungi. Ad summum perantiqua non est Methodus, & Ordo, quem modo Doctores in hac facultate tradenda custodiunt.

3 Totam enim Fidei doctrinam tractandam à Theologo, explicandamque redegit in quatuor libros circa ann. 1145. Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis, dictus ab hoc opere Magister sententiarum. Quæ enim in unaquaque quæstione Doctorum sententia esset, exposuit. Primus horum librorum continet doctrinam de Trinitate, & unitate Dei. Secundus de creatione Mundi, ac pręcipuè Angelorum, & hominum, & de Gratia Dei. Tertius de Incarnatione Verbi, deque virtutibus, & vitiis. Quartus de Sacramentis, & Novissimis, idest Resurrectione, Judicio &c.

4 Hos libros explicandos suscepere qui postea per aliquot secula Theologiam hâc disputatricem tradidere; inque libros senten-

tentia-

tentiarum Petri Lombardi scripsit ipse D. Thomas, quamvis postea paulò alitèr in Summa materiam Theologicam digesserit in tres Partes, quarum tamen secunda dividitur in duas, quarum prima dicitur prima secundæ, secunda verò dicitur secunda secundæ. In prima agit de Deo uno, & trino, de creatione, de Angelis, ac de homine, prȩsertim primo. In secundȩ partis prima parte agit de beatitudine, de actibus humanis, de Legibus, de Gratia, & merito. In altera parte hujus secundȩ partis agit de Virtutibus in particulari, nempe de Fide, Spe, Charitate, Sapientia, Prudentia, Justitia, Religione, Pietate, Obedientia, Gratitudine, Veritate, Liberalitate, Fortitudine, Temperantia; & de Vitiis oppositis, ac tandem de Gratiis gratis datis. In tertia parte agit de Incarnatione Verbi Divini, de ejusdem Christi Nativitate, manifestatione, Baptismo, Conversione, Tentatione, Doctrina, miraculis, Passione, Morte, Resurrectione, ac de Sacramentis ab eo institutis.

5 Hac eadem aut non admodum dissimili ratione modo traditur in plerisque aut prȩcipuis Orbis Catholici Academiis.

6 Hæc autem à Theologo Scholastico tractantur ordinatissimè, nõ coacervãdo videlicet, ut fiebat olim, à multis multas circa idẽ propositum sententias, idque ipsum verbis sæpè impropriis, & oratoriè magis quam scholasticè productis, sed proponendo clarè

rè ac disertè sententiam suam, eamque validis argumentis stabiliendo ac demum ea quæ a b adversę sententiæ propugnatoribus proferuntur, aut proferri possunt, convellendo. Hac methodo D. Thomas, aliique pauci ante ipsum, omnes post ipsum Theologicas quæstiones agitarunt.

§. II.

De Locis Theologicis.

Disc. AT unde petitis hæc argumenta quibus vestram sentētiā Theologi Scholastici confirmatis?

7 *Mag.* Petimus ex Scripturis, ex Traditione, ex Conciliis, ex Pontificum definitionibus, ex Patribus, ex ratione ipsa.

Primus locus Theologicus Scriptura Sacra.

8 DE hoc satis actum est supra. Nunc addo hoc tantùm, ex Scripturis in sensu litterali acceptis erui aut unice, aut maximè Theologicum argumentum.

Secundus locus Theologicus Traditio Divina.

9 NOmine Traditionis significamus hìc Doctrinam Sacram non scriptam, sed viva voce, quasi de aure in au-

aurem succeſſivè traditam, quæ alia eſt Divina, alia Apoſtolica, alia Eccleſiaſtica, nēpe alia profecta ab ipſo Deo docente, alia ab Apoſtolis, alia ab Eccleſia, quæ rurſus alia eſt de Fide, alia de moribus, alia univerſalis pro tota Eccleſia, alia particularis pro Eccleſia particulari. Traditio Divina, eſt, e.g. doctrina, quam habemus de perpetua Deiparæ Virginitate, de non rebaptizandis Hereticis, de Invocatione Sanctorum, de Sacrarum Imaginum cultu, de Septenario Sacramentorum numero. Hæc enim in Scripturis non continentur, ſunt tamen Fidei doctrina, non igitur doctrina ſcripta eſt, ſed tradita, igitur traditiones ſunt.

10 Traditio Apoſtolica alia eſt Apoſtolica Divina, quæ eſt ab Apoſtolis, ut Chriſti præconibus, ſeu nomine Chriſti loquentibus, quam videlicet ipſe Chriſtus immediatè docuit Apoſtolos, & hi Eccleſiam, ut ſunt prædictæ, & aliæ multæ ante, & poſt Reſurrectionem Apoſtolis conſignatę, alia eſt purè Apoſtolica, quę eſt ab Apoſtolis, ut Eccleſiæ paſtoribus, ac proinde non deſcendit à Chriſto, ſed ab ipſis Apoſtolis, aſſiſtente tamen Spiritu Sancto. Hujuſmodi ſunt quatuor Temporum inſtitutio, Chriſmatis renovatio annis ſingulis facienda &c. De primi generis traditionibus, vel etiam de utriuſque loquitur Apoſtolus 2. ad Theſſalon. c.2. v. 15. *State, & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſive per*

ſer-

sermonem, ideſt, viva voce, *ſive per epiſtolam*, ideſt, ſcripto.

11 Traditio Eccleſiaſtica eſt illa, quæ nec à Chriſto, nec ab Apoſtolis, ſed poſtea ab Eccleſiæ Prẹlatis, vel à populis, Prẹlatis conſentientibus, introducta eſt, & tandem per modum legis, vel conſuetudinis communitèr recepta, & ad nos uſque delata, ut eſt ſolemnitas, & obſervatio quorumdam feſtorum; jejunium in pervigiliis aliquorum Sanctorum; abſtinentia à carnibus, die Veneris, vel Sabbati; antiquus Candelarum, Cinerum, Palmarum, & ſimiliũ benedictionis uſus, alięque hujumodi.

12 *Diſc.* At unde cognoſcam, aliquam traditionem eſſe Divinam, vel purè Apoſtolicam, vel Eccleſiaſticam?

Mag. Ex communi Patrum conſenſu, vel Eccleſię definitione. Ex hoc cap. eſt traditio Divina perpetua B. Mariæ Virginitas. Rurſus ex eo, quod materia auctoritatem humanam excedat, ut quę pertinent ad numerum, vel ſubſtantiam Sacramentorum. Diſtingues Apoſtolicam ab Eccleſiaſtica ex eo, quòd non conſtet de illius initio; Jam enim incepit cum Eccleſia, & vel eſt Apoſtolica Divina, vel purè Apoſtolica, ut quòd aqua miſcenda ſit calici. *Quod Univerſa tenet Eccleſia* (inquit S. Auguſt. lib. 1 contra Donat. cap. 24) *nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum, non niſi Auctoritate Apoſtolica traditum, rectiſſimè creditur*.

13 *Dis.* Admittuntne Heretici Traditiones saltem Divinas, quas dixisti esse doctrinam Dei non scriptam?

Mag. Nequaquam. Sed errant manifestè. Nam admittunt Scripturas, ergo admittere necessariò debent traditiones, tum quia quod extent Scripturæ Divinæ, quod nempe hi libri sint Scriptura Divina ab initio à Deo inspirata, & dictata, antequam ab Ecclesia definiretur, ex sola traditione habebatur, tum quia ipsa Sacra Scriptura docet esse aliquas traditiones, easque esse admittendas. Hinc 1. Deuter. cap. 32. v. 7. *Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi; Majores tuos, & dicent tibi.* Et Paulus 2. ad Thessal cap 2. v. 15. *Tenete traditiones, quas didicistis, sive per Sermonem, sive per Epistolam nostram.* Et cap. 2. ad Timot. cap. 2. v. 1. *Tu ergo fili mi . . . quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda Fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere.* Rursus admittunt Patres, præsertim antiquiores; At hi manifestè docent, esse in Ecclesia traditiones, quæ sunt ab omnibus admittendæ. Horum loca reperies apud omnes Controversiarum Fidei Scriptores. Tandem credere debent Conciliis, quæ hujusmodi traditiones statuunt, ut facit Nicænum secundum act. 7. in fine, Concilium VIII. pariter generale act. 8. Tridentinum sess. 4. Ex hoc ergo cap. optimum argumentum petet Theologus.

Ter-

Tertius locus Theologicus Concilia.

14 TErtium caput diximus esse Concilia: hæc autem sunt aut Generalia, aut Nationalia, aut Provincialia, aut Diæcesana. Generale, seu universale est quod à Papa totius Ecclesiæ Prælatos tam Patriarchas, quam Archiepiscopos, & Episcopos convocante, congregatur. Nationale est quod à Primate omnes suæ Primatiæ, vel à Legato Pontificis omnes alicujus Nationis Episcopos, & Archiepiscopos convocante, congregatur. Provinciale est quod congregatur ab Archiepiscopo omnes suæ Provinciæ suffraganeos convocante.

15 His sacris Conventibus interesse debent omnes Episcopi vel Provinciæ, vel Nationis, vel Ecclesiæ universæ, & alii qui jurisdictionem Episcopalem obtinent, ut sunt aliqui Abbates, & Priores, & quicunque aliàs jure, vel consuetudine interesse solent, nisi obstet itineris grave periculum. Abbates Commendatarii, & Capitulorum deputati obtinent vocem dumtaxat consultivam, uti etiam Laici, qui justas ob causas admitti possunt. Episcoporum verò absentium Procuratores possunt habere etiam votum decisivum, si Concilio visum fuerit. Decreta non debent inconsulto Romano Pontifice publicari, & ad eorum observationem

nem obligantur omnes, qui Episcopali jurisdictioni subduntur, & etiam exempti in aliquibus casibus. Diæcesanum denique est quod ab Episcopo suæ Diæcesis clerum convocante congregatur.

16 *Disc.* Est ne idem Concilium Generale, & Oecumenicum?

Mag. Est idem Grammaticaliter, nam Oecumenicum secundum vocis institutionem idem est ac universale, at non est idem canonicè, & in acceptione eruditorum: nam Oecumenicum dicitur illud quod est ita universale, ut sit etiam legitimum.

17 *Disc.* Quid requiritur ut sit legitimum?

Mag. Requiritur 1 quod vel à Romano Pontifice, vel cum ejus assensu convocetur, aut saltem ab ipso ejus convocatio rata habeatur. 2. ut convocentur ex Orbe Christiano quantum fieri potest, omnes Episcopi sic ut nullus ex Episcopis qui Diæcesim habent, positivè excludatur, nisi per Excommunicationem ab Ecclesia segregatus fuerit. Sufficit autem absolutè ad integritatem Concilii, ut saltem ex potioribus Orbis Christiani partibus Episcopi aliqui adveniant, qui possunt ex Pontificis assensu cæterorum vices, & vota supplere, ut docet Suar. hic disp. 11. sect. 2. num. 7. Obtinuit etiam consuetudo, ut advocentur Cardinales, Generales Ordinum, & nonnulli Abbates, qui omnes cum Episcopis exer-

exercent munus Judicis, & suffragium habent decisivum, ideoque cum illis signant *definiens subscripsi*. Alii verò Theologi, qui advocantur ut Consultores, tantùm signant, *Consentiens subscripsi*. Adsunt etiam plerumque aut Imperatores, Regesque, aur eorum Legati, sed ut testes tantum, & Concilii defensores. Requiritur 3. ut vel per se, vel per suos Legatos Pontifex Concilio præsideat, vel accedente ejus approbatione hìc defectus postea suppleatur, ut in Concilio Generali secundo, & quinto factum, constat.

18 *Disc*. Est-ne infallibilis Concilii Generalis à Romano Pontifice congregati definitio.

Mag. Resp. affirmativè, si à Pontifice approbetur, vel saltem nisi Patres Concilii Legatis Pontificiis repugnent, neque ipsi Legati contradicant mandato, & Instructioni, quam à Pontifice privatim acceperunt, ut Bellarminus, hìc, & alii communitèr. Hìc tamen adverte, quod si Concilium Generale congregetur pro aliqua necessitate Ecclesiæ, sede vacante, aut vivente tantùm dubio Pontifice, erit infallibile in iis, quę requiruntur, ut præsenti necessitati subveniatur: alioquin non satis prospexisset Christus suę Ecclesiæ gubernationi, nec suppeteret ratio tollendi schismatis contumacis.

Disc. Quot sunt isthęc Concilia Oecumenica hactenus celebrata?

Con-

Concilia Oecumenica.

19. *Mag.* IN hoc non conveniunt omnes: numerari tamen solent octodecim. Primum est Nicenum I. Patrum 318. Nicææ in Bythinia celebratum à Silvestro Papa, sub Constantino Imperatore, anno 325 contra Arium, qui Verbi Divini Divinitatem negabat.

20 Secundum est Constantinopolitanum I. Catholicorum Episcoporum 150. à Theodosio seniore ex mandato Damasi Pontificis congregatum ann. 381. ad Fidem Concilii Niceni magis stabiliendam, & ad firmandam Spiritus Sancti Divinitatem contra Macedonium.

21 Tertium est Ephesinum I. plusquam ducentorum Episcoporum, authoritate Celestini Papæ, & opera Theodosii Junioris convocatum Ephesi ann. 430. contra Nestorium Episcopum Constantinopolit. qui Christum in duas personas dividebat, unã quidem Deum ex Patre, alteram purum hominem ex Matre, quam proinde Deiparam vocari noluit.

22 Quartum est Chalcedonense 630. Episcoporum sub Leone I. Papa ann. 451. celebratum contra hæresim Eutychetis, & Dioscori, qui unam tantùm esse in Christo naturam asserebant.

23 Quintum est Constantinop. II. Episcoporum 255. anno 553. convocatum à

C Ju-

Justiniano Imper. annuente Vigilio Papa Damnavit hæc Synodus Origenem,& tria Capitula, nempe doctrinam, & personam Theodori Mopsuesteni,epistolam Ibæ Episcopi Edesseni, & scripta Theodoreti Cyrensis Antistitis contra S.Cyrillum,in quibus hæresis Nestoriana continebatur.

24 Sextum est Constantinopolitanum III. Episcoporum 289. authoritate Agathonis Papæ à Constantino Pogonato convocatum ann. 680, contra Monothelitas, qui auctoribus Theodoro Pharanitano Episcopo, Sergio Patriarcha Constantinop. & Cyro Patriarcha Alexandrino dicebant, quod *sicut in Christo unus est operator, & una persona volens, ita est una sola voluntas, & una operatio.*

25 Septimum est Nicænum II. Episcoporum 350. à Constantino Imperat. & Irene ejus Matre consensu Adriani I. Papæ congregatum contra Iconomachos anno 787.

26 Octavum est Constantinop.IV.Episcoporum 383 vel ut dicunt alii, 102. in causa Photii per vim intrusi in Patriarchatum Constantinop. Convocatum fuit ann. 869. mandante Adriano II. Papa, operâ Basilii Imper. Hæc in Oriente celebrata fuere: sequentia in Occidente.

27 Nonum est Concilium Lateranense I. Patrum sive Episcoporum, sive Abbatum ferè mille, hoc est 997. convocatum & celebratum ann. 1122. in Basilica Lateranensi

nensi à Calisto II. Rom. Pontif. ad confirmanda Conventus Vormatiensis concordata inter prædictum Callistum, & Henricum V. circa Beneficiorum collationem, & ad procuranda subsidia contra Saracenos pro recuperanda Terra Sancta.

28 Decimum est Lateranense II. Episcoporum fere mille convocante & præsidente Innocentio II. celebratum pariter in Lateran. Basilica an. 1139. contra Anacletum, & ejus successorem Victorem, Antipapas, & contra Petrum de Bruis, ejusque discipulum Arnaldum Brixiensem, asserentes inter alia, Baptismum nihil prodesse parvulis, Templa esse destruenda &c.

29 Undecimum est Lateranense III. Episcoporum ampliùs 300. post extinctum schisma trium Pseudopontificum Victoris IV. Paschalis III. & Callisti III. an. 1179. ab Alexandro III. convocatum 1. ad damnandos Schismaticos, & providendum, ne simili in posterum schismate vexaretur Ecclesia. 2. ad restitendam Ecclesiasticam disciplinam. 3. ad damnandas tunc in Occitania, & Aquitania Catharos; Waldenses, & Albigenses, quorum errores vide infra.

30 Duodecimum est Lateranense IV. ab Innocentio III. convocatum ann. 1215. Interfuere Patres 1285. nempe Pontifex ipse, Patriarchæ Constantinopolitanus, & Hierosolymitanus, Archiepiscop 70. E-

piscopi 400. Abbates 12. Priores, Decani, vel Præpositi Conventuales 800. cum utriusque Imperii Orientalis, & Occidentalis, Regumque Jerosolymórum, Franciæ, Hispaniæ, Angliæ, Hungariæ, Siciliæ, Cypri, aliorumque Principum, & Civitatum Legatis. In hoc iterum damnati Albigenses, damnatus libellus Abbatis Joachim contra Petrum Lombardum de Unitate SS. Trinitatis; damnata quoque perversa dogmata Almarici Parisiensis Doctoris, qui docuerat nec Paradisum, nec Infernum extare, nec Christi corpus esse in Sacramento &c.

31 Decimumtertium est Lugdunense I. Episcoporum 140. convocatum ann. 1245. ab Innocentio IV. causa Friderici Imperatoris deponendi, & expeditionis suscipiendæ in terram Sanctam.

32 Decimum quartum est Lugdunense II. Patrum ferè mille convocatum anno 1294. à Gregorio X. pro recuperatione Terræ Sanctæ, & contra errores Græcorum, quorum unio cum Latinis facta est, maximè opera S. Bonaventuræ.

33 Decimum quintum est Viennense in Gallia, Episcoporum 300. & ampliùs convocatum an. 1311. à Clemente V. ad damnandos errores Beguardorum, & Beguinarum persimiles erroribus Quietistarum nostri temporis, & ad extinguendum Templariorum Ordinem.

34 Decimum sextum est Florentinum

rogatu Joannis Paleologi Græcorum Imperatoris, qui Concilio interfuit ab Eugenio IV. convocato contra errores Græcorum an. 1438.

35 Decimum septimum est Lateranense V. anno 1512. inchoatum sub Julio II. ad tollendum schisma Conciliabuli Pisani, & à Leone X. absolutum.

36 Decimum octavum & ultimum est Tridentinum cœptum ann. 1545. sub Paulo III. contra Lutheranam aliasque hæreses, continuatum sub Julio III. tandem sub Pio IV. feliciter absolutum, & ab eodem confirmatum anno 1563.

37 Hæc sunt Concilia Generalia penitus approbata, adeoque Oecumenica.

Disc. Suntne alia reprobata, aut non penitus approbata, & legitima?

Mag. Sunt utique septem Generalia illegitima, & reprobata, & alia sex partim approbata, partim reprobata.

Concilia Generalia reprobata.

38 PRimum illegitimum, & reprobatum est Antiochenum 90. & amplius Episcoporum convocatum anno 341. à Constantino Imperatore, in quo ab Arrianis damnatus est S. Athanasius, & via patefacta ad eversionem Concilii Nicæni I. per quatuor subdolas Fidei formulas.

39 Secundum reprobatum est Mediolanense plusquam 300. Episcoporum convo-

catum quidem à Liberio Papa anno 355. adeoque legitimè inchoatum, sed postea illegitimè celebratum coactis per vim Patribus à Constantio Imperator. damnationi S. Athanasii subscripsere.

40 Tertium reprobatum est Ariminense 600. Episcoporum pariter sub Constantio anno 372. Ita Bellarmin. sed Baronius, aliique duo Ariminensia distinguunt, legitimum unum, in quo Fides Nicæna confirmata fuit; alterum illegitimum, in quo fraude Arianorum etiam Episcopi Catholici subscripsere formulæ Fidei ambiguę, in qua vox *homousios* omissa est.

41 Quartum reprobatum est Ephesinum II. Episcoporum 128. ab Imperatore Theodosio ann 449. convocatum, in quo omnia vi, & minis acta fuerunt, Eutiches absolutus, occisus Flavianus Episcopus Constantinopol. unde prædatoria Synodus, & Latrocinium appellatum fuit.

42 Quintum reprobatum est Constantinopolitanum tempore Leonis Isaurici Iconomachi ann. 730 contra Sacras Imagines convocatum. Quanquam hoc male numeratur inter Generalia, sicut & duo sequentia.

43 Sextum reprobatum est Constantinopolitanum pseudoseptimum dictum, Episcoporum Iconomachorum 338. ann. 754. sub Copronymo ad tollendum cultum sacrarum Imaginum.

44 Septimum reprobatum est Pisanum

à qui-

à quibuſdam Cardinalibus contra Julium II. convocatum.

Partim autem approbata, partim reprobata fuere ſequentia.

45 PRimum Sardicenſe anno 347. ſed Card. Baronius, & alii, duo fuiſſe dicunt hoc nomine nuncupata: unum verè Sardicenſe, & legitimum à 300. & amplius Catholicis Epiſcopis celebratum. Aliud verò Spurium ab 80. circiter Epiſcopis Arianis eodem tempore in vicinia, ſcilicet Philippopoli habitum.

46 Secundum Sirmienſe anno 356. vel 351. ut vult Petavius, in quo fuit bene damnatus Photinus hæreticus, ſed edita non ſatis ſana Fidei formula ab Epiſcopis Arianis.

47 Tertium Conſtantinopolitanum quiniſextum in Trullo celebratum ann. 692. inſcio Rom. Pontifice. Hujus tamen aliquot canones, quia ſanæ doctrinæ erant, fuerunt à Catholicis recepti. Dictum eſt quiniſextum quia Patres per canones quos condidere, voluerunt ſupplere defectum (ut dicebant) quinti & ſexti Concilii præcedentis, quæ duo non fecerant canones ut quatuor priora fecerant.

48 Quartum Francofordienſe 300. circiter Epiſcoporum anno 794. in quo quæ de filiatione Chriſti naturali definita fuere, ſine dubio ab Eccleſia ſunt approbata,

non verò quod damnarit (quod aliqui factum negant (acta Nicæni II. circa cultum Imaginum.

49 Quintum Pisanum, non illud quod Pisis celebravit anno 1134. Innocentius II. contra Petrum Leonis Antipapam dictum Anacletum II. nec illud quod anno 1511. contra Julium II. indixere aliqui Cardinales, sed aliud celebratum anno 1409. pro tollendo schismate. Cum enim Petrus de Luna dictus Benedictus XIII. & Angelus Corarius vocatus Gregorius XII. diu de supremo Pontificatu contenderent, nec vellent cedere pro bono pacis, ut in sua electione promiserant, nec alia superesset schismatis extinguendi ratio, Cardinales utriusque partis Pisas convenerunt numero 23. cum tribus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis 300. Monasteriorum Præfectis 180. aliisque Theologis multis, & Principum Europę Legatis & prędictos duos Pontifices à Pontificatu dejecetunt. Hoc illegitimum vocant alii, alii legitimum. Certè inter veros Pontifices numeratur Alexander V. ab eo electus.

50 Sextum Constantiense anno 1414. causa prædicti schismatis adhuc durantis, & contra Wicleffitarum, & Hussitarum hæreses à Joanne XXIII. Alexandri V. successore convocatum rogatu Sigismundi Imperatoris. In hoc Concilio prædictæ hęreses damnatæ fuere, cessere Pontificatu Joannis XXIII. & Gregorius XII. fuitque

que è Pontificatu dejectus Benedictus XIII qui cedere sponte noluerat. Tandem fuit electus Martinus V. qui approbavit acta contra errores Wicleffi & aliorum, non vero quod sess. 4. & 5. decretum fuerat de potestate Concilii supra Pontificem.

51 Septimum Basileense à Martino V. indictum, sed sub Eugenio IV successore inchoatum anno 1431. & ab eodem postea dissolutum, adhuc tamen à Patribus continuatum. Hujus Concilii quędam acta pertinentia ad Beneficia Ecclesiastica, & Censuras confirmavit studio pacis Nicolaus V. Eugenii successor, non verò decreta de Concilii supra Pontificem authoritate.

Ex his habes, ex quibus Conciliis possit, ex quibus non possit Theologus validum argumentum petere.

52 *Disc.* Validum ne illud est, quod ex Conciliis particularibus petitur.

Mag. Concilia quidem particularia, seu Nationalia sint, seu Provincialia, non sunt infallibilis authoritatis, erraruntque aliquando. Sic erravit Carthaginense Concilium sub Cypriano, quod Nationale fuit, & Episcoporum 85., quorum plerique in quæstione Fidei fortiter se gesserant, ut hìc notat Card. Bellarminus. Horum tamen particularium Conciliorum decreta firma sunt, dum aliquid etiam circa Fidem definiunt, si id faciant ex commissione seu instructione Apostolicæ Sedis, ut se-

fecerunt Patres Concilii Arausicani II. & Toletani I. tempore Leonis I. & Synodi Complutensis tempore Sixti IV. & multo magis si decisionem suam mittant ad summum Pontificem, & ab eo confirmetur; quomodo factum esse in Conciliis Milevitano, & Carthaginensi constat ex S. Aug. ep 90. 91. & 92.

Quamvis autem Concilia particularia sint ex se fallibilia, adhuc tamen faciunt argumentum adeo probabile, ut temerarium sit ei non acquiescere, si præsertim ex illis sint, quæ videntur ipso usu Ecclesiæ quodammodo probata, ut Toletana, Bracharensia, Arelatensia, Hispalensia &c. Igitur ex his quoque validum argumentum petet Theologus; quamvis non ita validum, ut ex Conciliis Oecumenicis.

Quartus locus Theologicus Romanorum Pontificum Definitiones.

53 QUartum caput diximus esse Summorum Pontificum definitiones. Ut autem horum authoritatem recte estimes moneo I. Petrum inter Apostolos jure Divino fuisse post Christi in Cælum ascensum, visibile Ecclesiæ caput, & Principem, & eodem jure post Petri mortem tales fuisse, esse, & fore usque ad finem Mundi Petri successores, Romanos Pontifices.

54 Primum patet ex eo quod soli Petro dixit

dixit Christus Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portę Inferi non prævalebunt adversus eam; & tibi dabo Claves Regni Cælorum*, eique soli dixit post Resurrectionem Jo. 21. *Pasce agnos meos, pasce oves meas*. Et quoties in Evangelio recensentur Apostoli Petrus ponitur primo loco. Soli Petro facta est prima revelatio Divinitatis Christi. Soli Petro à Christo promissa est stabilitas Fidei, & Cathedræ. Petro inter Apostolos primùm apparuit Christus post Resurrectionem. Petrus sua authoritate alios congregavit ad eligendum qui Judæ succederet in Apostolatu. Primus post Spiritus Sancti Adventum Evangelium Judæis prædicavit. Primum miraculum idem apud Judæos fecit in Evangelii confirmationem. Primus in Concilio pro Legalium cessatione sententiam dixit: Accedit consensus Patrum, hunc Petri in Ecclesia Primatum prædicantium, ut videre potes apud Bellarm. & alios.

55. Alterum verò probatur 1. quia Christus tradens Petro authoritatem, & formam regendi Ecclesiam tradidit illam, ut perpetuò duraturam, adeoque ut transmittendam in successores. Hinc Patres habuere semper Romanos Pontifices ut Petri in Primatu successores. Quare S. Hieronimus ep. 67. ad Damasum scribens, *Beatitudini tuæ, idest Cathedræ Petri commu-*

nione consocior. S. Aug. ep. 163. *In Romana Ecclesia semper Apostolicæ Cathedræ viguit Principatus.* Et in Concilio Chalcedonensi Patres unanimi voce clamarunt, *Petrus per Leonem locutus est*, & S. Bernard. lib. 2. de Considerat. ad Eugenium, *Tu Princeps Episcoporum. Tu potestate Petrus nec modò ovium, sed & Pastorum omnium Tu unus Pastor. Alii in partem solicitudinis, tu in plenitudinem potestatis vocatus es.* Et in hoc sensu vocatur Pontifex Romanus universalis Episcopus, quatenus universæ Ecclesiæ curam gerit, non quatenus præter ipsum non sit alius Episcopus. Hinc demum fuit semper ab universis Orbis terrarum Ecclesiis, Fidelium, ipsorumque Episcoporum ad Romanum Pontificem recursus, ut ad supremum, & universalem Pastorem.

56 His moti Patres Concilii Florentini, ex Græcis & Latinis conflati magno consensu sic definierunt P 2. Collat. 22. *Definimus Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem successorem esse B. Petri verticis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, & totius Ecclesiæ Caput, & omnium Christianorum Patrem, & Doctorem existere, & in universum Orbem tenere Primatum, eique in B. Petro pascendi, regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse.*

57. Pe-

57 Petri autem Successores fuere hactenus nempe usque ad hunc præsentem annum 1706. ducenti quadraginta sex, quorum hic seriem subtexam designando annum quo ad Pontificatum evecti fuere.

S. Linus	67
S. Cletus	78
S. Clemens	91
S. Anacletus	101
S. Evaristus	110
S. Alexander	119
S. Sixtus	130
S. Telesphorus	140
S. Hyginus	152
S. Pius	156
S. Anicetus	165
S. Soter	173
S. Eleutherius	177
S. Victor	192
S. Zephyrinus	201
S. Callistus	219
S. Urbanus	224
S. Pontianus	231
S. Anterus	235
S. Fabianus	236
S. Cornelius	251
S. Lucius	253
S. Stephanus	255
S. Sixtus II.	257
S. Dionysius	258
S. Felix	270
S. Eutychianus	275

S. Ca-

Pela-

	Pelagius	555
	Joannes III.	561
	Benedictus.	575
	Pelagius II.	579
S.	Gregorius Magnus.	590
	Sabinianus.	604
	Bonifacius III.	607
S.	Bonifacius IV.	608
S.	Deusdedit	616
	Bonifacius V.	620
	Honorius I.	626
	Severinus	640
	Joannes IV.	640
	Theodorus I.	642
S.	Martinus.	649
S.	Eugenius.	654
S.	Vitalianus.	657
	Adeodatus.	672
	Donus.	677
S.	Agatho.	679
S.	Leo II.	682
S.	Benedictus II.	685
	Joannes. V.	686
	Conon.	687
S.	Sergius	688
	Joannes VI.	702
	Joannes VII.	705
	Sisinnius.	707
	Constantinus.	708
S.	Gregorius II.	715
S.	Gregorius III.	731
S.	Zacharias	741
	Stephanus II.	752

Ste-

	Stephan. III.	752
S.	Paulus	757
	Stephanus IV.	768
	Hadrianus	772
	Leo III.	795
	Stephanus V.	816
S.	Paſchalis	817
	Eugenius II.	824
	Valentinus	827
	Gregorius IV.	828
	Sergius II.	844
S.	Leo IV.	847
	Benedictus III.	855
S.	Nicolaus	858
	Hadrianus II.	867
	Joannes VIII.	872
	Marinus	882
	Hadrianus IV.	884
	Stephanus VI.	885
	Formoſus	891
	Bonifacius VI.	896
	Stephanus VII.	896
	Romanus	897
	Theodorus II.	898
	Joannes IX.	898
	Benedictus IV.	900
	Leo V.	904
	Chriſtophorus	904
	Sergius III.	905
	Anaſtaſius III.	912
	Lando	914
	Joannes X.	915
	Leo VI.	928

Ste-

Stephanus VIII.	929
Joannes XI.	931
Leo VII.	936
Stephanus IX.	939
Marinus II.	943
Agapetus II.	946
Joannes XII.	956
Leo VIII.	963
Benedictus V.	964
Joannes XIII.	965
Benedictus VI.	972
Donus II.	974
Benedictus VII.	975
Joannes XIV.	984
Bonifacius VII.	985
Joannes XV.	986
Gregorius V.	997
Silvester II.	999
Joannes XVI. dict. XVIII	1003
Joannes XVIII dict. XIX	1004
Sergius IV.	1009
Benedictus VIII.	1012
Joannes XX.	1024
Benedictus IX.	1033
Gregorius VII.	1045
Clemens II.	1046
Damasus II.	1048
S. Leo IX.	1049
Victor II.	1055
Stephanus X.	1057
Nicolaus II.	1059
Alexander II.	1061
S. Gregorius VII.	1073

Victor III.	1087
Urbanus II.	1088
Paschalis II.	1099
Gelasius II.	1118
Calistus II.	1123
Honorius II.	1128
Innocentius II.	1130
Cœlestinus II.	1143
Lucius II.	1144
Eugenius III.	1145
Anastasius IV.	1153
Adrianus IV.	1154
Alexander III.	1159
Lucius III.	1181
Urbanus III.	1185
Gregorius VIII.	1187
Clemens III.	1187
Cœlestinus III.	1191
Innocentius III.	1198
Honorius III.	1216
Gregorius IX.	1227
Cœlestinus IV.	1241
Innocent. IV.	1243
Alexander IV.	1254
Urbanus IV.	1261
Clemens IV.	1265
B Gregorius X.	1271
Innocentius V.	1276
Hadrianus V.	1276
Joannes XXI.	1276
Nicolaus III.	1277
Martinus II. dictus IV. ex duobus Martinis prædecessorib.	1281

Ho-

Honorius IV.	1285
Nicolaus XV.	1288
S. Cœleſtinus V.	1294
Bonifacius VIII.	1294
Benedictus X. dictus XI.	1303
Clemens V.	1305
Joannes XXII.	1316
Benedictus XI. dict. XII.	1334
Clemens VI.	1342
Innocentius VI.	1352
Urbanus V.	1362
Gregorius XI.	1370
Urbanus VI.	1378
Bonifacius IX.	1389
Innocentius VII.	1404
Gregorius XII.	1406
Alexander V.	1409
Joannes XXIII.	1410
Martinus V.	1417
Eugenius IV.	1431
Nicolaus V.	1447
Calliſtus III.	1455
Pius II.	1458
Paulus II.	1464
Sixtus IV.	1471
Innocentius VIII.	1484
Alexander VI.	1492
Pius III.	1503
Julius II.	1503
Leo X	1513
Hadrianus VI.	1522
Clemens VII.	1523
Paulus III.	1534

Ju-

Julius III	1550
Marcellus II.	1555
Paulus IV.	1555
Pius IV.	1560
B. Pius V.	1566
Gregorius XIII.	1572
Sixtus V.	1585
Urbanus VII.	1590
Gregorius XIV.	1590
Innocentius IX.	1591
Clemens VIII.	1591
Leo XI.	1605
Paulus V.	1605
Gregorius XV.	1621
Urbanus VIII.	1623
Innocentius X.	1644
Alexander VII.	1655
Clemens IX.	1667
Clemens X.	1669
Innocentius XI.	1676
Alexander VIII.	1689
Innocentius XII.	1691
CLEMENS XI.	1700

58 Ut autem faciliùs reperias eum Pontificem, cujus tempus quæris proponam hìc eos ordine alphabetico.

A

Adrianus I.	772
Adrianus II.	867
Adrianus III.	884
Adrianus IV.	1154

Adria-

Adrianus V.	1276
Adrianus VI.	1521
Agatho	678
Agapitus I.	535
Agapitus II.	946
Alexander I.	119
Alexander II.	1061
Alexander III.	1159
Alexander IV.	1254
Alexander V.	1409
Alexander VI.	1492
Alexander VII.	1655
Alexander VIII.	1689
Anacletus	101
Anaſtaſius I.	398
Anaſtaſius II.	496
Anaſtaſius III.	910
Anaſtaſius IV.	1153
Anicetus	165
Anterus	235

B

Benedictus I.	575
Benedictus II.	685
Benedictus III.	885
Benedictus IV.	900
Benedictus V.	964
Benedictus VI.	972
Benedictus VII.	975
Benedictus VIII.	1012
Benedictus IX.	1033
Benedictus X.	1058

Benedictus XI.	1303
Benedictus XII.	1334
Bonifacius I.	418
Bonifacius II.	529
Bonifacius III.	607
Bonifacius IV.	608
Bonifacius V.	620
Bonifacius VI.	896
Bonifacius VII	985
Bonifacius VIII.	1294
Bonifacius IX.	1389

C

Cajus	283
Calliſtus I.	219
Calliſtus II.	1123
Calliſtus III.	1455
Cœleſtinus I.	425
Cœleſtinus II.	1143
Cœleſtinus III.	1191
Cœleſtinus IV.	1241
Cœleſtinus V.	1294
Clemens I.	91
Clemens II.	1048
Clemens III.	1187
Clemens IV.	1265
Clemens V.	1305
Clemens VI.	1342
Clemens VII.	1523
Clemens VIII.	1591
Clemens IX.	1657
Clemens X.	1681

CLEMENS XI.	1700
Cletus	78
Conon	687
Cornelius	251
Conſtantinus	708
Chriſtophorus	904

D

Damaſus I.	367
Damaſus II.	1048
Deusdedit	616
Deodatus	672
Dionyſius	258
Donus I.	677
Donus II.	974

E

Eleutherius	177
Evariſtus	110
Eugenius I.	654
Eugenius II.	824
Eugenius III.	1145
Eugenius IV.	1431
Euſebius	309
Eutichianus	275

F

Fabianus	236
Felix I.	270
Felix II.	355

Fe-

Felix III.	483
Felix IV.	526
Formosus	891

G

Gelasius I.	492
Gelasius II.	1118
Gregorius I.	590
Gregorius II.	715
Gregorius III.	731
Gregorius IV.	828
Gregorius V.	997
Gregorius VI.	1045
Gregorius VII.	1073
Gregorius VIII.	1187
Gregorius IX.	1227
Gregorius X.	1271
Gregorius XI.	1370
Gregorius XII.	1406
Gregorius XIII.	1572
Gregorius XIV.	1590
Gregorius XV.	1621

H

Higinus	152
Hilarus	461

V. O.

I

Innocentius I.	402
Innocentius II.	1130

In-

Innocentius III.	1198
Innocent. IV.	1243
Innocentius V.	1276
Innocentius VI.	1352
Innocentius VII.	1404
Innocentius VIII.	1484
Innocentius IX.	1591
Innocentius X.	1644
Innocentius XI.	1676
Innocentius XII.	1691
Joannes I.	523
Joannes II.	532
Joannes III.	561
Joannes IV.	640
Joannes V.	686
Joannes VI.	702
Joannes VII.	705
Joannes VIII.	872
Joannes IX.	898
Joannes X.	915
Joannes XI.	931
Joannes XII.	956
Joannes XIII.	965
Joannes XIV.	984
Joannes XV.	986
Joannes XVI. dict. XVIII	1003
Joannes XVIII dict. XIX	1004
Joannes XX.	1024
Joannes XXI.	1276
Joannes XXII.	1316
Joannes XXIII.	1410
Julius I.	337
Julius II.	1503

Julius III.	1550

L

Lando	914
Leo I.	440
Leo II.	682
Leo III.	795
S. Leo IV.	847
Leo V.	904
Leo VI.	928
Leo VII.	936
Leo VIII.	963
Leo IX.	1049
Leo X	1513
Leo XI.	1605
Liberius	352
Linus	67
Lucius I.	253
Lucius II.	1144
Lucius III.	1181

M

Marcellinus	296
Marcellus I.	304
Marcellus II.	1555
Marcus	336
Martinus I.	649
Martinus II.	882
Martinus III.	943
Martinus IV.	1281
Martinus V.	1417

Ni-

N

Nicolaus I.	858
Nicolaus II.	1059
Nicolaus III.	1277
Nicolaus IV.	1288
Nicolaus V.	1447

O

Orſmida	514
Onorius I.	620
Onorius II.	1128
Onorius III.	1216
Onorius IV.	1285

P

Paulus I.	757
Paulus II.	1464
Paulus III.	1534
Paulus IV.	1555
Paulus V.	1605
Paſchalis I.	817
Paſchalis II.	1099
Pelagius I	555
Pelagius II.	579
S. Petrus	45
Pius I.	156

Pius II.	1458
Pius III.	1503
Pius IV.	1560
Pius V.	1566
Pontianus	231

R

Romanus	897

S

Sabinianus	604
Sergius I.	688
Sergius II.	844
Sergius III.	905
Sergius IV.	1009
Severinus	640
Silvester I.	314
Silvester II.	999
Silverius	536
Symmachus	498
Simplicius	467
Siricius	385
Sisinnius	707
Sixtus I.	130
Sixtus II.	557
Sixtus III.	432
Sixtus IV.	1471
Sixtus V.	1585
Soter	173
Stephanus I.	255
Stephanus II.	752

Ste-

Z.

Zephyrinus	201
Zacharias	741
Zosimus	417

59 Ex his Palestini fuere 2.
Græci 11.
Itali 68.
Romani 102.
Germani 4.
Galli 15.
Anglus 1.
Hollandus 1.
Provincialis 1.
Hispani 3.
Africani 2.

Benedictini 31.
Eremitæ 2.
Dominicani 3.
Franciscani 4.

60 Ex eo autem quod Pontifex Romanus sit verus Petri successor, Ecclesiæ caput, & Pastor supremus sequitur 1. quod ipse sit supra Concilium: Patres enim in unum congregati non desinunt esse oves, quarum cura Petro committitur: cui soli dictum fuit *Pasce oves meas*, *confirma fratres tuos*. Quare jure optimo Concilium Lateranense ultimum sess. 2. abrogatis Concilii Basileensis decretis cōtra Pontificis authorita-

ritatē factis, subdit. *Solum Romanum Pontificem pro tempore existentem tanquam authoritatem super omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum plenum jus, ac potestatem habere, nedum è Sacræ Scripturæ testimonio, dictis Sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam Prædecessorum nostrorum, sacrorumque Canonum decretis, sed propria etiam eorundem Conciliorum confessione manifestè constat.*

61 Sequitur 2. quod Pontificis definitiones sint infallibiles absque assensu Concilii, nam cum Christus Petrum, & in eo ipsius successores fecerit Ecclesiæ Pastores, eisque dederit claves scientiæ, & potestatis, sine fundamento asseritur, non esse illis datam potestatem absolutam docendi, sed conditionatam, & pendentem ab assensu Concilii, Ecclesiæque sibi subditæ, ut sine fundamento diceretur, non tradi absolutam potestatem docendi ei qui in Universitate aliqua legitima, & approbata sit Doctor, & Cathedram actu accipit, & discipulos quos erudiat; nec tradi absolutam potestatem condendi leges ei cui ritè & legitimè confertur regia potestas per verba, & signa non denotantia ullam limitationem, seu conditionem. Et confirmatur authoritate Conciliorum, qui hanc in Pontifice Romano infallibilitatem agnoverunt. Concilium siquidem Chalcedonense lecta S. Leonis Papæ epistola, qua Eutyches

damnabatur, acclamavit, *Anathema ei qui ita non credit. Petrus per Leonem locutus est*, eique tanquam certissimæ Fidei regulæ subscripsit actione 4. Idem fuit Concilii Constantinopolitani 2. sensus erga Pontificem Agapetum in causa Anthymi, & Concilii Oecumenici 6. erga Agathonem, de cujus litteris tota Synodus ait. *Quas ut à summo Apostolorum vertice divinitùs conscriptas agnoscimus*. Demum pleræque hæreses hoc modo damnatæ sunt, nempe per solam Romani Pontificis sententiam, quæ videlicet emerserunt à tempore Apostolorum usque ad Concilium Nicænum I. nempe Marcionis, Montani, Novatiani, aliorumque: nullum enim eo tempore intermedio fuit Concilium generale celebratum. Sic aliæ multæ postea damnatæ fuere, ut Pelagianismus, Semipelagianismus, Priscillianismus &c.

62 Sequitur 3. quod cum Summo Pontifici sit commissa cura Gregis, & hæc haberi non possit, nisi Gregi ostendatur, quæ sint bona pascua, quæ mala, qui lupi sint, quamvis esse non videantur, & alia hujusmodi; jam ad Pontificem pertinet multa definire, quæ à nonnullis invidiosè ad quæstionem facti pertinere dicuntur, licet reipsa ad quæstionem juris pertineant ut e. g. quod hæc sit vera Traditio Divina, hæc editio Scripturæ Sacræ sit conformis ei quam Spiritus Sanctus dictavit; quod hìc sit ejus verus sensus; quod hæc Patrum scrip-

ſcripta contineant ſanam doctrinam; ea verò Novatorum, e.g. Lutheri, Calvini contineant doctrinam pravam, hæreticam, quodque proinde ipſi una cum ſua doctrina ſpectati, habendi ſint hæretici, quemadmodum plura reipſa Concilia anathema dixerunt non ſolùm errori e.g. Arii, Neſtorii &c. ſed etiam Ario ipſi, Neſtorio &c. Refert enim Socrates cap. 10. lib. 1. Hiſt. Eccl. quod cùm in Synodo Nicæna aliqui Epiſcopi ſubſcriberent quidem damnationi hæreſis Arianæ, ſed Ario, ejuſque doctrinę anathema dicere detrectarent, *Quod minimè crederent, eum qui erat accuſatus, hominem ejus generis fuiſſe qui tot errores doceret*, id ſatis fuit, ut Synodus illos pro Hæreticis haberet, & exilio mulctaret. Similitèr cum in Chalcedonenſi Concilio act. 8 Theodoretus anathema Neſtorio dicere recuſaret, Patres clamarunt; *Iſte hæreticus eſt, iſte Neſtorianus eſt: hæreticum foras mittite*. Neque porrò illum pro Catholico habere voluere; niſi diceret apertè anathema Neſtorio.

63 Quia verò non poteſt quis obligari ad dicendum anathema alicui ut hæretico, niſi obligetur ad internum judicium, quo judicet illum eſſe talem, ſeu ejus ſcripta verè hæretica eſſe, ſequitur 4. quod Eccleſia, & Pontifex obligare etiam poſſit ad ejuſmodi actum internum; ac proinde teneri fideles in hujuſmodi deciſionibus non ſolùm præſtare ſilentium obſequioſum, ſed animo

verè assentiri, quod nempe scripta illa hæresim continent, adeoque quod eorum auctor spectatâ ejus doctrinâ, hereticus sit. Atque hæc scilicet sunt quæ à Theologis appellantur non facta simpliciter, sed facta dogmatica quæ videlicet ad fidei doctrinam pertinent.

64 Hic adverte 1. quod non quidquid Ecclesia, aut Pontifex damnat circa doctrinam, eodem modo damnat. Nam aliquando damnat aliquam propositionem ut *hæreticam*, nempe ut oppositam formalitèr, & directè doctrinæ Fidei, seu doctrinę ab Ecclesia definitæ. Aliquando damnat aliquam propositionem, ut *erroneam*, nempe ut contrariam communi Patrum doctrinæ, licet non espresse revelatæ, aut per Ecclesiam definitæ. Aliquando ut *errori proximam* nempe ferè contrariam communi Patrum sententiæ. Aliquando ut *suspectam hæresis vel erroris*, vel ut *sapientem hæresim vel errorem*, ex circumstantiis videlicet personæ, loci, vel temporis, quibus prolata fuit. Aliquando ut *male sonantem*, quę videlicet etsi sensum non habeat Fidei dissonum, at verba habet incongrua. Aliquando ut *temerariam* seu sine fundamento dictam. Aliquando demum ut *scandalosam*, quæ videlicet dat aliis occasionem ruinæ Spiritualis.

65 Adverte 2. quod non quicquid Pontifex approbat, approbat ut Divina Fide credendum. Constat enim summam Theologi-

logicam Alexandri Alēsis jussu Alex. IV. à facultate Parisiensi examinatam esse, appensisque septuaginta duorum Magistrorum sigillis approbatam fuisse, ac postea Pontificio ipso diplomate confirmatam. Similiter Theologiam S. Thomæ à variis Pontificibus summis laudibus approbatam, & celebratam fuisse, & præsertim à Joanne XXII. Innocentio VI. Clemente VIII & Alexandro VII. quorum primus dixit, D. Thomam *tot miracula fecisse quot articulos scripsit*. Secundus nunquam *inventum esse quod à tramite veritatis deviaverit, qui D. Thomam tenuit; eum verò qui eum impugnavit, semper fuisse de veritate suspectum*; Tertius in Bulla ad nobiles Neapolitanos, teste Basilio Pontio, doctrinam S. Thomæ *sine ullo prorsus errore esse*. Quartus, asserta S. Thomæ esse *dogmata inconcussa*. Approbatam, & laudatam similiter fuisse à Clemente IV. Gregorio X. Sixto IV. & Sixto V. S. Bonaventuræ doctrinam, nec tamen contra Fidem Divinam peccat qui in aliquo ab horum Doctorum sententia discedit.

66 *Disc.* Quid ergo declaravit Pontifex in his & similibus approbationibus?

Mag. Declaravit eos libros approbatos nihil continere contrarium illis, quæ usque ad illud tempus Ecclesia definierat, nihil bonis moribus contrarium, immo continere doctrinam Fidei dogmatibus explicandis, & promovendæ pietati peropportunam.

67 Adverte 3. non ſemper Pontificem dum aliquid docet, ex Cathedra definire, ſeu docere, ut Eccleſiæ Doctorem, & Paſtorem, ſed aliquando docere præcisè ut doctorem privatum. Sunt enim aliqui Pontifices qui ſcripta ſua vel Theologica, vel Canonica edidere, ut Innocentius IV. aliique, nec tamen quæ continentur in illis Pontificiæ definitionis vim habent.

68 Diſc. Quando cenſendus eſt Pontifex loqui ex cathedra, ac definire tanquam Eccleſiæ Paſtor, & caput?

Mag. Reſpondet huic quęſtioni Valentia 2. 2. qu. 1. punct. 7. §. 39 dicens; *Tunc verò definit Summus Pontifex ut Eccleſiæ caput, quando decretum edit pro univerſa Eccleſia, quodque velit à Fidelibus indubitanter admitti.* Idem docet Granado 2. 2. controv. 1. tract. 7 diſp. 2. ſect. 1. n. 1. Similiter Suarez contra Regem Angliæ lib. 1. cap 3. n. 16. docet, tunc Pontificem definire ut caput Eccleſiæ cum *definit, vel approbat tanquam credendum vel obſervandum ab univerſa Eccleſia.* Vide Melch. Canum lib 6. de locis Theolog. cap. 8. in reſponſ. ad ultimum argum.

69 Quamvis autem Pontifices aliquando reſponſa ſua vel conſtitutiones dirigant ad particularem Eccleſiam, cum tamen aliquid docent & ſtatuunt, quod omnes generaliter afficit, & ut ab omnibus certò tenendum vel ſervandum, jam reſponſum & conſtitutio vim certæ definitionis habere

videtur. Hinc semper Ecclesia hujusmodi responsa, seu constitutiones ut Fidei morumque regulas venerata est.

70 *Disc.* Quandoquidem de hujusmodi Pontificum epistolis, Reponsis, seu Constitutionibus sermo incidit, cupio perdiscere, an Canones qui dicuntur Apostolorum, & à S. Clemente fuere collecti, sint verè Apostolici, vel ipsius S. Clementis, aut alterius Pontificis?

Mag. Fuere quidem hi 85 canones sub initium sexti sæculi ab Ecclesia Græca recepti, ut verè Apostolici, & saltem 50. priores cœperunt eodem tempore recipi à multis in Ecclesia Latina; adhuc tamen hodie ab eruditis ferè omnibus habentur omnes ut suppositititii, nec verè collecti à D. Clemente; quamvis multa utilia contineant. 1. quia Gelasius Papa in Concilio Rom. 70. Episcoporum eos recenset inter libros ab Ecclesia rejectos, & non probatos. 2. quia nullus priorum sæculorum Scriptor eorum meminit, etiam cùm debuit maximè meminisse; cùm nempe ageretur de controversia per hos canones definita: e. g. Cyprianus in controversia Baptismatis non meminit unquam canonis 46 expressè dicentis, *Episcopum, aut Presbiterum hæreticorum suscipientem Baptisma damnari præcipimus.* Nec Victor Papa in ea tam celebri controversia cum Asiaticis Episcopis de Paschate celebrando, allegavit unquam canonem 7. qui vetat Pascha

cum

cum Judæis celebrare, qui ſanè canones allegari maximè debuiſſent. 3. quia S. Iſidorus Hiſpalenſis expreſsè aſſerit, hos canones nec à Sede Apoſtolica recipi, nec à SS. Patribus, & eſſe ab Hæreticis confictos.

Nec obſtat, quod Patres, & Concilia aliquando aliquam conſtitutionem, ſeu Regulam appellent Apoſtolicam: non enim negamus, ab Apoſtolis verè conditos fuiſſe aliquos canones, ſed negamus hujuſmodi eſſe prædictos, ac dicimus certum eſſe, quod aliqui non ſunt; de aliis incertum, ac proinde prædictam collectionem 85. canonum, imo & 50. priorum apocrypham eſſe, nec ſolum non habere auctoritatem juris Apoſtolici, ſed neque Pontificii, nempe conditi à Pontificibus Romanis, quorum etiam Conſtitutiones vocantur quandoque Apoſtolicæ, ut illæ appellantur, quæ octo libris ſub ejuſdem D. Clementis nomine ſunt collectæ.

71 *Diſc.* At has ego putaveram eſſe ipſorum Apoſtolorum.

Mag. Quia videlicet non legiſti omnes. Igitur Apoſtolorum non ſunt 1. quia continent nonnullos errores, ut Hæreticos eſſe illos, qui ſuſpicantur, Jeſum eſſe Deum ſuper omnia; Baptiſmum ab Hæreticis collatum iterari debere; Sabbathum eadem ſolemnitate, qua diem Dominicam celebrari; Patrem eſſe Dominum Spiritus Sancti. 2. quia dies feſtos ipſis Apoſtolis

ſta-

ſtatuunt. 3. quia non videntur notæ fuiſſe priorum Eccleſiæ ſeculorum Patribus: ſi enim notæ fuiſſent, non dixiſſet Ireneus in ſuo cum Triphone dialogo, Sabbathi celebrationem eſſe Chriſti paſſione extinctam; & Cyprianus eas contra Stephanum Papam allegaſſet. Ex hoc autem primo & tertio argumento habetur, nec eſſe illas Clementis Pontificis fœtum. Adde quod neque S. Epiphanius, neque S. Hieronymus eas Clementi tribuunt, quamvis uterque ſcripta hujus S. Pontificis recenſeat omnia.

72 *Diſc.* Quod tandem eſt eruditorum judicium, de veterum Pontificum uſque ad Siricium decretalibus? audivi enim eas non ſatis certæ authoritatis eſſe.

Mag. Non ſunt quidem authoritatis certiſſimæ, non tamen tam incertæ quam ſunt prædicti Canones, & Conſtitutiones. Referam diverſas eruditorum opiniones. Suppoſititias eſſe putant aliqui has antiquorum Pontificum epiſtolas decretales 1. quòd nullus octo priorum ſæculorum auctor Eccleſiaſticus illarum mentionem fecerit. 2. quod in his laudatur ſæpe Scriptura ſacra juxta vulgatam Sancti Hieronymi verſionem. 3. quod in his nullus Hæreticus eorum temporum impugnatur, aut nominatur. 4. quod Dionyſius Exiguus veterum Pontificum epiſtolarum collector accuratus ſuæ collectionis initium ducit à Siricii decretalibus, nulla earum, quę

Si-

Siricium prædecessere, mentione facta, quod videantur continere dicta posteriorum Pontificum, seu Conciliorum, Patrumque.

Alii è contra genuinas eas habent. 1. quod ut tales eas agnovere varia Concilia, nempe Aquisgranense sub Greg. IV. habitum, Coloniense cap. 3. Moguntinum cap. 11. Metense cap. 5. Rhemense contra Arnulphum,& his omnibus antiquius Romanum 70. Episcoporum sub Gelasio anno 494. 2. quod eas ut genuinas admittant Canonum Collectores eruditi Anselmus Lucensis, Burchardus, Ivo, Gratianus, & rursus etiam Theologi communiter cum D. Thoma qui his epistolis utitur ad confirmanda Fidei dogmata. 3. quod Leo Magnus ep. 1. ad universos Episcopos mandat custodiri omnia suorum Prędecessorum *decretalia constituta*, quod idem mandat Nicolaus I. ep. 47. scribens ad Episcopos Galliæ; qui si suppostitia ea esse putassent, id sine dubio Nicolao, à quo urgebantur, respondissent; quod tamen non fecere; immo ea uterque Hincmarus Rhemensis, & Laudunensis laudat. Hæc sanè evincunt non esse tam facilè has epistolas reiiciendas, ut aliqui faciunt, immo esse veneratione dignas, & ex his bene confici argumentum Theologicum valde probabile, ut ii ipsi fatentur, quibus non satis certus est earum Auctor.

Disc. Sed quid de decretis Congregatio-

num

num Cardinalium editis in materia Fidei, aut morum jubente ipso summo Pontifice? Petetne ex illis Theologus certum argumentum? Atque hìc locus est, in quo de Cardinalium origine, munere, & auctoritate strictim, & quantum satis sit, me doceas.

73 *Mag.* De horum origine varii variæ opinantur. Eos cœpisse volunt aliqui à S. Gregorio, alii à S. Silvestro, à S Marcello alii, nonnulli à S. Pontiano. Eugenius IV in ep. ad Cantuariensem Archiep. dicit, Cardinalium nomen non fuisse quidem primis nascentis Ecclesiæ temporibus expressum, munus tamen, & officium à S. Petro Apostolo, & successoribus ejus evidenter institutum. Et quidem quod attinet ad nomen, certum est quod nullibi reperitur Cardinalium mentio facta ante Concilium Romæ sub Sylvestro habitum an. 324. in quo can. 7. præcipitur, *ut Diaconi non sint plures per Parochiarum examen, nisi duo, & Cardinales Urbis Romę septem.* Primi Cardinales videntur fuisse soli Diaconi, iique procuratores pauperum, pupillorum & viduarum suæ regionis, dicti proinde Regionarii. Postea crescente numero Fidelium & Presbyterorum primus Parochię seu tituli Presbyter qui cęteris sui tituli Presbyteris præesset, dictus fuit Presbyter Cardinalis. Tandem non sub Honorio II. ut opinantur aliqui, sed circa, vel paulo ante Petri Damiani Cardinalis, & Ostien-

Ostiensis Episcopi tempora, nempe circa an. 1057. additi fuere Episcopi Cardinales, cum videlicet fuere designati septem Urbis Romæ viciniores Episcopi, qui assisterent summo Pontifici, eumque in curis & laboribus studio, & consilio sublevarent.

74 Numerus autem sic electorum varius fuit pro varietate temporum. Sub Bonifacio VIII. fuere Cardinales soli 20. Eo tempore, quo Avenione sedebant summi Pontifices fuere 30. Ne plures quam 34. in posterum forent statuerunt Constantiensis Concilii Patres sess. 40. Sub Leone tamen X. qui una sola Cardinalium promotione creavit 31. visi simul fuere Cardinales 65. sub Paulo IV. numerati fuere 70. & sub Pio IV. 76. Tandem Sixtus V. speciali constitutione decrevit, ne plures paucioresq; forent in posterum Cardinales quam 70.,ut 70. fuere seniores de populo Israelitico Moysi Collaterales, & Assistentes, de quibus Num. cap. 11. ver. 16. ita Moysi Deus. *Congrega mihi 70. viros de senibus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sint, ac Magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum, ut descendam, & loquar tibi, & auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi, & non tu solus graveris.*

Is numerus modo perseverat. Sunt autem ex Diaconorum ordine 14. ex ordine Presbyterorum 50. & ex Episcoporum ordine sex, videlicet antiqui viciniores

niores Romanæ Urbis Episcopi, Ostiensis, Veliternus, Portuensis, Tusculanensis, Sabinensis, Prænestinensis, & Albanensis. Sed inter eos non computatur seorsim Veliternus Episcopus ex quo Eugenius III. Ostiensi Veliternum univit Episcopatum.

Ex his conficiuntur variæ Congregationes pro varietate controversiarum, quę ad Pontificem deferuntur, ut in his momenta rationum expendantur, antequam vel ab ipsis Congregationibus, vel à Romano Pontifice sententia feratur. Sunt autem septem præcipuæ.

75 1. Sancti Officii, seu sacræ & universalis Inquisitionis rebus Fidei prospiciendis occupata, à Paulo III. erecta, & à Paulo I V. confirmata.

2. Propagandæ Fidei, Missionibus vel instituendis, vel conservandis, vel dirigendis in regionibus Infidelium, cæterisque, quæ Fidei propagationem juvare possint, intenta, à Gregorio XV. instituta.

3. Concilii, ad quam referuntur dubia & quæstiones circa decreta Concilii Tridentini pertinentia ad disciplinam.

4. Episcoporum, & Regularium; causis videlicet Episcoporum & Regularium decidendis occupata.

5. Sacrorum Rituum, cui cura Sacrarum Ecclesiæ cæremoniarum, & consuetudinum. Ad hanc quoque pertinet expendere merita eorum qui proponuntur, ut

inter-

inter Beatos, vel Sanctos referantur.

6. Indicis librorum prohibitorum, quæ suspendit, vel prohibet, vel corrigit libros hac notâ dignos.

7. Immunitatis Ecclesiasticæ, controversias videlicet hac super se occurrentes dirimens, aut ad Pontificem referens ab Urbano VIII. instituta.

76 Omitto alias, quæ minus faciunt ad rem præsentem, easque quę pro temporum necessitate instituuntur, & perpetuæ non sunt. Ut autem respondeam quæstioni quam proposuisti, dico harum Congregationum decretis esse omnino parendum, & si prodeant de mandato & nomine Summi Pontificis, quod est caput prædictarum Congregationum habere inviolabilem authoritatem, ut probat Joannes Cardenas ea dissert. 1. suæ Crisis numer. *99*. & sequ. quem consulere potes. Satis enim pro instituto nostro actum est de Pontificum definitionibus, decretisque.

Quintus locus Theologicus Patrum doctrina.

NUnc agendum de alio loco Theologico, eoque luculentissimo, nempe Patrum doctrina.

77 Nomine autem Patrum Ecclesię non intelligimus hìc Apostolos, neque Pontifices quoscunque, nec eos solos, quos esse Ecclesiæ Doctores, expresse declaravit Eccle-

clesia, ut sunt Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, Gregorius &c. sed eos omnes qui post Apostolos cum insignis doctrinæ, & sanctitatis fama circa Fidem, aut mores scripsere.

78 Hi quidem seorsim falli potuere, nec ullus ex ipsis quantumvis doctissimus, & sanctissimus est infallibilis, ut expresse docent S. Hieron. in ep. ad Ctesiphontem, & S. Aug ep 19. ad S. Hieron. & alibi. Et patet 1. quia nullus ipsorum habet ex se, aut ex sanctitate, & doctrina, aut ex Dei promisso hanc infallibilitatem. 2 quia constat aliquos ex ipsis interdum in aliquibus errasse.

Addo nec esse infallibiles, quamvis multi ex ipsis conveniant in eandem sententiam: nullum enim eorum infallibilitatis argumentum habemus, constatque multos convenisse in doctrina rejecta, cujusmodi fuit, exempl. gr. sententia Chiliastarum seu millenariorum putantium Christum cum suis Sanctis post resurrectionem in Terris per mille annos gavisurum. Quāvis autem nec singuli, nec multi simul, refragantibus aliis, conficiant argumentum infallibile, faciunt tamen etiam singuli argumentum valde probabile, cum quidquam docent ab aliis non negatum.

Si verè omnes in aliqua doctrina pertinente ad fidem, vel mores conveniant, in ea infallibiles sunt: Quia verò non est ita facile verum Patrum sensum assequi, ac

proin-

proinde cognoſcere quando ſit eorum in aliqua controverſia conſenſus, ideo requiritur definitio Conciliorum, vel Pontificum,

79 Et quidem ſuperbis præſertim, & pervicacibus, nec expendentibus quæ expendenda ſunt, valde periculoſa eſt lectio Patrum. Ut id mali caveas, dum eos legis, expende 1. quando ſcripſerint: ſic aliqua in ipſis excuſabis, quæ modo poſt novas Eccleſiæ definitiones dicenda non eſſent. Ut autem id facias, ſubtexam hic Indicem Patrum ſaltem celebriorum. 2. contra quos, vel qua occaſione ſcripſerint; ſic temperabis ea, quæ ſignificantiùs ſcripta videntur: temporis enim, & erroris, qui refellendus erat, ratio ſic expoſcebat. 3. ne facile in obſcuris de vero ſenſu pronuncies, ſed poſtquam in illius Patris ſcriptis fueris diu multumque verſatus; habent enim ſinguli ſuas phraſes, ſuos dicendi characteres, non cuique notos, ſed ſoli lectori verſato, & familiari. 4. ſic lege Patres, ut habeas ſemper præ oculis Eccleſiæ, & Pontificum definitiones, nec has quæ clariſſimæ ſunt, & habent infallibilem authoritatem ex illis, ſed illos ex his explices, & benignè exponas. Id ſi feciſſent Novatores, Novatores haudquaquam fuiſſent. 5. Si librum tranſlatum legeris, vide cujus fidei, vel famæ ſit translator. Si enim hæreticus ſit, vel ſuſpectus, ſuſpectam habeas translationem ipſam: *Solent enim Hæretici* (monet Card.

Bellarm.

Bellarm. de Script. Eccl. in S. Maximo Martyre) *in auctoribus bonis transferendis sæpè ad suos errores sententias auctorum bonorum accommodare.* 6 Cave, ne dubia Patrum scripta, vel supposititia legas pro certis, & germanis . Multa enim eis tribuuntur, quæ eorum non sunt. Hæc infra notabo in singulis. Ubi enumerabo certa ; reliqua habere potes, ut non satis certa. E contra ubi recensebo incerta, reliqua habere potes pro certis, aut ferè certis. Eorum autem Patrum, quorum non facio mentionem opera habere potes pro certis, & genuinis. Sed antea ipsorum Patrum, saltem celebriorum, indicem dabo.

Index Chronologicus, & Alphabeticus Patrum celebriorum.

80 S. Ambrosius floruit an. 374.
S. Anselmus Cantuariensis 1081.
S. Athanasius 340.
S. Augustinus 420.
S. Basilius Magnus 370.
Beda Venerabilis 751.
S. Bernardus 1130.
S. Bernardinus 1438.
S. Bonaventura 1275.
S. Cæsarius Arelat. 499.
Clemens Alexand. 204.
S. Clemens Romanus 92.
S. Cyprianus 250.
S. Cyrillus Alexandr. 430.

S. Cy-

S. Cyrillus Hierosol. 365.
S. Dionysius Alex. 250.
S. Dionysius Areop. 71.
S. Ephrem Syrus 365.
S. Epiphanius 370.
S. Eucherius Ep. Lugdun. 440.
S. Eulogius Mart. 850.
S. Fulgentius 500.
S. Gelasius Papa 492.
S. Germanus Constantinop. 720.
S. Gregorius Magnus 600
S. Gregorius Nazianz. 370.
S. Gregorius Nyssen. 380.
S. Gregorius Thaum. 233.
S. Gregorius Turon. 596.
S. Gregorius II. 714.
S. Hieronymus 390.
S. Hilarius 355.
S. Hildephonsus Ep. Tolet. 658.
Hugo de S. Victore 1130.
Idiota 902.
S. Ignatius Mart. 71.
S. Ildephonsus. Vide Hildephonsus.
Innocentius III. 1200.
S. Jo: Chrysostomus 398.
Jo: Climacus 560.
S. Jo: Damascenus 731.
S. Irenæus mart. 180.
S. Isidorus Hispalensis 630.
S. Justinus Mart. 150.
S. Laurentius Justinianus 1440.
S. Leo Papa I. 440.
S. Maximus Ep. Taurinensis 420.

S. Ma-

S. Maximus Mart. 650.
S Methodius Ep. & Mart. 285.
S. Nicephorus Ep. Conſtatin. 811.
Nicolaus Papa II. 858.
S. Nilus Abbas 445.
S. Optatus Milevitanus 365.
S. Pachomius 340.
S. Paulinus Nolanus 420.
Paulinus Aquilejenſis Ep. 780.
Petrus Bleſenſis 1177.
Petrus Abbas Cluniac. 1130.
S. Petrus Chryſologus 440.
S. Petrus Damiani 1060.
S. Polycarpus Mart. 71.
S. Proſper Aquitanus 460.
Richardus de S. Victore 1030.
Salvianus Ep Maſſilienſis 460.
S. Sophronius Ep. 630.
S. Theodorus Studita 820.
S. Theophilus Ep. Antiochenus 170.
S. Thomas Aquinas 1265.
S. Vincentius Ferrerius 1410.
Vincentius Lirinenſis 440.
S. Zeno Ep. & Mart. 260.

81 S. Ambroſii certò ſunt libri ſex Hexameron, de Paradiſo unus, de Cain, & Abel duo, de Enoch, & Arca unus, de Abraham Patriarcha duo, de Iſaac, & Anima unus, de bono mortis unus, de fuga ſeculi unus, de Jacob, & vita beata duo, de Joſeph Patriarcha unus, de Benedictionibus Patriarcharum unus, de Elia & Je-

junio unus, de Nabuthe Israelita unus, de Tobia unus, de interpellatione Job, & David libri quatuor, Apologia Prophetæ David, altera ejusdem apologia, Enarrationes in psalmos 12. Expositio in psal. 118. Expositio in Evang. S. Lucæ, de Officiis Ministrorum libri tres, de Virginibus ad Marcellinam libri tres, de Viduis unus, de Virginitate unus, de lapsu Virginis consecratæ unus, de Mysteriis unus, de Sacramentis libri sex, de Pœnitentia libri duo, de Fide libri quinque, de Spiritu Sancto libri tres, de Incarnationis Dominicę Sacramento unus, Fragmentum ex Theodoreto desumptum, epistolæ variæ num. 91. de excessu Fratris sui Satyri libri duo, de obitu Valentiniani consolatio, de obitu Theodosii oratio funebris, demum hymni aliquot. Hæc omnia continentur primo & secundo tomo editionis ultimæ Congregationis S. Mauri.

S. Anselmi Cantuar. certò sunt Menologium, Prosologium contra Guannilonem, Dialogus de veritate, de lib. arbitrio, de casu Diaboli, de Grammatica, de Fide Trinitatis, & Incarnatione Verbi, cur Deus homo contra Gentes, de conceptu, & peccato originali, de processione Spiritus Sancti contra Græcos, de fermentato, & azimo epistola, de diversitate Sacramentorum altera ep. de meditatione Redemptionis generis humani, de concordia præscientiæ; prædestinationis, & gratiæ

cum

cum libero arbitrio, & epiſtolæ quamplurimæ.

S. Athanaſii certò ſunt 1. quæ comprehenduntur tomo primo operum ipſius, excepta fortaſſe quadam expoſitione Fidei; & reſponſione ad epiſt. Liberii Papæ. 2. quæ complectitur tomus ſecundus. 3. quę continentur tertio tomo, exceptis ſermonibus de SS. Deipara, & diſputatione Athanaſii cum Ario. In 4. autem tomo vix aliquid eſt, quod verè ſit Athanaſii. De Symbolo dubitant aliqui, an ejus ſit. Sed ejus eſſe probat Bellarminus de Script. Eccl. & latiùs Petrus Annatus in ſuo Methodico Apparatu.

S. Auguſtini fortè non ſunt ex primo tomo Regulæ, & de vita Eremitica. Ex ſecundo tomo aliquot epiſtolæ. Ex tertio liber de Mirabilibus ſacræ Scripturæ, liber de eccleſiaſticis dogmatibus, liber de ſpiritu, & anima, liber de Fide ad Petrum, Quæſtiunculæ de Trinitate, & liber de benedictionibus Patriarcharum. Ex quarto liber ſententiarum unius & viginti, liber quæſtionum 65. liber quæſtionum veteris, & novi Teſtamenti, libri de Incarnatione Verbi, de Trinitate, & Unitate Dei, de eſſentia Divinitatis, de Fide rerum inviſibilium, de ſubſtantia dilectionis, de vera, & falſa pœnitentia, de ſalutaribus documentis, & de amicitia. Ex ſexto libri de Altercatione Eccleſiæ, & Synagogæ, & de Fide contra Manichæos.

Ex ſeptimo liber contra Fulgentium Donatiſtam, liber de prædeſtinat. & gratia, libellus de prædeſtinat. Dei, reſponſio ad articulos ſibi falsò impoſitos, Hypognoſticon, & liber de geſtis contra Pelagium. Ex nono in Apocalypſim Joan. homil. 18. Meditationum liber, de diligendo Deo, Soliloquiorum, Manuale, de triplici habitaculo, de Scala Paradiſi, de 12. gradibus abuſionum, de contritione cordis, de cognitione veræ vitæ, de ſpeculo, de vita Chriſtiana, de aſſumptione B. Mariæ, de cantico novo, de contemptu Mundi, de vanitate ſeculi, de obedientia, & humilitate, de bono diſciplinæ, de viſitatione infirmorum, de conſolatione mortuorum, de quarta feria, de Cataclismo, de tempore Barbarico, de ſobrietate, ſpeculum peccatoris, de utilitate Pœnitentiæ, de conflictu virtutum, & vitiorum, de laudibus charitatis, de honeſtate mulierum, de Symbolo Fidei, de rectitudine Catholicæ converſationis, de utilitate jejunii, de creatione primi hominis, de arbore ſcientiæ boni, & mali, de pugna animæ, de Antichriſto, Pſalterium Matri ſuæ, expoſitio ſuper Magnificat. Ex decimo tomo ſermones ad fratres in Eremo exceptis duobus de communi vita Clericorum qui eſt 52. & 53. Prædicta omnia aut non habentur pro genuinis, aut dubia ſunt, & incerta.

S. Bernardi opera dubia hæc ſunt, ad

Fra-

Fratres de Monte Dei Meditationes, de interiori domo, de ordine vitæ, de Scala Claustralium, formula honestæ vitæ, speculum Monachorum, Sermones varii, Liber de conscientia, descriptio Claræ Vallis, Lamentatio Virginis Mariæ, Doctrina S. Bernardi, Homilia de exeuntibus in Emmaus, de amore Dei, de natura, & dignitate Divini amoris, Sermo de Passione Domini, Rhetorica S. Bernardi, de modo bene vivendi ad sororem suam, de conscientia, Sermones 15. de diversis argumentis, super Salve Regina, epistola, in qua quid requirat Deus, Sermones 11. de oneribus.

S. Cæsarii Arelat. fortè non sunt homiliæ quadragesima, & tres sequentes, uti etiam ultima. Secunda etiam regula ejus esse non putatur.

S. Clementis Romani certò sunt duæ tantùm epistolæ ad Corinthios.

S. Cypriani certò sunt libri 4. epistolarum, & rursus libri seu tractatus de disciplina, & habitu Virginum, de Lapsis, de unitate Ecclesiæ, seu de simplicitate Prælatorum, de oratione Dominica, ad Demetrianum, de Idolorum vanitate, de immortalitate, de eleemosina, de bono Patientiæ, de zelo, & livore, de exhortatione Martyrii ad Fortunatum, ad Quintum contra Judæos libri tres, Sententiarum ex Concilio Carthaginensi de rebaptizandis hæreticis liber unus, ad Jubaja-

num de rebaptizandis Hæreticis, ad Pompejum contra epiſtolas Stephani Papæ.

S. Cyrilli Alexandrini non ſunt libri ſexdecim in Levit. nec quatuor libri intermedii ex duodecim in Joannem, nec fortaſſe liber adverſus Judæos, Breves anagogæ, & liber de Sacroſancta Trinitate.

S. Epiphanii ſunt, quæ ei attribuuntur, niſi forte eſt aliquid additum ab Iconomachis ejus epiſtolę ad Jo. Hieroſolymitanum.

S. Eucherii non ſunt commentarii in Geneſim, & in libros Regum.

S. Gelaſii Papæ non videtur eſſe liber de duabus Naturis contra Eutychetem.

S.Gregorii Nazianzeni Metaphraſis, ſive Translatio in Eccleſiaſtem ejus non eſt, ſed Gregorii Thaumat. nec ejus eſſe videtur Tragedia, quæ inſcribitur *Chriſtus patiens*.

S. Gregorii Nyſſeni non ſunt libri octo de Philoſophia, nec prolixa quædam oratio ei attributa à Magdeburgenſibus.

S. Gregorii Thaumaturgi opera certa hæc ſola ſunt, Panegiricum in Origenem, Brevis Fidei confeſſio habita ex revelatione S. Jo. Apoſtoli, Metaphraſis in Eccleſiaſtem, tres ſermones de Annuntiat. B. Mariæ V. Sermo de Baptiſmo Chriſti. Epiſtola canonica.

S. Gregorii Turon. forte non eſt liber de ſeptem Dormientibus.

S. Hie-

S. Hieronymi opera indubitata sunt Novum Testamentum Græcum emendatum, & Vetus translatum in idioma Latinum, epistolæ aliæ hortatoriæ, aliæ laudatoriæ, sive funebres, quæ sunt in primo tomo, aliæ polemicæ contra Helvidium, Jovinianum, Vigilantium, Montanum, Pelagianos, &c. quæ habentur in 2. tomo, aliæ Divinæ Scripturæ explanatoriæ, quæ sunt in 3. tomo, Commentaria in omnes ferè Scripturæ libros, suntque in tom. 4. 5. & 6. Vitæ S. Pauli Eremitę, S. Hilarionis, & S. Malchi Monachi, Catalogus de Scriptoribus Eccl.

S. Hilarii Pictaviensis non sunt epistolæ ad August. nec carmen in Genes. nec fortasse libri duo de Patris, & filii unitate, & de essentia Patris, & Filii.

Hugonis de S. Victore an sint omnia, quæ ei attribuuntur, consule notas, quæ in ipsius operibus extant.

S. Ignatii Mart. epistolæ ab omnibus Catholicis receptæ sunt ad Ephesios, ad Magnesianos, ad Trallianos, ad Romanos, ad Philadelphios, ad Smirnæos, ad Policarpum.

S. Jo. Chrysostomi opera dubia, seu suppofititia sunt homiliæ aliquot in varios veteris Testamenti textus, nempe tres homiliæ in cap. 2. Genes. Tres aliæ in cap. 3. & nonnullę aliæ à Sixto Sen. notatæ lib. 4. Bibliothecæ Sanctæ, Commentaria, seu homiliæ, seu sermones 14. in Marcum,

opus imperfectum in Matt. divisum in 54. homilias.

S. Jo. Damasceni fortè non sunt hæc duo, nempe historia Barlaam, & oratio de his qui in Fide dormierunt.

S. Isidori certò sunt liber de genere officiorum, liber præmiorum, liber de ortu, vel obitu Prophetarum ; liber lamentationum, libri duo ad Florentiam sororem, liber de natura rerum, liber differentiarum, liber quæstionum, seu expositionis Sacramentorum, liber ethimologiarum. De reliquis libris, qui multi sunt, dubitat Bellarm.

S. Justini Martyris certò sunt duplex oratio Panegirica ad Gentes, Apologia pro Christianis duplex, Dialogus cum Triphone, de Monarchia Dei liber unus.

S. Leonis I. Papa non est liber de conflictu virtutum, & vitiorum, nec fortasse epistola 88. quæ est de Privilegio Chorepiscoporum.

S. Maximi Mart. sunt quæ ejus esse feruntur ; aliqua tamen cautè legenda monet Bellarminus, quia sunt ab Hæreticis in Latinam linguam translata.

S. Methodii libellus revelationum suppotititius censetur.

S. Prosperi fortasse non sunt tres libri de Prędictionibus, & Promissionibus Dei, item tres libri de vita contemplativa, liber, seu poema de Provindent. Dei, libri duo de Vocat. Gentium, & epist. ad Demetriadem.

Ri-

Richardi Victorini an sint libri quatuor exceptionum dubitat Bellarm.

D. Thomæ Aquinatis opuscula dubia sunt minori charactere excusa in edit. Roman. an. 1570. His addi potest aliud de Regimine Principum juxta Bellarminum.

D. Zenonis sermones aliqui creduntur esse S. Basilii, aliqui S. Hilarii, alii veteribus Scriptoribus ignoti.

Jam verò cum in alicujus Patris sententiam incidis, quæ in rem tuam facere videatur, eam ne afferas, nisi sit ejus operis, quod eruditi inter certos prædicti Patris fætus recensent, alioquin argumentum Theologicum non conficies, & ab eruditis rideberis ut sacræ antiquitatis ignarus.

Ultimus locus Theologicus Ratio.

82 ULtimus locus, unde Theologus argumenta depromit, est Ratio partim lumine Fidei, partim naturalibus scientiis illustrata. Is autem locus uberrimus est. Quamvis enim subjectum primarium, de quo Theologus speculativus agit, sit à Deo revelatum, & contentum in Scripturis, & Patribus, multa tamen, imo pleraque circa tale subiectum disputat, de quibus Scriptura, Patresque non ita expressè agunt, aut non ita explicatè pro quæstione proposita. Ex. gr. circa Incarnationem Verbi, quæ est materia principalis, de qua agit S. Th. in 3. p. multas quæstio-

nes movent Theologi, nempe, an necessarium fuerit Verbum incarnari saltem condito Mundo, vel saltem permisso Adæ peccato, vel tandem supposito decreto non reparandi Genus humanum, nisi persoluta condigna satisfactione: An hæc persolvi possit à pura creatura saltem ornata habitu gratiæ; An persoluta fuerit à Christo, & ad quos effectus, an fuerit infinita; Qualis fuerit Verbi Divini cum Natura humana unio, an distincta ab extremis, an substantialis; an in ipsa Natura Verbi, an in sola ejus Persona, an facta in primo instanti, quo humana Christi natura concepta fuit; Quid ex hac unione resultarit, quæ sanctitas, quæ gratia, quæ dona in prædicta Natura, quæ libertas: An plures Naturæ creatæ assumi potuissent, an à pluribus Divinis Personis, aliæque permultæ, quibus ferè non nisi remotè & per longos discursus respondetur ex Scripturis, & Patribus, proximè autem ex ratione, nempe ex conceptu libertatis, seu dominii Divini, creaturæ, peccati, meriti, demeriti, satisfactionis, justitiæ, unionis, naturæ, personæ; quas quidem rationes, & conceptus, non habemus semper ex solis Scripturis, & Patribus, sed, ut dicebam, ex nostri intellectus, & naturalium disciplinarum lumine; quod quia non est in omnibus idem, illud efficit, ut nec eadem sit Theologorum his super quæstionibus sententia, ut esset, si omnia possent

ex

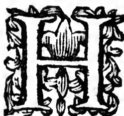
ex Scripturis, vel traditionibus, vel Patribus dilucidè definiri.

Disc. At cur ista tractantur, quæ non continentur clarè in doctrina sacra, quęque à Patribus tractata haud ita fuere, nec possunt dilucidè, & certò definiri? Quæ utilitas ex tot quæstionibus, disputationibus, contentionibusque?

Mag. Utilitas hæc saltem inde existit, ut præter laudabilem ingenii exercitationem, habeatur in promptu, unde Novatorum errores expeditius certiusque refellantur, ut ex iis, quæ mox circa tertiam Theologicam facultatem dicam, comperies. Non debeo tamen omittere, quæ in hujus secundæ Theologiæ laudem habet S. Aug. lib. de Trin. Eâ, inquit S. Doctor, *Fides saluberrima, quæ ad veram beatitudinem ducit, gignitur, nutritur, defenditur, roboratur. Qua scientia non pollent Fideles plurimi, quamvis polleant Fide plurimùm. Aliud est enim scire tantummodo quid homo credere debeat propter adipiscendam vitam beatam, quæ nonnisi æterna est; aliud autem scire quemadmodum hoc ipsum, & piis opituletur, & contra impios defendatur.*

TIROCINII THEOLOGICI PARS III.

In qua agitur de Theologia Polemica.

Unc præcipuè fructum, ut paulò ante innuebam, ex Theologia ſpeculativa decerpimus, nempe expeditam & facilem rationem pugnandi cum Hæreticis. Quare ex Theologia ſpeculativa oritur Theologia Polemica, quæ hujuſmodi pugnam inſtituit ac de omnibus Fidei controverſiis eos qui cum Infidelibus diſputare velint, informat.

1. *Diſc.* Mihi quidem is animus non eſt. Utile tamen fuerit, ad quandam eruditionem, notitiam aliquam harum controverſiarum habere: quando igitur utilitati mei tam amantèr conſulis, hanc mihi tradere ne graveris.

§. I.

§. I.

Proponuntur Chronologicè Fidei Controversiæ.

PRima controversia fuit cum Politeistis, & Idololatris. Primus enim error in materia Fidei fuit eorum, qui plures admisere deos, hinc dicti Politheistæ; qui & creaturis affinxere divinitatem, earumque imagines & Idola cultu latriæ adoraverunt, hinc dicti Idololatræ, quorum alii adoravere maximas arbores pro Diis, ut Indi, alii Solem ut Persæ, alii bestias terræ, ut Ægiptii qui adoravere Crocodilos. Alii homines vel prudentia, vel virtute militari, aut alia dote naturæ, vel rebus utilitèr gestis nobiles, ut primùm Assyrii, & postea Græci, Romanique. Alii tandem Dæmones ipsos in statuis, aut ex Adytis oracula reddentes, ut Populi innumeri.

2 Secunda fuit cum Atheis omnem Divinitatem negantibus, dicentibusque, mundum hunc universum ex Atomis ab æterno & ex se existentibus, ac tandem casu in hunc rerum ordinem, nexumque conglobatis, extitisse. Hi fuere Thales Milesius, Anaximenes, Heraclitus, & Empedocles Philosophi Græci.

3 Tertia fuit cum Deistis, seu Philosophis

phis, qui omnem doctrinam à Deo revelatam rejecere, idque solùm professi sunt, & profitendum docuerunt, quod lumen rationis dictat, nempe unum Deum existere, & inculpatè vivendum. De his videtur locutus D. Paulus, dum monet Colossens. c. 2. v. 8. *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam*, hosque sugillat S. Aug. tract. 45. in Jo: *Fuerunt quidam Philosophi de virtutibus, & vitiis sublimia tractantes, qui etiam dicere auderent hominibus: nos sequimini, sectam nostram tenete, si vultis beate vivere; sed non intrabant per ostium*. Horum secta dicta est etiam Philosophismus.

4 Quarta controversia fuit cum Sadducæis, & Samaritis, quorum primi negabant resurrectionem mortuorum, ut ait Matth. 22. *In illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non esse resurrectionem*. Samaritę autem oriundi ex Ethnicis, quos Salmanasar abducens captivum Dei populum ex Palęstina, in hanc regionem transmiserat, sic Judaicam Religionem susceperant, ut superstitiosa multa, & gentilitia retinerent, habiti proinde tanquam hæretici à Judęis; unde illud convicium in Christum: *Nonne benedicimus nos, quia Samaritanus es tu* Jo: cap. 8.

5 Quinta controversia fuit post Christi adventum cum Hebræis negantibus jam advenisse Messiam, credentibusque venturum tanquam Regem temporalem qui

alios

alios Reges perdat, & Regnum Hebræorum temporale restituat, augeatque.

6 Sexta controversia fuit cum Phariseis ad Fidem Christianam conversis, sed retinentibus, contendentibusque esse retinendam cum nova Christi lege, veteris observantiam, de quibus S. Luc. Act. cap. 15.

7 Septima controversia fuit cum Simonianis, seu Simoniacis, qui, Simone Mago magistro, dicebant, Mundum non à Deo, sed ab Angelis fuisse conditum; non fore resurrectionem mortuorum; licitum esse promiscuum fœminarum usum; dona gratiç venalia esse. Ex hoc Simone innumeri orti sunt errorum magistri, Cerinthus, Ebion, Menander & alii, qui circa an. 70. prçter alios turpissimos errores, docuerunt, Christum fuisse purum hominem, ac proinde negarunt, eum cum Verbo Divino unam eandemque personam esse; de quibus Jo: ep. 1. cap. 4. v. 3. *Et omnis Spiritus qui solvit Jesum ex Deo non est, & hic est Antichristus.*

8 Octava controversia fuit cum Nicolaitis, qui dicebant, licere fornicationem, & vesci Idololytis. Incertum est, an eorum auctor fuerit Nicolaus unus ex septem Diaconis, de quibus mentio fit Act. cap. 6.

9 Nona controversia fuit cum Saturnianis, & Basilidianis, quorum primi auctore Saturnino Menandri discipulo circa annum 118. docuerunt, Christum apparenter, & in specie tantùm apparuisse, Basilidiani

filidiani verò authore Basilide & ipso Menandri discipulo circa an. 124. non solùm carnis resurrectionem negarunt, sed virginitati nuptias æquipararunt; multa circa Incarnationem, Trinitatem, & Mundi creationem delirabant, & persecutionis tempore Christum citra culpam negari posse dicebant.

10 Decima controversia fuit cum Millenariis, sive Chiliastis, qui auctore quidem Cerintho, sed aliis postea sectæ propagatoribus, circa an 130. docuerunt post resurrectionem Christum per mille annos regnaturum in terris cum Sanctis in deliciis, & voluptatibus corporis.

11 Undecima controversia fuit an circiter 150 cum Cerdonianis, Secundianis, Marcionitis, Valentinianis, & Gnosticis demum omnibus, qui præter turpissima, quæ tanquam licita permittebant, videntur in eo convenisse, quod duo essent rerum principia, unum bonum, alterum malum, & quod Christus Dominus non verè habuerit carnem humanam, sed vel solùm apparentem, vel carnem quandam Cœlestem, & impassibilem.

12 Duodecima controversia fuit cum Quartodecimanis dicentibus Pascha celebrandum esse 14. Luna, quocunque hæc occurrisset hebdomadæ die. Hi erant Episcopi Orientales. Contentio autem ortum habuit sub Aniceto, aucta est sub Eleutherio, viguitque usque ad Victorem qui circa

an.

an. 198. instituit ut Pascha celebraretur, non decima quarta Luna more Judæorum, sed die Dominico decimamquartam Lunam, & Æquinoctium vernale immediatè sequente, prout ab Apostolis traditum erat, & observabat Ecclesia Romana. Nec acquiescentibus adhuc multis Orientalibus Episcopis, fuit hoc ipsum in Nicæno I. sancitum, & in aliis postea Conciliis confirmatum.

13. Decima tertia Controversia fuit circa an. 173. cum Tatiano, ejusque discipulis, qui docebant 1. Matrimonium malum esse, hinc Encratitæ appellati, idest, continentes. 2. carnes quoque malas esse, & à malo principio, ideft, à Dæmone creatas; similiter vinum, ac proinde ab utroque abstinendum, quod ipsum docuit eodem tempore Severus, unde Severiani. Adamitæ quoque circa an. 194. auctore quodam Adamo, nudi incedentes nuptias exhorruere, sed interim promiscuos concubitus permittebant. Horum sectam seculo 15. quidam Picardus renovare tentavit.

14. Decima quarta Controversia fuit cum Montanistis ex Montano Phrygio (unde dicti Phrygii, Phryges, & Cataphryges, ideft juxta Phryges) qui circa an. 181. cœpit docere, sibi, non Apostolis infusam esse cum Spiritu Sancto gratiarum plenitudinem, secundas nuptias malas esse, Matrimonium posse dissolvi, lapsos post Baptismum salutem consequi non posse

sal-

ſaltem per Miniſtros Eccleſiæ, &c. nova jejunia prædicabat tanquam neceſſaria, &c

15 Decima quinta controverſia fuit cum Rebaptizantibus, nempe docentibus Baptiſmum collatum ab Hæreticis non valere, ac proinde ab his baptizatos eſſe rebaptizandos. Horum auctor fuit circa an. 250. Agrippinus Carthag. Ep. cui & Cyprianus ſucceſſor adhæſit, antequam tamen hic error in hæreſim abiret.

16 Decima ſexta controverſia fuit per eadem tempora aut etiam antea cum aliquibus Epiſcopis rigidioribus, de quibus agit S. Cypr. ep. 54. ad Cornelium Papam, & epiſt. 52. ad Antonianum, qui aliquibus in majora quædam crimina prolapſis, & præſertim Apoſtatis, Mechis, & Homicidis veniam etiam in morte negandam contendebant.

17 Decima ſeptima Controverſia fuit cum Novatianis qui circa an. 255. prædictum rigorem in omnia crimina extenderunt, addideruntque, non eſſe in Eccleſia poteſtatem remittendi peccata poſt Baptiſmum commiſſa, neque deberi baptizatos ſacro chriſmate confirmari, ſecundas nuptias vitandas ut illicitas. Hujus hæreſis auctor fuit Novatianus Presbyter, & Pſeudopontifex Romanus impulſu Novati Presbyteri Carthaginenſis.

18 Decima octava Controverſia fuit cum Sabellianis, qui auctore Sabellio circa

ca ann. 260. docuerunt, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum esse unam Personam, cum tribus hisce nominibus.

19 Decima nona Controversia fuit circa an. 273. cum Manichæis, qui hæresim Cerdonianorum, Marcionitarum, Carpocratianorum, Gnosticorum, aliorumque prædictorum expressiùs docuerunt circa duo rerum principia coæterna, unum bonum, alterum malum, addideruntque, nihil esse verè spirituale, sed omnia esse corporalia; hominem non esse liberi arbitrii, & omnium peccatorum causam esse naturam mali principii; vetus Testamentum fuisse à malo principio, ideoque reiiciendum; ab eodem esse carnem & vinum, ac proinde ab utroque abstinendum; animas migrare de corpore in corpus &c. Hujus sectæ auctor fuit Manes, sive Manichæus, qui se esse Spiritum Sanctum Paraclitum à Christo promissum dicebat.

20 Vigesima Controversia fuit circa an. 310 cum Donatistis, qui Magistro Donato in Numidia Episcopo docuerunt in Ecclesia esse solos bonos, imo eos solos qui essent à parte Donati, & rursus Sacramenta à malis Ministris collata nulla esse.

21 Vigesima prima Controversia fuit circa an. 320. cum Arianis, quorum auctor Arius Presbyter Alexandrinus dicebat Verbum Dei filium esse creaturam, non esse coæternum, nec consubstantialem Patri,

tri, & in Christo loco animæ fuisse ipsum Dei Verbum. Ex his orti fuere circa anno 359 Semiariani, qui ajebant cum Arianis, Filium non esse Patri consubstantialem, non tamen per omnia dissimilem. Arianismum renovarunt sæculo 16 Joannes Campanus, Michael Servetus Hispanus, Valentinus Gentilis Neapolitanus, Paulus Alciatus Mediolanensis, & præsertim duo Socini Lælius, & Faustus nepos Senenses, qui hunc errorem per Poloniam præsertim, & Transilvaniam disseminarunt.

22 Vigesima secunda controversia fuit circa an. 340. cum Ærio, Ærianisque, qui erroribus Arii duos alios addidere, dicentes inutile esse orare, & sacrificium pro Defunctis offerre, & Episcopis æquales esse Presbyteros. Aliqui hunc Ærium vocant Ætium.

23 Vigesima tertia Controversia fuit circa idem tempus cum Photino Sirmiensi Episcopo qui renovans errorem Cerinti & Ebionis docuit Christum non esse Deum, sed purum hominem, addiditque cum Sabellio Deum non esse trinum.

24 Vigesima quarta Controversia fuit cum Macedonio Ep. Constantinop. qui an. circiter 359. docuit, Filium quidem esse Patri per omnia similem, sed Spiritum Sanctum esse creaturam.

25 Vigesima quinta Controversia fuit an. circiter 367. cum Apollinario Ep. Laodicæno

dicæno, qui hæresim Arii, & Macedonii simul conjungens docuit, Verbum Divinum accepisse carnem humanam sine anima rationali, vel sine mente, ut esset ipsum loco mentis, & Divinas Personas esse inæquales, magnum videlicet esse Spiritum Sanctum, majorem Filium, maximum Patrem.

26 Vigesima sexta Controversia fuit cum Vigilantio natione Gallo, & Barcinonensis Ecclesiæ Presbytero, qui an. circiter 400. docuit Sanctos non esse invocandos, nec honorandas eorum reliquias, quod antea docuerant Eunomiani, Eustathiani, & Porphyriani, & postea docuerunt Valdenses, Wicleffitæ, Hussitæ; Lutherani, Zuingliani, Calvinistæ, nostrique temporis hæretici ferè omnes.

27 Vigesima septima Controversia fuit circa an. 405. cum Pelagio Monacho Britanno docente peccatum originale non esse in hominibus, & sine gratia Dei posse impleri omnia mandata. Hujus erroris propugnatores acerrimi fuere Cœlestinus itidem Monachus, & Julianus Capuæ Episcopus; impugnator verò maximus S. Aug. ex cujus libris malè intellectis prodiere alii errores, & primò Adrumetinorum quorundam in Africa Monachorum qui ita gratiæ Dei necessitatem prædicare cæperunt, ut dicerent hominem liberum non esse, nec corrigendum in malefactis; sed hi brevì ipsius D. Augustini operâ errorem

suum

suum deposuere. Secundo Semipelagianorum, seu Massiliensium (fuerunt enim Massiliensis Ecclesiæ Præsbyteri) qui lecto libro D. Aug. de correct., & grat. ad Adrumetinos Monachos scripto mediam quamdam viam ineundam putarunt, docentes cum Pelagianis, initium salutis nostræ, à solis Naturæ viribus pendere, cum Catholicis verò reliquum salutis, non à sola natura, sed à gratia pendere. Hos secuti videntur Cassianus Monachus ceteroqui vitæ probatissimæ, Faustus Lirinensis cænobii Monachus, inde Abbas, & postea Regiensis Episcopus, Vincentius Lirinensis, Gennadius Massiliensis Ecclesię Presbyter; & Tertiò Prędestinatianorum, qui circa eadem tempora male intelligentes libros S. Aug. de grat. & prędestinat. cæperunt docere bona opera nihil prodesse reprobis, nec mala nocere prædestinatis, ac proinde neutros sollicitos esse debere, vel ut benè agant, vel ne malè agant; quam hęresim sæculo nono renovavit Gottelschalchus natione Germanus, professione Monachus, & sæculo decimo sexto Lutherus, & Calvinus.

28 Vigesima octava controversia fuit cũ Nestorio Episc. Constantinopol. qui an. 430. cępit docere B. Virginem non esse Dei Matrem, & in Christo duas esse Personas, alteram Divinam, alteram humanam.

29 Vigesima nona Controversia fuit paulò post cum Eutiche Abbate, & Dios-

co-

coro, qui ut Nestorio contradicerent, docuerunt in Christo non solùm unam esse personam, sed unam Naturam. Hæ duę hęreses, nempe Nestoriana, & Eutychiana huc usque durant in partibus Orientis, ut dicit Bellarm. in sua Chronologia. Eutychianæ hęresis magnus per Affricam propagator fuit sexto currente sęculo quidam Jacob homo Syrus, unde Jacobitæ. Cophti etiam in Africa ubi suum Patriarcham habent, ac tenere dicuntur celebre Monasterium, in quo fuit domus olim habitata à Christo puero in Ægyptum profugo, Eutychiani fuerunt, & fortè sunt etiam modò. Eutychi studuisse dicuntur Acæmetę in Scythia, & Constantinopoli Monachi, dicti etiam Studitę, & Petrus Gnaphęus dictus Fullo, PseudoEpiscopus Antiochenus docens circa an. 476. Deum ipsum passum esse, & Crucifixum, hoc est ipsam Deitatem, immo Trinitatem, ut videntur significasse. Hujus Petri discipuli dicti fuere Theopatitæ, seu Theopassitæ.

30 Trigesima Controversia fuit cum Monothelititis, qui ducibus Sergio Constantinop. Patriarcha, Cyro Ep. Alexand. & Macario Antiocheno circa ann. 630. docuerunt in Christo Domino unam dumtaxat voluntatem esse.

31 Trigesima prima controversia fuit cum Mahomettanis. Horum dux Mahometes natione Arabs, professione Mercator vilissimus, inde ductor exercitus circa an-

annum 630. ex pluribus sectis suam confecit, & propagavit. Cum Sabellio siquidem negat in Divinis Trinitatem Personarum, cum Carpocrate aliisque Christum negat Deum esse, etsi Prophetam Sanctum esse affirmet; cum Audæanis Deum corporeum esse fingit; cum Judæis, & Ebionitis circumcisionem, ut necessariam recipit; cum Epicuro supremam felicitatem, seu supremum bonum in corporis voluptate ponit, cum Tatianis vini usum suis prohibet &c.

32 Trigesima secunda controversia fuit circa annum 719. cum Iconomachis, nempe Sacrarum Imaginum impugnatoribus. Horum primi fuerunt Judæi, mox Mahomettani, sed qui eis crudelissimum hoc tempore bellum indixit fuit Leo III. Imperator, vulgò Isaurus.

33 Trigesima tertia controversia fuit anno circiter 796. cum Albanensibus, qui renovarunt errores Manichæorum de duplici principio, & de transmigratione animarum; Et rursus Sacramenta, resurrectionem corporum, extremum Judicium, Infernum, Purgatorium, & Ecclesiæ potestatem negarunt, ipsumque Christum aut non verum hominem, aut impassibilem fuisse dixerunt.

34 Trigesima quarta controversia, fuit cum Græcis circa an. 1050 Cœperunt quidem Græci tempore Nicolai I. auctore Photio Schisma facere: tamen hoc tem-

pore

pore apertissimè se ab Ecclesia Romana diviserunt, & cœperunt defendere errores suos, nempe hos, Spiritum Sanctum à Patre, & Filio non procedere, sed à solo Patre; Eucharistiam non in pane azymo, sed in solo fermentato confici posse; Purgatorium nullum esse, nec Justis ante diem Judicii æternam felicitatem conferri, nec damnatis ęternum supplicium ante dictam diem infligi; Romanum Pontificem non esse totius Ecclesiæ caput, & primatem. Notat Hosius lib. de Sacerd. conjugio, quater decies esse Græcos sponte ab Ecclesia latina scissos, & ad eamdem toties ferè reversos.

35 Trigesima quinta controversia fuit pariter circa annum 1050. cum Berengario Archidiacono Andevagensi, qui docuit, in Eucharistia non esse verum Christi Corpus, & Sanguinem; deinde revocans hunc errorem docuit, cum corpore Christi esse etiam substantiam panis: Addidit, parvulos nos esse baptizandos, sed adultos tantùm.

36 Trigesima sexta controversia fuit an. circiter 1120 cum Petro de Bruis, natione Gallo, & Henrico Tolosano Monaco Apostata, qui docuerunt Missæ Sacrificium nihil esse, fidelium preces nihil defunctis prodesse; baptismum sine fide nihil conferre parvulis.

37 Trigesima septima controversia fuit circa annum 1140. cum Petro Abailardo,

qui doctrinam defendebat mixtam ex Arianismo, Nestorianismo, & Pelagianismo, nihilque esse credendum dicebat, nisi quod intellectus noster beneficio rationis comprehendere posset. Huic adhæsit Arnoldus Brixiensis, Romæ tandem strangulatus.

38 Trigesima octava controversia fuit circa annum 1160. cum Pauperibus de Lugduno dictis waldensibus ex waldo quodam Lugdunensi, qui ex mercatore opulento factus voluntarius pauper cœpit prædicare, & ex ignorantia errores docere, reprehensus à Clero errores auxit. Hi fuere præcipui. 1. Ecclesiæ Christi ministros propria possidentes peccare omnes contra præceptnm Christi, *nolite possidere aurum*, ac proinde Romanam Ecclesiam defecisse à Tempore Silvestri I. quo possessiones habere cœpit, nullum in ea, quantumvis probum salvari posse; spernendas esse ejus indulgentias, benedictiones, consecrationes, cæremonias; nec obediendum esse Ecclesiæ Prælatis. 2. omnem potestatem etiam laicam solo peccato mortali deperdi, peccato autem carentem evadere Sacram: Ac proinde Sacerdotem in peccato mortali existentem, nec consecrare, nec absolvere, Laicum è contra justum hæc omnia ritè facere. 3. nullam orationem præter Dominicam esse faciendam.

39 Trigesima nona controversia fuit circa annum 1200. cum Albigensibus hæreti-

reticis pessimis, & ejusdem ferè doctrinæ cum Albanensibus, de quibus supra egimus controversia 33. & nisi armis subacti fuissent, totam corrupissent Europam.

40 Quadragesima controversia fuit circa annum 1250 cum quodam Guilelmo de S. Amore Doctore Parisiensi, qui ex odio in ordines mendicantes docebat non licere omnia spontè relinquere, & ingredi ordinem religiosum, qui non habeat possessiones saltem in communi. Hujus libros Alexander Papa IV. damnavit.

41 Quadragesima prima controversia fuit cum Flagellantibus, qui circa an. 1273 per Italiam, Galliam, Germaniamque vagantes, & se Flagellis ad ostentationem cædentes docebant, ab adventu suæ sectæ Christi Evangelium cessasse, & baptismum aquæ in baptismum sanguinis, quem quisque flagellis è suo corpore deberet elicere, esse mutatum: Flagellationem tandem martyrio æquiparandam, aut etiam præferendam.

42 Quadragesima secunda controversia fuit cum Fraticellis, quorum errores similes fuere erroribus Pauperum de Lugduno. Hos damnavit Bonifacius VIII.

43 Quadragesima tertia controversia fuit circa annum 1300 cum Beguardis, & Beguinis, seu Bizochis, quorum præcipui errores fuere: hominem in hac vita posse evadere sic perfectum, ut reddatur impeccabilis, & amplius in gratia proficere non

valeat: hominem verò, qui talem gradum sit assecutus, non teneri amplius orare, nec Ecclesiastica Jejunia servare, nec ullos virtutum actus exercere, nec ulla bona opera præstare; immo nec assurgere dum elevatur Venerabile Sacramentum. Rursus hunc hominem in hac vita posse assequi beatitudinem ita perfectam, ac in Patria. Iidem tamen cum tota sua tam sublimi perfectione actum carnalem ob flagrantem concupiscentiam excusabant. Damnati fuere in Concilio Oecumenico Viennensi sub Clemente V. an. 1311.

44 His non absimiles fuerunt Illuminati orti in Hispania an. circiter 1575. & iterum postea an. 1623. quorum capitalis error erat, quod tantam cum Deo unionem, talemque perfectionis statum vi orationis mentalis se assecutos jactarent, ut nec bonis operibus, nec Sacramentis amplius egere se, dicerent, & posse sine culpa turpissima quæque patrare.

45 Quadragesima quarta controversia fuit circa an. 1340. cum Joãne Wicleffo, qui Vigorniensi Episcopatu non impetrato à Romano Pontifice defecit, & errores Waldensium circa Ecclesiæ potestatem, & ministros, ipsosque laicos Magistratus controv. 38. recensitos renovavit. Addidit substantiam panis, & vini remanere post consecrationem, Christum in hoc Sacramento non esse realiter, & in propria corporali præsentia, omniaque absoluta necessitate

eve-

evenire. Hos, aliosque ejus errores damnavit Concilium Constantiense generale.

46 Quadragesima quinta controversia fuit cum Joannes Hus (unde Hussitæ) & Hieronymo Pragensi, insigni Boemorum Doctore, qui anno circiter 1407. Waldensium, & Wicleffitarum errores renovavit. Addidit, omnes etiam laicos debere sub utraque specie communicare. Fuerunt utrique in prædicto Concilio Constantiensi combusti anno 1415.

47 Quadragesima sexta controversia fuit cum Petro de Osma professore Theologiæ in Academia Salmanticensi, qui docuit Confessionem merum institutum humanum esse, & rursus pœnitentes absolvi non debere ante peractam pœnitentiam. Damnatus fuit à Sixto IV.

48 Quadragesima septima controversia cœpit an. 1517. cum Luthero Saxone Apostata, cujus precipui errores fuere: liberum hominis arbitriū per Adæ peccatum extinctum fuisse; nullum esse hominis meritum ad salutem; hominem sola fide sine operibus justificari; Sacramenta novæ legis nec gratiam conferre, nec characterem imprimere, Confessionem auricularem esse humanum inventum, in Eucharistia cum Christi corpore manere panem; nec Christi corpus in hoc Sacramento esse semper, sed in solo usu; ab omnibus sub utraque specie sumendum hoc Sacramentum; Missa nec à Christo institutam, nec sacrificium

esse; Sacerdotes ad cælibatum non teneri; Indulgentias nullas esse; Sanctos nec colendos, nec invocandos; contritionem ex solo metu conceptam peccatum hypocrisis continere: In Ecclesia solos esse bonos; Purgatorium ex Scriptura probari non posse. Hos errores damnavit Leo X. ac postea Concilium Tridentinum.

49 Ex Lutheranis orti sunt Semilutherani, qui erroribus Lutheri alios errores addidere, non tamen Luthero contrarios; & Antilutherani, qui addidere contrarios, ut Anabaptistæ (quorum caput, & magister Nicolaus Stockius, vel Balthasar Pacimontanus docuit Baptismum parvulis nihil prodesse, eosque rebaptizandos, cum fiunt adulti) & Sacramentarii, qui Christi corpus in Eucharistia esse negant, quorum signiferi Carolstadius, Æcolampadius, & Zuinglius fuere.

50 Confessionistæ verò, & Protestantes Lutherani dicuntur, qui Confessionem Augustanam, quam Philippus Melancthon composuit, sectari se jactant, & protestantur, hique dividuntur in Rigidos, qui solis adhærent Lutheri placitis; molles qui Victembergensem Confessionem profitentur, & extravagantes, qui subscripsere quidem Confessioni Augustanæ, ut Principibus placerent; sed interim sectantur dogmata Luthero contraria.

51 Quadragesima octava Controversia fuit cum Calvino qui circa an. 1557. prædi-
ctis

ctis Lutheri erroribus hos alios addidit, Decreta Dei non esse ab æterno; Christum non esse mortuum pro omnibus, sed pro solis prædestinatis; per suam Passionem nihil sibi meruisse; illum in Cruce desperasse; nec verè, ac propriè descendisse ad inferos; ab initio multa ignorasse, quę postea didicit; Deum prædestinasse, alios quidem ad gloriam, & alios ad supplicium sine ullo illorum merito, & horum demerito: hoc decretum tollere humanis actibus libertatem; non dari gratiam habitualem, sed solam actualem, eamque talem, ut non sufficiat ad servandam totam legem; Deum esse auctorem peccati, & ab eo homines ad peccata impelli; filios fidelium nasci sanctos, nec Baptismo indigere, infidelium filiis Baptismum non prodesse; filios illegitimos ad Baptismum non admittendos; in Sacramento Eucharistiæ esse solum figurativè Christi corpus, & sanguinem. Hos errores damnavit Concilium Trid. Ut autem Lutherus Germaniam, ita Calvinus infecit Gallias, ubi Calvinistę dicti sunt Hugonotti.

52 Angliam verò, postquam Henricus VIII. an. 1535 Romani Pontificis obedientiam excussit, & se caput Ecclesiæ Anglicanæ constituit, Lutheranismus, & Calvinismus invasit, erroresque alii; hinc multiplex in ea secta. Pręcipuæ sunt Protestantium, & Puritanorum, qui Presbyteriani dicuntur, & Independentium. Pro-

testantes autem in Anglia multum differunt à Germanicis, & aliquibus Lutheri, aliquibus Calvini, aliisque erroribus adhęrent. Ac 1. statuunt Regem esse caput supremum Ecclesiæ Anglicanæ. 2 Admittunt Ecclesiam debere constare ex Archiepiscopis, Episcopis, Decanis, aliisque gradibus Ecclesiasticæ Hierarchiæ. 3. Varios recipiunt Catholicorum antiquos ritus, altaria, cereos, superpellicea; non tamen Christi præsentiam in cęna Eucharistica admittunt: Hanc sectam profitetur Rex, & Aula.

53 Puritani è contra sunt rigidi Calvinistæ, & Protestantibus è diametro opponuntur. Et 1. Purum Dei Verbum juxta Calvini placita se admittere profitentur. 2. Negant Regis in Ecclesia primatum. 3. Eliminant omnes Ecclesiæ Romanæ ritus. 4. Excludunt gradus Ecclesiasticæ Hierarchiæ, voluntque Ecclesiam suam, exclusis Episcopis, ac Ministris, à solis senioribus Laicis administrari, inde dicti Presbyteriani.

54 Independentes qui maximè Cromuelli tempore emerserunt, in hoc Puritanis, ac Protestantibus adversantur, quod neque Reges, neque Episcopos, neque Seniores ad Ecclesiæ regimen admittant, sed velint quemlibet sibi Ministrum esse, ac sine ulla personæ, ac sexus distinctione esse legitimum verbi Dei præconem, idque quovis loco, ac tempore, dum sen-

sentit se à Spiritu Sancto ad prædicandum Dei verbum impelli; ac proinde templa, altaria, pulpita è medio tollunt. Dicunt autem contra prædictas duas sectas, quod sicuti illis licuit, antiquos Romanæ Ecclesiæ ritus evertere, aut reformare, ita, imo multo magis ipsis licet ritus ab his de novo inductos reiicere.

55 Post prædictas tres sectas, quæ in alias subdividuntur, orta est in Anglia non ita pridem nempe ann. 1655. secta nova, Tremblantium, seu Tremolantium dicta, qui cæperunt Londini, quasi æstro quodam perciti in compitis, ac triviis comparere solo indusio tecti. Hi miras visiones, revelationesque jactantes veluti concionabundi cœperunt monere populum, oportere in timore, & tremore salutem operari. Horum aliqui fuere comprehensi, & flagellis cæsi; & præsertim ipsorum dux Jacobus Noilor, qui quamvis publicè stigmate inustus fuerit, nihil tamen de sua insania remisit. Durat autem etiam nunc hæc secta Fanaticorum in Anglia, docetque inter alia. 1. Scripturas non esse Dei verbum, nec in eis contineri veram, & salutarem doctrinam. 2. omnes homines habere ex se lumen sufficiens ad salutem. 3. homines non justificari per Fidem in Christum, sed per opera. 4. Pro hominum corporibus post mortem neque constitutum esse Cœlum, neque Infernum, in quo immortaliter vivant, adeoque non futuram resur-

rectionem corporum.

56 Quadragesima nona Controversia fuit cum Michaele Bajo Doctore Lovaniensi, cujus multi fuerunt errores contenti in septuaginta novem propositionibus à B. Pio V. & Gregorio XIII. ac tandem ab Urbano VIII. damnatis, quorum Pontificum Constitutiones consulere potes.

Disc. Id etiam laboris ut subeas, rogo, & prædictas propositiones, quas ex Calvinismo ortas audio, ac tandem in Jansenismum abiisse, de quo tam frequens modo sermo est, recitare ne graveris.

Mag. Quoniam id à me postulas recitabo. Sunt autem quæ sequuntur.

1. Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita rectè vocantur gratia.

2. Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritorium, sic bonum opus ex natura sua est vitæ æternæ meritorium.

3. Et bonis Angelis, & primo homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces, & non gratia.

4. Vita æterna homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt.

5. In promissione facta Angelo, & primo homini continetur naturalis justitiæ constitutio, qua pro bonis operibus sine alio respectu vita æterna justis promittitur.

6 Na-

6. Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in qua mori non posset.

7. Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera, sed juxta modum loquendi Scripturę sacrę, non rectè vocantur gratia; quo fit, ut tantum merita, non etiam gratia debeant nuncupari.

8. In redemptis per gratiam Christi nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.

9. Dona concessa homini integro, & Angelo forsitan non improbanda ratione possunt dici gratia, sed quia secundum usum sacræ Scripturæ nomine gratiæ ea tantum munera intelliguntur, quæ per Jesum Christum malè merentibus, & indignis conferuntur, ideo neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet.

10. Solutio pœnæ temporalis, quę peccato dimisso sępe remanet, & corporis resurrectio propriè non nisi meritis Christi adscribenda est.

11. Quod piè, & justè in hac vita mortali usque in finem conversati vitam consequimur ęternam, id non propriè gratiæ Dei, sed ordinationi naturali statim initio creationis constitutæ justo Dei judicio deputandum est, neque in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantùm ad primam institutionem ge-

neris humani, in qua lege naturali constitutum est, ut justo Dei judicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.

12. Pelagii sententia est, opus bonum circa gratiam adoptionis factum non est regni Cælestis meritorium.

13. Opera bona à filiis adoptionis facta n onaccipiunt rationem meriti ex eo, quod fiunt per spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantùm ex eo quod sunt conformia legi, quodque per ea præstatur obedientia legi.

14. Opera bona justorum non accipiunt in die judicii extremi ampliorem mercedem, quam justo Dei judicio mereantur accipere.

15. Ratio meriti non consistit in eo quod qui benè operatur, habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum, sed in eo solùm, quod obedit Divinæ legi.

16. Non est vera legis obedientia, quę fit sine charitate.

17. Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum Deificum.

18. Opera Catechumenorum, ut Fides, & Pœnitentia ante remissionem peccatorum facta, sunt vitæ ęternę merita, quam vitam ipsi non consequentur, nisi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur.

19. Opera justitię, & temperantię, quæ Chri-

Christus fecit, ex dignitate Personæ operantis non traxerunt majorem valorem.

20. Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam ęternam.

21. Humunæ naturæ sublimatio, & exaltatio in consortium Divinæ naturæ debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis.

22. Cum Pelagio sentiunt qui textum Apostoli ad Romanos 2. *Gentes quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt, faciunt*, intelligunt de Gentibus Fidei gratiam non habentibus.

23. Absurda est eorum sententia, qui dicunt hominem ab initio dono quodam supernaturali, & gratuito supra conditionem naturæ suæ fuisse exaltatum, ut Fide, spe, & charitate Deum supernaturaliter coleret.

24. A vanis, & otiosis hominibus secundum insipientiam Philosophorum excogitata est sententia, quæ ad Pelagianismum reiicienda est, hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita fuerit largitate conditoris sublimatus, & in Dei filium adoptatus.

25. Omnia opera Infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.

26. Integritas primę creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio.

27. Li-

27. Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet.

28. Pelagianus est error dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.

29. Non soli fures ii sunt, & latrones, qui Christum viam, & ostium veritatis, & vitæ negant, sed etiam quicunque aliunde, quàm per ipsum in viam justitiæ (hoc est aliquam justitiam) conscendi posse docent.

30. Aut tentationi ulli sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superetur.

31. Charitas perfecta, & sincera, quæ est ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in Pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum.

32. Charitas illa, quæ est plenitudo legis non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.

33. Catechumenus justè, rectè, & sanctè vivit & mandata Dei observat, ac legem implet per charitatem, ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in Baptismi lavacro demum percipitur.

34. Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, vana est, & commentitia, & ad illudendum sacris litteris, & plurimis veterum testimoniis, excogitata.

35 Omne

35. Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

36. Amor naturalis qui ex viribus naturæ exoritur, ex sola Philosophia per elationem præsumptionis humanę cum injuria crucis Christi defenditur à nonnullis Doctoribus.

37. Cum Pelagio sentit qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturę solis viribus ortum ducit, agnoscit.

38. Omnis amor creaturę rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua Mundus diligitur, quę à Joanne prohibetur, aut laudabilis illa Charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusâ Deus amatur.

39. Quod voluntariè fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen fit.

40. In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.

41. Is libertatis modus qui est à necessitate sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis; sed solùm nomen libertatis à peccato.

42. Justitia, qua justificatur per Fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quę est operum justitia, non autem in gratia aliqua animę infusa, qua adoptantur homo in filium Dei, & secundum interiorem hominem renovatur, ac Divinę naturę consors efficitur, ut sic per Spiritum Sanctum renovatus deinceps bene vivere, & Dei mandatis obedire possit.

43. In omnibus pœnitentibus ante Sacra-

cramentum Absolutionis, & in Catechumenis ante Baptismum est vera justificatio, separata tamen à remissione peccatorum.

44. Operibus plerisque, quę à Fidelibus fiunt, solùm ut Dei mandatis pareant, cujusmodi sunt, obedire Parentibus, depositum reddere, ab homicidio, à furto, à fornicatione abstinere, justificantur quidem homines, quia sunt legis obedientia, & vera legis justitia, non tamen iis obtinent incrementa virtutum.

45. Sacrificium Missę non alia ratione est sacrificium, quàm generali illa, qua omne opus, quod fit, ut Sancta Societate Deo homo inhęreat.

46. Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium, nec definitionis quęstio est, sed causę, & originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.

47. Unde peccatum originis verè habet rationem peccati sine ulla ratione, ac respectu ad voluntatem, à qua originem habuit.

48. Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo eo quòd non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

49. Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus discedens sine regenerationis sacramento quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio

odio habeat, Deum blasphemet, & legi Dei repugnet.

50 Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quę homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto, *Non concupisces*.

51 Concupiscentia, sive lex membrorum, & prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia.

52 Omne scelus est ejus conditionis, ut suum auctorem, & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.

53 Quantum est ex vi transgressionis tantum meritorum malorum à generante contrahunt qui cum minoribus nascuntur vitiis, quàm qui cum majoribus.

54 Definitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falsò tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.

55 Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.

56 In peccato duo sunt, actus, & reatus; transeunte autem actu, nihil manet, nisi reatus, sive obligatio ad pœnam.

57 Unde in Sacramento Baptismo, aut Sacerdotis absolutione proprie reatus peccati dumtaxat tollitur, & ministerium Sacerdorum solum liberat à reatu.

58 Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolventis, sed à solo Deo qui pœnitentiam suggerens, & inspirans vivificat eum, & resuscitat; mini-

nille-

nisterio autem Sacerdotis solum reatus tollitur.

59 Quando per eleemosinas, aliaque pœnitentiæ opera Deo satisfacimus pro pœnis temporalibus non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant. (Nam alioqui essemus saltem aliqua ex parte redemptores) sed aliquid facimus, cujus intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, & communicatur.

60 Per passiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non propriè redimuntur nostra delicta, sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impartiuntur, ut digni simus qui pretio sanguinis Christi à pœnis pro peccatis debitis liberemur.

61 Illa Doctorum distinctio Divinæ legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantùm; altero quantum ad certum quendam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum æternum (hoc est ad modum meritorum) commentitia est, & explodenda.

62 Illa quoque distinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto, & omnibus circumstantiis rectum est, & bonum, (quod moralitèr bonum appellare consueverunt) vel quia est meritorium regni æterni, eo quod fit à vivo Christi mem-

bro per spiritum charitatis, rejicienda est.

63 Sed & illa distinctio duplicis justitię, alterius quæ fit per spiritum charitatis inhabitantem, alterius quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti cor ad pœnitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, & in eo charitatem diffundentis, qua Divinę legis justificatio impleatur, similitèr rejicitur.

64 Item & illa distinctio duplicis vivificationis, alterius qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentia & vitę novæ propositum, & inchoatio per Dei gratiam inspiratur, alterius, qua vivificatur qui verè justificatur, & palmes vivus in vite Christo efficitur pariter commentitia est, & scripturis minimè congruens.

65 Nonnisi Pelagiano errore admitt potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus, & gratiæ Christi injuriam facit qui ita sentit, & docet.

66 Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.

67 Homo peccat etiam damnabilitèr in eo quod necessariò facit.

68 Infidelitas purè negativa in his, in quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.

69 Justificatio impii fit formalitèr per obedientiã legis, non autem per occultam communicationem, & inspirationem gratiæ, quæ per eam justificatos faciat implere legem.

70 Ho-

70 Homo exiſtens in peccato mortali, ſive in reatu ęternę damnationis poteſt habere veram charitatem, & charitas etiam perfecta poteſt conſiſtere cum reatu ęternę damnationis.

71 Per contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto ſuſcipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra caſum neceſſitatis, aut martyrii ſine actuali ſuſceptione Sacramenti.

72 Omnes omnino juſtorum afflictiones ſunt ultiones peccatorum ipſorum, unde & Job,& Martyres quæ paſſi ſunt,propter peccata ſua paſſi ſunt.

73 Nemo præter Chriſtum eſt abſque peccato originali, hinc B. Virgo mortua eſt propter peccatum ex Adam contractum, omneſque ejus afflictiones in hac vita, ſicut & aliorum juſtorum fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.

74 Concupiſcentia in renatis relapſis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum eſt, ſicut & alii habitus pravi.

75 Motus pravi concupiſcentię ſunt pro ſtatu hominis vitiati prohibiti præcepto, *Non concupiſces*, unde homo eos ſentiens, & non conſentiens tranſgreditur pręceptum, *non concupiſces*, quamvis tranſgreſſio in peccatum non deputetur.

76 Quamdiu aliquid concupiſcentię carnalis in diligente eſt, non facit prę-

ce-

ceptum, *diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*.

77 Satisfactiones laboriosæ justificatorum non valent expiare] de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam.

78 Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio.

79 Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse à Deo creari, & institui sine justitia naturali.

57 *Disc.* Audivi, Pontifices in Bulla damnationis asserere, quod nonnullæ harũ propositionum damnatarum aliquo pacto sustineri possent in rigore, & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento. Est-ne id verum?

Mag. Falsum omnino, ut declaravit Urbanus VIII. utque clarissimè ostendit Card. de Aguir in defensione Cathedræ S. Petri disp. 20. quem legere poteris, uti etiam Ripaldam tom. 3. disp. 1. sect. 2. Velim autem, ut prædictas propositiones conferas cum erroribus Calvini controv. 48. recensitis: clarè enim deprehendes quod dicebam, Bajanismum in Calvinismo fundari, consequenter etiam Jansenismum, de quo mox.

58 Quinquagesima prima controversia fuit circa ann. 1640. cum Jansenistis, seu Jansenianis qui Jansenii Iprensis Episcopi doctrinam in Bajo damnatam propugnabant,

bant, & præsertim celebres quinque propositiones, quas ex dicti Jansenii libro cui titulus *Augustinus* excerptas Innocent. X. damnavit. Ejusmodi autem propositiones sunt hæ.

1 Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus, secundum præsentes, quas habent, vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.

2 Interiori Gratiæ in statu Naturæ lapsæ nunquam resistitur.

3 Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.

4 Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus etiam ad initium Fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.

5. Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.

59 Ut autem Jansenii doctrinam hasque ipsas quinque propositiones tueri post earum damnationem possent Jansenistæ, cœperunt docere, fuisse quidem illas probè damnatas; at non esse verè excerptas ex libro Jansenii, nec in eo reperiri; tum, si qua ex ipsis in eodem libro reperiretur, non esse damnatam in eo sensu, quo eam do-

docuit Jansenius, utpote non alieno à sensu Augustini, ac proinde veram, ac tutam, sanctamque esse doctrinam Jansenii, nec ullam verè esse in Mundo hæresim Jansenianam, nullos Jansenistas.

60 Sed callidis his molitionibus statim occurrit pro sua summa pietate, & zelo tuendæ Religionis Clerus Gallicanus Parisiis congregatus, ut ipse idem refert in epistola ad Innocent. X. die 28. Martii anno 1654. scripta his verbis: *Nos in hac Urbe Parisiensi congregati censuimus, & per epistolam encyclicam his litteris adjunctam declaravimus, Propositiones illas, & opiniones esse Cornelii Jansenii, & in sensu ejusdem Jansenii à sanctitate vestra damnatas disertis, & manifestis verbis.*

61 Et quamvis hanc Cleri Gallicani declarationem confirmasse videretur Innocentius ad eundem rescribens die 29. Septembris 1654. nihilominus Alexand. VII. Innocentio paulo post subrogatus novam edidit Constitutionem 17. Kalend. Novemb. 1656. in qua relata Innocentii Constitutione ita subdit: *Cum autem sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque propositiones, vel in libro prædicto ejusdem Cornelii Jansenii non reperiri, sed fictè, & pro arbitrio compositas esse, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse, asserere magno cum Christifidelium scandalo non reformident, nos... præinsertam Innocentii prædecessoris nostri Constitutionem,*

nem, declarationem, & definitionem harum serie confirmamus, approbamus, & innovamus, & quinque illas propositiones ex libro prçmorati Cornelii Jansenii Ep. Iprensis, cui titulus est Augustinus, excerptas; & in sensu ab eodem Cornelio intento damnatas fuisse definimus, & declaramus &c.

62 Utque uniuscujusque fides certo aliquo, & externo documento constaret, prçcepit an. 1664. omnibus Ecclesiasticis, tam regularibus, quam sæcularibas, etiam Monialibus, Doctoribus, & Licentiatis, aliisque Collegiorum Rectoribus, atque Magistris, ut hanc formulam subscriberent. *Ego N. constitutioni Apostolicæ Innocentii X. datæ die* 31. *Maii* 1653., *& constitutioni Alexandri VII. datæ* 16. *Octobris* 1656 *Summorum Pontificum me subiicio, & quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui nomen Augustinus, excerptas, & in sensu ab eodem auctore intento, prout illas per dictas constitutiones Sedis Apostolicæ damnavit, sincero animo reiicio, ac damno, & ita juro. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.*

63 Quia verò Spiritus hæreticorum est maximè pervicax, refractarius, & Cavillosus, non veriti sunt iidem dicere se subscripturos quidem sincerè prædictam formulam, quatenus damnat dictas quinque propositiones, non verò quatenus in ea dicitur, fuisse illas excerptas ex Libro Jansenii, & in sensu ab Auctore intento damnatas,

natas, causantes nimirum, hoc pertinere ad quæstionem facti à Deo minimè revelati per Scripturas, & traditiones, ac proinde definiri non posse ab Ecclesia per authoritatem infallibilem, nec eandem posse à fidelibus exigere hujus rei fidem internam, ac juramentum, sed solùm quoddam silentium obsequiosum, ne videlicet quidquam contra hujus, ut vocant, facti veritatem, aut definitionem loquantur, quod & ajunt se juramento suo solum promittere.

64. Verùm hos etiam cavillos, fraudesq; sapientissimè nuper disiecit Clemens XI. sua scilicet constitutione edita anno proximè elapso, nempe 1705. decimo sept. Cal. Augusti, qua Innocentii X. & Alex. VII. constitutiones confirmat, approbat, & innovat; ac insuper, *ut omnes Ecclesiæ filii Ecclesiam ipsam audire non tacendo solum, sed & interius obsequendo, quæ vera est Orthodoxi hominis obedientia, condiscant*, decernit, ac declarat, *Obedientiæ, quæ prædictis Apostolicis constitutionibus debetur, obsequioso illo silentio minimè satisfieri, sed damnatum in quinque propositionibus Janseniani libri sensum, quem illarum verba præseferunt, ab omnibus Christifidelibus, ut Hæreticum, non ore solum, sed & corde reiici, ac damnari debere, nec alia mente, animo, aut credulitate supradictæ formulæ subscribi licitè posse.*

65 Quinquagesima secunda, & ultima controversia fuit circa an. 1680. cum Quie-

tistis, quorum Magister Michael de Molinos Presbyter Hispanus docebat; In vita spirituali, sive mystica hos solos censendos esse perfectos, & verè mysticos qui per unum actum non revocatum Deo semel oblati, & ut dicebat, totaliter uniti, resignati, atque relicti, reliquos omnes actus, ut superfluos suspenderent, ac velut inanimati permanerent, nihil prorsus operando, neque volendo, neque petendo, nec de acceptis à Deo bonis gratias agendo, nec ad proprios defectus reflectendo, sed silendo, & merè passive se habendo in absoluta permanerent indifferentia, circa omnia sive pœnam, sive præmium, sive Infernum, sive Paradisum, seu æternam damnationem aut salutem, sinendo, ut Deus operaretur, & suam Divinam voluntatem in ipsis adimpleret. Unde & alios multos errores deducebant similes erroribus Beguardorum, Beguinarum, & Illuminatorum, de quibus actum est Controversia quadragesima tertia. Has verò omnas Quietistarum errores, & propositiones proscripsit ac damnavit Innocentius XI. decreto edito die 28. Aug. 1687.

Atque hæ sunt precipuę cum hereticis Controversiæ continuato ferè temporum ordine propositę; quem tamen ordinem Theologi Polemici non observant, ordinem potiùs rerum, & materiarum secuti; quia videlicet diversi diversorum temporum hæretici circa eamdem sæpe materiam,

riam, seu fidei articulum, erraverunt. Quare Card. Bellarminus in hoc Theologiæ genere haud dubiè insignis, sic universæ hujus Theologiæ partes distribuendas esse judicavit, quemadmodum & abs re nostra minimè fore censui, ut hic etiam repræsentarem ad majorem tuam, tuique similium commoditatem.

§. II.

Ordo Controversiarum, & Librorum Card. Bellarmini.

66 PRimo tomo complectitur septem controversias generales, singulas autem controversias in plures libros dividit, & libros in plura capita.

Prima Controversia, est de Verbo Dei scripto, & non scripto, habetque quatuor libros. In primo agit de libris Sacris, de incertis, & controversis olim inter Catholicos, de controversis modo; imo rejectis ab hæreticis. In secundo de Scripturæ Sacræ editionibus, & præsertim de Vulgata, quam defendit. In tertio de Scripturæ sacræ Interpretatione omnino necessaria ad Controversias Fidei terminandas. In quarto de Verbo Dei non scripto, seu de Traditionibus.

Secunda Controversia, est de Christo capite totius Ecclesiæ, ac continet quinque

libros. In primo agit de unitate Dei, de Divinitate Filii, & de Divinitate Spiritus Sancti. In secundo de distinctione personarum. De Processione Spiritus Sancti à Filio, eaque additione simboli, *filioque*. In tertio de Incarnatione Filii contra Nestorium, Eutychetem, aliosque, & de communicatione idiomatum contra Ubiquistas. In libro quarto de Christi anima, ejus scientia, ejus descensu ad inferos, & Patrum ibi detentorũ liberatione. In sexto agit de Christo ut mediatore, & de ejus merito.

Tertia Controversia, est de Summo Pontifice, continetque quinque libros. In primo agit de Ecclesiæ Regimine, an sit Monarchicum, & quale sit: An Petro collatum, an etiam Paulo. In secundo probat Petrum Romæ fuisse ac sedem ibi fundasse, & mortuum esse; ejusque successores Romanos Pontifices ei in Ecclesiastica Monarchia succedere. In tertio agit de Antichristo, probatque nondum venisse, & multo minus esse Romanum Pontificem, ut quidam hæretici impudenter asserunt. Tum refellit fabulam de Joanna Papissa. In quarto libro agit de Potestate Spirituali Summi Pontificis, primò in controversiis fidei, & morum dijudicandis, ubi errores aliquos nonnullis Pontificibus fuisse falsò adscriptos ostendit. Secundò in condendis legibus. Quærit postea an Christus jurisdictionem Ecclesiasticam soli Summo Pontifici immediatè contulerit, an Apo-

sto-

ſtolis, an Epiſcopis. In libro quinto agit de Poteſtate temporali Pontificis.

Quarta Controverſia, eſt de Eccleſia Militante tum in Conciliis congregata, tum ſparſa toto orbe terrarum, continetque quatuor libros. In primo agit de Conciliis. Quid Concilium ſit, quotuplex, an neceſſarium, quomodo convocandum ſit, quot fuerint, & qualia. In ſecundo de Conciliorum auctoritate, & infallibilitate, an ſint ſupra Scripturas, an ſupra Pontificem. In tertio agit de Eccleſia militante toto orbe diffuſa, de Hæreticis, Apoſtatis, Schiſmaticis, Excommunicatis, Prædeſtinatis, non perfectis, magnis peccatoribus &c. An Eccleſia ſit ſemper viſibilis, an errare, & deficere poſſit. In quarto agit de Notis Eccleſiæ.

Quinta Controverſia, eſt de membris Eccleſiæ militantis, continetque tres libros. In primo agit de Clericis, & ad quem pertineat electio Papæ, Epiſcoporum &c. De officiis Miniſtrorum, de diſtinctione Epiſcopi, & Presbyteri, de Cardinalibus, Chorepiſcopis, Cælibatu Sacerdotum, de bigamia, de decimis, de poſſeſſionibus Clericorum, eorumque immunitate. In ſecundo agit de Monachis, nempe de variis Ordinibus Religioſorum, de eorum origine, confirmatione, votis; an bene emittantur à junioribus, etiam Parentibus invitis; de voto ſolemni, de habitu, & tonſura Monachorum, an poſſidere poſſint, an mendi-

care. In tertio agit de Laicis, sive sæcularibus, quæritque an politica potestas sit licita, an sit etiam in impiis, an possit leges condere, gladio punire, bella gerere, judicium ferre de Religione. An possint heretici temporalibus pœnis, atque etiam morte mulctari.

Sexta Controversia, est de Ecclesia existente in Purgatorio, habetque duos libros. In primo probat existere Purgatorium. In secundo agit de circũstantiis Purgatorii; quæ animæ purgandæ sint, an ibi mereri, vel peccare possint, an sint certæ de sua salute: quis sit locus Purgatorii, qualis duratio, qualis pœna, an ignis &c. an torqueantur à Dæmonibus, an suffragiis juventur. Tandem agit de funere.

Septima Controversia, est de Ecclesia triumphante, ac tribus libris explicatur. In primo agit de beatitudine, & canonizatione Sanctorum. An Sancti sint modò beati; an rectè canonizentur; an Pontifex errare in hoc possit; an Sancti rectè colantur; an pro nobis orent. In secundo agit de cultu Reliquiarum, & sacrarum Imaginum. In tertio agit de iis rebus, quibus Sancti à nobis coluntur, nempe de Templis, eorumque forma, & fine, consecratione, ornatu; De peregrinationibus, votis, festis, vigiliis.

Tomi 2. Controversiæ sunt quinque.

PRima controversia est de Sacramentis in genere, habetque libros duos. In primo agit Auctor de erroribus, & mendaciis Hæreticorum circa Sacramenta, de Sacramenti definitione, Institutione, fine, necessitate, Ministro, Ministri probitate, fide, intentione. In secundo agit de efficacia Sacramentorum, differentia nostrorum Sacramentorum à Sacramentis veteris Legis, eorum charactere, numero, & cæremoniis.

Secunda controversia est de Baptismo, & Confirmatione, habetque libros duos. In primo agit de Baptismi materia, forma, necessitate, Institutione, Ministro, subiecto, (ubi de Baptismo Parvulorum) fide ad eum requisita, effectibus, differentia inter ipsum, & Baptismum Joannis, cæremoniis. In secundo agit de Sacramento Confirmationis, nempe ejus vera Institutione, Materia, Forma, Effectu, Ministro, Cæremoniis.

Tertia Controversia est de Sacramento Eucharistiæ, ac sex habet libros. In primo agit de reali Christi præsentia in hoc Sacramento contra errores Hæreticorum, quos recenset & refellit ex Scriptura. In secundo eosdem refellit ex Patribus omnium temporum. In tertio solvit argumenta Hæreticorum, & agit de modo, quo

Corpus Domini eſt in Euchariſtia contra ſententias aliquorum hæreticorum, & Catholicorum, & de Tranſubſtantiatione, quam firmat ex Patribus contra Hæreticos. In quarto agit de hujus Sacramenti permanentia, inſtitutione, & conſtitutione adeoque de ejus materia, forma, miniſtro, effectu, præparatione ad ipſum requiſita, uſu ſub una, & ſub utraque ſpecie, veneratione. In quinto agit de Miſſa, ſeu de Euchariſtia, ut eſt Sacrificium, quale eſſe probat ex Scripturis, Traditionibus, Patribus, Liturgiis. In ſexto tandem agit de hujus Sacrificii effectibus, probatque ipſum eſſe propitiatorium, & impetratorium, adeoque prodeſſe vivis ac defunctis. Agit etiam de miſſa privata, ſolemnique, ejuſque partibus &c.

Quarta Controverſia, quę eſt de extrema Unctione, Ordine, & Matrimonio, tres libros complectitur. In primo agit de Sacramento extremæ Unctionis, ubi de ejus inſtitutione, materia, forma &c. In ſecundo agit de Sacramento Ordinis. In tertio de Sacramento Matrimonii, de Polygamia, de ſolubilitate Matrimonii Infidelium, de Impedimentis, de cauſis Matrimonialibus.

Quinta Controverſia eſt de Sacramento Pœnitentiæ, habetque quatuor libros. In primo recenſet mendacia Hæreticorum circa Pœnitentiam, probat eſſe Sacramentum diſtinctum à Baptiſmo, ejuſ-

que

que partes ſtatuit. In ſecundo agit de Contritione, & Attritione. In tertio agit de Confeſſione, cujus neceſſitatem probat ex Scripturis, & Patribus. In quarto agit de Satisfactione.

Tertii, & ultimi Tomi controverſiæ ſunt quinque.

PRima eſt de Gratia primi hominis, explicaturque unico libro, in quo Auctor agit de ſtatu primi hominis, ejuſque donis ſupernaturalibus, de Paradiſo terreſtri, de Cherubin ejus Cuſtode, de arbore Scientiæ boni, & mali, & de Ligno vitæ.

Secunda Controverſia eſt de Amiſſione Gratiæ, habetque libros ſex. In primo agit Auctor de Peccato in genere, & de diſcrimine mortalis à veniali. In ſecundo agit de Cauſa Pecati in genere, quam non eſſe Deum oſtendit contra hæreticos In tertio agit de peccato primi hominis, de ejus tentatione, de pœna ipſi inflicta, ejuſque pœnitentia. In quarto agit de Peccato Originali, probatque illud eſſe in filiis Adæ, & eſſe verè peccatum, & docet quomodo contrahatur. In quinto refellit errores hæreticorum, & aliquorum Catholicorum circa peccatum originis. In ſexto agit de pœna peccati originalis, quam ſuſtinent in alia vita parvuli decedentes ſine baptiſmo, & de pœna, quam ex tali pec-

cato sustinemus in hac vita.

Tertia Controversia est de gratia, & libero arbitrio, eaque dividitur in sex libros. In primo agit Auctor de gratia gratum faciente, de Charitate, de Gratia gratisdata, & de gratia actuali sufficienti, & efficaci. In secundo ostendit gratiam sufficientem omnibus dari, agitque de Predestinatione, & Reprobatione. In tertio agit de libero arbitrio. In quarto ostendit homini inesse liberum arbitrium ad actiones civiles, & externas. In quinto expendit, quæ sint Vires naturales hominis in intellectu, & voluntate, ac hujusmodi libertatem etiam in moralibus probat. In sexto tandem hominis libertatem etiam in actibus salutaribus dari ostendit.

Quarta Controversia est de Justificatione, habetque libros quinque. In primo agit de Fide Justificante, & quærit an sola fides justificet. In secundo agit de Justitia inhærente, seu de formali causa justificationis nostræ. In tertio agit de Incertitudine Justitiæ, & Prædestinationis. In quarto agit de Justitia operum, quorum necessitatem ad salutem probat. Agit etiam de discrimine legis, & Evangelii, de vera libertate Christiana, de vera bonitate operum, quæ fiunt à Justis. In quinto agit de meritis Justorum, de honestate operationis factæ intuitu mercedis æternæ, de conditionibus ad merendum requisitis.

Quinta, & ultima Controversia est

de

de bonis operibus, & habet libros tres. In primo agit de oratione, ejusque naturam, utilitatem, necessitatem, & excellentiam ostendit. Exponit orationem Dominicam, affert conditiones requisitas ad impetrandum, agit de horis Canonicis, quarum usum, & cantum propugnat, quidque ad eas ritè persolvendas requiratur, docet. In secundo agit de Jejunio, ejusque præceptum lege Divina, & Ecclesiastica constitutum ostendit. Postea agit de Jejunio Quadragesimæ, & reliquis per annum. In tertio agit de Eleemosina, eamque solam non sufficere ad salutem docet, perutilem tamen esse ostendit, & aliquando preceptam. Divitias tandem Christiano illicitas non esse probat.

Hanc ego Controversiarum Card. Bellarm. Synopsim tibi exhibendam esse judicavi, ut uno velut intuitu universam ferè materiam Polemicam lustrares, scirèsque loca ipsa in quibus omnes prędictæ hęreses à tanto Doctore refelluntur. Quod si brevem, ac succinctam illarum cōfutationem habere velis, consule librum septimum Methodici apparatus Petri Annati Congregationis Doctrinæ Christianæ Præpositi Generalis, Theologi pereruditi.

67 *Disc.* Jam scire velim quibus ex fontibus hæc Theologia argumenta sua depromat?

Mag. Ex iisdem, ex quibus sua petit Theologus speculativus. Interim verò ad-

vertere debet Polemicus, quis sit ille, cujus errores refellit. Si enim sit Ethnicus, non utetur auctoritate Scripturarum, Traditionum, aliorumque hujusmodi, quę ille non admittit, sed argumentis petitis ex lumine rationis & communi sensu gentium, ex testimonio Sybillarum, suorumque sapientum, ex miraculis tot Scriptorum attestatione confirmatis, aliisque hujusmodi, quæ negare non possit. Si sit Hebræus, ex Auctoritate Scripturæ, suorum Doctorum, Rabinorum, prædictionibus jam verificatis &c. Si sit Hæreticus, ex Auctoritate librorum Scripturę, quos non reiicit, veteris Ecclesiæ, & Antiquorum Patrum, ex Notis verę Ecclesię, veræque doctrinæ, ex lumine ipso rationis, & ex eo, quod sæpe inter se pugnent, quæ docent hæretici.

Hæc Theologia non est omnibus Ecclesiasticis necessaria; sed iis qui Infideles & Hæreticos tenentur pro officio ab erroribus ad veritatem, & Fidem traducere; tum illis etiam, qui cum Infideiibus, aut Hæreticis versantur, & cum eis sermonem de Religione miscere velint, vel eos audire sine periculo perversionis. Sed de hac Theologia satis. Breviorem summam tradam reliquarum trium facultatem.

PARS IV.

TIROCINII THEOLOGICI PARS IV.

In qua agitur de facultate Canonica.

1
Æc ordinatim proponit & explicat Canonones Conciliorum, Decreta seu Responsa Pontificum,& sententias aliquas Patrũ circa mores, ritusque ab Ecclesia custoditos: hæc enim omnia constant Jus Canonicum; quod continetur quinque Partibus, seu Codicibus. Primus dicitur *Decretum*, Secundus *Decretales*, Tertius *Sextus Decretalium*, Quartus *Clementinæ*, Quintus *Extravagantes*. His addi possunt sexto loco Bullæ omnes Summorum Pontificum in plures tomos à Laertio Cherubino & aliis sub Bullarii Romani nomine collectæ.

§. 1.

§. I.

De Decreto Gratiani.

2 DEcretum, seu liber Decretorum continet summam juris antiqui à Gratiano Monacho Benedictino ex diversis Conciliis, & Summorum Pontificum, Sanctorumq; Patrum placitis collectam circa annum 1150. ad id etiam, ut quibusdam placet, collato studio cujusdam Discipuli Paleæ dicti, quo transcriptæ sint variæ authoritates quæ in Decreto reperiuntur cum hac inscriptione *Palea*. Tres autem Decreti sunt partes. Prima continet distinctiones centum, & unã subdivisas in capitula, quæ ita citantur. v. g. cap. *Clericorum* dist. 5. Secunda continet triginta sex causas, quarum singulæ in quæstiones dividuntur, & quælibet quæstio in capita, seu capitula, quæ sic allegantur: ex. gr. cap. *nemo* 11. Quest. 3. In *ly* autẽ 11. subintelligitur *causa*. Post hanc secundam Decreti partem est Tractatus de Pœnitentia in quinque distinctiones digestus, cujus cap. sic citantur: e. g. Cap. *Principium de Pœnit. dist* 2. Tertia demum pars continet Tractatum de Consecratione, qui quinque similiter distinctiones habet, cujus cap. sic citantur. Ex. gr. Cap. *Episcopus de Consecrat. dist.* 4.

§. II.

§. II.

De Decretalibus.

3 DEcretales continent literas Pōtificum ad Quæstiones tum in Conciliis tum extra sibi factas decretoriè respondentium. Eas in unum tomum redegit S. Raymundus de Pennafort Ordinis Prædicatorum jussu Greg. IX. qui eas postea confirmavit anno 1230. Dividuntur autem in quinque libros.

In primo libro agitur de munere ex officio Personarum Ecclesiasticarum.

De Constitutionibus
De Rescriptis
De Consuetudine
De Postulatione Prælatorum
De Electione, & Electi potestate
De Translatione Episcopi, vel Electi
De Auctoritate, & usu Pallii
De Renunciatione
De supplenda negligentia Prælatorum
De Temporibus ordinationum
De Scrutinio
De Ordinatis ab Episcopo, qui resignavit Episcopatum
De Ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum.
De Sacra Unctione
De Sacramentis non iterandis

De

De Filiis Presbyterorum ordinandis, vel non
De Servis non ordinandis, & eorum manumissione
De Obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non
De Corpore vitiatis ordinandis, vel non
De Bigamis non ordinandis
De Clericis peregrinis
De Officio Archidiaconi
De Officio Primicerii
De Officio Sacristæ
De Officio Custodis
De Officio Vicarii
De Officio, & Potestate Judicis delegati.
De Officio Judicis ordinarii
De Officio Judicis
De Majoritate, & Obedientia
De Tregua, & Pace
De Pactis
De Transactionibus
De Postulando
De Procuratoribus
De Syndico
De iis quæ vi, metusve causa fiunt
De In integrum restitutione
De Alienatione judicii mutandi causa facta.

In Libro 2. agitur de Judiciis, & aliis quæ ad judicia pertinent, cujus Tituli sunt,
De Judiciis
De Foro competenti
De Libelli oblatione

De

In libro 3. agitur de rebus, quæ ad Clericos, & Eccleſias pertinent, cujus tituli ſunt.

De

De Vita, & Honestate Clericorum
De Cohabitatione Clericorum, & Mulierum
De Clericis conjugatis
De Clericis non residentibus in Ecclesia, vel Prebenda
De Præbendis, & Dignitatibus
De Clerico ægrotante, vel debilitato
De Institutionibus
De Concessione Præbendæ
Ne Sede vacante aliquid innovetur.
De iis quæ sunt à Prælatis sine consensu Capituli
De iis, quæ sunt à majori parte Capituli
Ut Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur
De rebus Ecclesiæ alienandis, vel non
De Precariis
De Commodato
De Deposito
De emptione, & venditione
De Locato, & conducto
De Rerum permutatione
De Feudis
De Pignoribus, & aliis cautionibus
De Fidejussoribus
De Solutionibus
De Donationibus
De Peculio Clericorum
De Testamentis, & ultimis voluntatibus
De Successionibus ab intestato
De Sepulturis

De

De Parochiis, & alienis Parochianis
De Decimis, Primitiis, & Oblationibus
De Regularibus
De Transeuntibus ad Religionem
De Conversione Conjugatorum
De Conversione Infidelium
De Voto, & voti redemptione
De statu Monachorum, & Canonicorum Regularium
De Religiosis domibus ut Episcopo sint subjectæ
De Capellis Monachorum, & aliorum Religiosorum
De Jurepatronatus
De Censibus, Exactionibus, & Procurationibus
De Consecratione Ecclesiæ, vel Altaris
De Celebratione Missarum, & Sacramento Eucharistiæ, & Divinis Officiis
De Baptismo, & ejus effectu
De Presbytero non baptizato
De Custodia Eucharistiæ, Chrismatis, & aliorum Sacramentorum.
De Reliquiis, & veneratione Sanctorum
De Observatione Jejuniorum
De Purificatione post partum
De Ecclesiis ædificandis, vel reparandis
De Immunitate Ecclesiarum, Cœmiteriorum, & rerum ad eas pertinentium
Ne Clerici, vel Monachi sæcularibus negociis se immisceant.
In libro 4. agitur de Rebus quæ ad Lai-

cos attinent, cujus Tituli sunt.
De Sponsalibus, & Matrimoniis
De Desponsatione Impuberum.
De Clandestina Desponsatione
De Sponsa duorum
De conditionibus appositis in dispensationibus, vel aliis contractibus.
Qui Clerici, vel Voventes Matrimonium contrahere possint
De eo qui duxit in Matrimonium quam polluit per adulterium
De Conjugio leprosorum
De Conjugio servorum
De Natis ex libero ventre
De Cognatione Spirituali
De Cognatione legali
De eo qui cognovit consanguineam uxoris suæ, vel sponsæ
De Consanguinitate, & Affinitate
De frigidis, & maleficiatis, & impotentia coeundi
De Matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ
Qui filii sint legitimi
Qui Matrimonium accusare possunt, vel contra illud testificari
De Divortiis
De Donationibus inter virum & uxorem, & de dote post divortium restituenda.
De secundis Nuptiis.

In libro quinto agitur de delictis, sive criminibus, & eorum pœnis, ejus Tituli sunt:

De

De Clerico per ſaltum promoto
De eo qui Ordinem furtive ſuſcepit
De exceſſibus Prælatorum, & Subditorum
De Novi operis Nunciatione
De Privilegiis, & exceſſibus privilegiatorum
De Purgatione Canonica
De Purgatione vulgari
De Injuriis, & damno dato
De Pœnis
De Pœnitentiis, & remiſſionibus
De Sententia Excommunicationis
De Verborum ſignificatione
De Regulis Juris

4 Porro totum id quod his quinque libris Decretalium continetur, ad quatuor capita potiſſimum reducitur, videlicet ad *Perſonas* Clericorum vel Laicorum, Ad *res* earundem Perſonarum, Ad *Judicia*, & *Actiones*, Ad *Delicta*, & eorum *pœnas*. In primo libro agitur de Perſonis Clericorum, & de modis quibus eliguntur, transferuntur, vel ab officio amoventur. In 2. lib agitur de Actionibus, & Iudiciis Eccleſiaſticis In 3 lib. de Rebus Clericorum, & Eccleſiarum, & proinde etiam de honeſtate Clericorum, & de Sacramentis, quorum Clerici ſunt Miniſtri. In 4. lib. agitur de ſtatu Laicorum, & proinde de iis quæ ad Matrimonium ſpectant, & de iis quæ ipſum antecedunt, vel ſequuntur, vel comitantur. In 5. lib. agitur de delictis, & eorum pœnis. Allegantur Decretales hoc mo-

modo. C. *Etsi Judæos*, *de Judæis*, hoc est, in Decretali, quæ incipit & si Judæos: titulo de Judæis; vel sic: *extra*, *de I Judæis*, *& si Judæos*, hoc est, extra Decretum Gratiani tit. *De Judæis* in C. quod incipit, *Et si Judæos*.

§. II.

De sexto Decretalium, & aliis duobus.

5 Sextus liber Decretalium dividitur etiam in quinque libros & in eosdem Titulos, sed pauciores, nam quinque libri Decretalium continent Titulos 185. Sextus verò liber decretalium habet titulos 77. Dictus est sextus quia editus est post quinque libros Decretalium à Bonifacio VIII. an. 1298. Continentur autem hoc tomo variæ epistolæ Pontificum, nempe ipsius Bonifacii, aliorumque, qui inter Gregorium IX. Decretalium collectorem, & ipsum Bonifacium VIII. floruerant, & duorum Conciliorum Lugdunensium sub Innocentio IV. & Gregor. X. celebratorum sanctiones Dividitur is liber sextus in quinque libros, & hi in titulos, & capita, quæ sic allegantur. Ex. gr. Cap. *Alma Mater de sententia excommunicationis in sexto*. Additur ly *in sexto*. Ne cap. sexti hujus libri confundantur cum capitulis

lis Decretalium Gregorii IX.

6 Clementinæ sic dictæ fuere, quòd contineant Constitutiones Clementis V. qui Bonifacio prædicto successit, seu potius Constitutiones Viennensis Concilii sub hoc Clemente celebrati. Has quidem idem Clemens colligi curaverat. Quia vero morte præventus publicare non potuerat, publicavit Joan.XX. dictus XXII. ejus successor immediatus an. 1317. Hæc etiam pars juris dividitur in quinq; libros, & in eosdem Titulos, sed pauciores; nam solum continet Titulos 53. qui sic allegantur. Ex. gr. *Clem. Si Furiosus, de Homicidio*, hoc est, in Clementina, quæ incipit *si furiosus*, titulo *De Homicidio*.

7 Extravagantes demum dicitur quinta pars Juris Canonici, quia ejus Constitutiones sunt extra priores quatuor partes, ex quibus totum Jus canonicum conflatum fuerat. Dividitur autem ista collectio in duas partes, quarum prima continet viginti Constitutiones prædicti Joannis XXII. Secunda pars continet alias extravagantes in quinque libros digestas, quę dicuntur communes, quia sunt diversorum Pontificum. Illæ partis primæ sic citantur. Ex. gr. *Extravag. Cum ad Sacrosanctæ de senten. excommunicat. Jo. XXII.* Aliæ vero secundæ partis ita citantur. Ex. gr. *Extravag. super Gentes, de consuetudine*.

§. III.

§. III.

De horum librorum auctoritate; & Interpretibus.

7 QUamvis autem ex his quinque partibus conflatum sit corpus Juris Canonici; non omnium tamen par est auctoritas, nam quatuor posteriores partes continent decreta Pontificum, vel Conciliorum habentium vim condendi leges pro tota Ecclesia; Decretum verò Gratiani continet ex parte Sanctorum Patrum sententias, qui ut tales non habuerunt hanc potestatem. Præterquam quod priores illas quatuor partes compilari jusserunt, & confirmarunt ipsi Pontifices, siquidem Decretales approbavit Gregorius IX. sextum Decretalium Bonifacius VIII. Clementinas Clemens V. & Io. XXII. Extravagantes idem Jo. XXII. Decretum autem Gratiani non fuit sic approbatum: non enim illum tanquam librum legalem authenticavit Gregorius XIII. Pastorali quæ ei præfixa legitur, sed solum edi curavit & jussit, eo modo expurgatum, ut in posterum sine mendis, quæ in ipsum irepserant, legi posset.

8 In totum Gratiani decretum scripserunt sequentes DD. Guido de Baysio di-

ctus vulgo Archidiac. Bononiensis; Ægidius de Bellamera; Dominicus dictus à S. Geminiano, qui & ideo citari solet Geminianus; Joan. à Turrecremata Cardin. S. Sixti; Jo. Antonius à S. Georgio, alio nomine, Præpositus. Mediolanensis, & Card. Alexandrinus; Ludovicus Bologninus &c.

9 In quinque libros Decretalium scripsere Innocentius IV. Henricus, aliàs Cardin. Ostiensis; Joannes Andreæ Bononiensis; Henricus Boich Leonensis; Ægidius Bellamera; Baldus de Ubaldis Perusinus; Franciscus de Accoltis Aretinus; Antonius de Butrio Bononiensis; Goffredus Tranensis; Petrus de Ancharano Bononiensis; Jo. de Imola; Fortunius Garzias Hispanus; Andreas Barbatia Siculus; Philippus Decius Mediolanen.; Felinus Sandeus, Canonicus Ferrariensis, Augustinus Bertius Bononiensis &c.

10 In sextum Decretalium scripsere Archidiaconus; Jo. Andreæ; Jo. Monachus; Petrus de Ancharano; Geminianus; Gulielmus à Monte Lauduno; Jacobus Fontanus; Philippus Francus Perusinus; Ludovicus Gomezius &c.

11 In librum Clementinarum scripsere Bonifacius de Vitalinis; Petrus de Ancharano; Jo. de Imola; Abbas Panormitanus; Franciscus de Zabarellis Cardinalis; Gulielmus à Monte Landuno, Andreas Barbatia; Jacobus Fontanus &c.

12 Alii

12 Alii verò scripsere in certos aliquot Juris Canonici Titulos, nempe Didacus Covarr. scripsit Epitomen in totũ quartum librum Decretalium. In eundem scripsit Jo. Antonius Prępos. Mediolanensis. Philippus Francus, & Jo. Ant. Prępos. Mediol. in Titulum de Appellationibus. Antonius Burgos Hispanus in Tit de Emptione, & Venditione. Andreas Alciatus in Titulum de Præscriptionibus, & in Tit. de Jurejurando Didacus Covarruvias in C. Alma Mater. De sent. Excomm. in *6.* & in Clement. Si furiosius de Homicidio, & in Regulam, Peccatum, de reg. jur. in *6.* & in Regulam possessor malæ Fidei de regulis juris in *6.* Marianus Sozinus Senior in Tit. de Judiciis, & in Tit. de foro comp & in Tit. de libelli oblat. & in alios quosdam Tit. Petrus Paulus Parisius in Tit. de Probationibus, de Testibus, de Exceptionibus, de Prescriptionibus.

13 Ut autem Justinianus legibus civilibus contentis in Digestis, Codice, & Authenticis, seu Novellis præmitti voluit Instituta, quæ sunt velut Isagoge, seu Introductio ad studium Juris civilis, & quędam summa eorum, quæ sunt scitu magis necessaria circa jus civile, ita Institutores Juris Canonici suas pręmittere solent Institutiones Canonicas suamque Synopsim lectionibus ordinariis, quas deinde habent circa partem aliquam, seu Titulum prędictarum Decretalium. Hæc autem, ut optime fecit

Lancellottus secutus methodum Institutorum Justiniani, dividi optimè solet in quatuor libros, quorum primus post præambulam disput. de Jure canonico, agit de Personis Ecclesiasticis, secundus de Rebus, Tertius de Actionibus & Judiciis, Quartus de Criminibns & pœnis.

Disc. Quoniam fecisti paulo ante mentionem librorum continentium Jus Civile, nempe Digestorum, Codicum &c. velim hìc obiter aliquam eorum notitiam mihi præbeas.

14 *Mag.* Faciam brevissimè, ne extra chorum saltare videar. Igitur jus civile quoad libros pertinet, in quibus continetur, dividitur in tres partes, quarum prima constat tribus digestis, nempe Vetere, Infortiato, & Novo. Digestum vetus continet viginti tres libros; Infortiatum quatuordecim; Novum duodecim. Hæc prima pars continet Responsa veterum Jurisconsultorum, quæ Imperatorum nutu, & voluntate, legis auctoritatem obtinuerunt.

Secunda Pars Juris Civilis dicitur Codex, qui continet novem libros, in quibus habentur Constitutiones, & Rescripta Imperatorum.

Tertia Pars dicitur Volumen, quod quatuor partibus constat, nempe Institutionibus Justiniani Imperatoris; tribus libris Codicis, videlicet decimo, undecimo, & duodecimo; (nam priores novem continet Codex) Authenticis Constitutionibus ejusdem

dem Justiniani Imperatoris, & libro Feudorum.

Allegatur Jus civile sex modis pro sex ejus partibus Primo modo sic L. si quis ex Argentariis §. 1. ff. De edendo: & significatur eam legem esse in aliquo ex quinquaginta libris Digestorum, hoc est in lege, quæ incipit: si quis ex Argentariis §. 1. in titulo de edendo. Secundo modo sic.L.Minime C. de Episc.audien. hoc est,in lege, cujus initium est: Minime in Codice, titulo de Episcopali audientia. Tertio modo sic. C. de Agricolis, & Censitis. L. Cum scimus lib. 11. Et significatur, eam legem non esse in novem libris Codicis,sed in uno ex tribus libris, qui habentur in Volumine. Quarto modo sic. Authent. De Leno. §. Sancimus, hoc est, in Authenticis de Lenonibus §. Sancimus. Quinto modo sic. In lib.Feud de prohibita Feu.alie. c.vel L. Quoniam. hoc est: In capite, vel lege,quę incipit: Quoniam in libro Feudorum Titulo de prohibita Feud.alienatione. Sexto modo sic. Instit. De re Divi. §.Item ea; hoc est, In Institutionibus Justiniani. Titulo de rerum divisione. §. Item ea. Sed redeamus ad Institutum nostrum.

TIROCINII THEOLOGICI

PARS V.

In qua agitur de Theologia Morali.

1 FAcultati Canonicæ affinis eſt & contermina Theologia Moralis; Quin hæc ſine illa perfecta & abſoluta eſſe non poteſt. Magna enim pars obligationum, quibus Fideles arctantur, ex legibus Eccleſiaſticis conſurgit. Has ergo callere neceſſe eſt qui humanas omnes obligationes (quod eſt officium Theologi moralis) expendit. Hinc autem intelligis, qui ſint hujus Theologię Tractatus. Cum enim omnis obligatio à lege deſcendat, quę per dictamen conſcientiæ, proponi debet, ac violari graviter, aut leviter poteſt; cumque omnis obligatio ad aliquam virtutem pertineat, ex cujus defectu fit homo vitioſus; ſequitur, quod hæc Theologia agat de prædictis omnibus, ordine tamen vario pro varietate Doctorum.

2. Pro-

2 Probatissimi ex illis hunc ordinem servant. Agunt 1. de Conscientia, scilicet recta, & erronea, probabili, dubia, & scrupulosa. 2 de peccatis & de conditionibus ad peccandum requisitis, vel ab eo excusantibus, ac proinde de voluntario, de libero, de metu justo, & injusto; gravi, & levi; de ignorantia antecedente, comitante, consequente; excusante, non excusante; de peccato mortali, veniali, personali, originali. 3. de legibus in genere, earumque causis, & effectibus; de legibus in specie, ut de lege pœnali; de lege non scripta, seu consuetudine, de lege concedente Privilegium, adeoque de Privilegio. Inde de cessatione, interpretatione, ac dispensatione legum. 4. de Fide, ejusque obligatione, de Infidelitate, Hæresi, Apostasia, pœnis spiritualibus, ac temporalibus Hæreticorum. 5. De virtute spei, ejusque contrariis vitiis, præsumptione, desperatione &c. 6. de charitate in Deum, & proximum, ejusque effectibus, seu actibus, ut de Eleemosina, correctione fraterna &c. ac de vitiis ei contrariis, odio; invidia, discordia, schismate, bello injusto, rixa, duello, scandalo. 7. de Religione, ejusque actibus, nempe de oratione, de horis canonicis, de Adoratione, de Sacrificio, de observatione festorum, de Primitiis, de Oblationibus, de reverentia debita locis, & Personis sacris, eorumque immunitate; de Beneficiis Ecclesiasticis, de eorum pro-

visione, acquisitione, collatione, oneribus, utilitatibus, vacatione, amissione, divisione, extructione, erectione, unione. De Juramento, & voto, eorumque obligatione, relaxatione, irritatione, commutatione. De Adjuratione. De statu Religioso, ejusque susceptione, professione, relaxatione, Privilegiis. Rursus de vitiis Religioni oppositis, Idololatria, superstitione, Divinatione, Vana observantia, maleficio, tentatione Dei, Blasphemia, Sacrilegio, Simonia. 8. de Ritibus seu signis maxime Religiosis, præcipuisque nostræ Religionis characteribus, nempe de Sacramentis in genere, & in specie; & præsertim de Sacrosancta Eucharistia, de Sacramento Pœnitentiæ, De suffragiis, Indulgentiis, Jubilœo & Bulla Cruciatę; de censuris; de Sacramento Ordinis, Irregularitate, Depositione, Degradatione; ac demum de Sacramento Matrimonii, ejusque impedimentis, horumque dispensatione. 9. De Prudentia, Fortitudine, ac Temperantia, ubi de Abstinentia, Jejunio, Sobrietate, Castitate, Virginitate, Humilitate, Studiositate, Mansuetudine, Clementia, Modestia, vitiisque oppositis, nempe Gula, Ebrietate, Luxuria, superbia, præsumptione, vana gioria, Ambitione, Vilitate, seu nimia sui abjectione, Curiositate, Ira, Crudelitate, Immodestia in cultu, ornatuque. 10. De Justitia in genere, de jure, Dominio, usufructu, usu, ha-

habitatione, emphitheusi, feudo, servitute, possessione, præscriptione. 11. De Justitia commutativa in pactis, & contractibus, ubi de contractibus in genere. 12. De contractibus in specie, de promissione, donatione, Commodato, deposito, mutuo (ubi de Usura) emptione, censu, cambio &c.

3 Hi sunt Theologiæ Moralis Tractatus, quos aut universos, aut plerosque, aut aliquos apud innumeros scriptores reperies; non omnes tamen legendos, multò minus audiendos, probandosque. Neque enim desunt qui non satis cautè scripserunt, quique in definiendis legum, virtutumque obligationibus aut laxiores fuere, aut rigidiores. Utrorumque excessus castigavere Pontifices dum eorum libros vel propositiones damnarunt, quas certè propositiones, quia sæpissimè in libris etiam non damnatis reperies, nosse debes omnino, ne venenum incautus bibas ipse, aliisque non sine gravi ipsorum tuoque damno, propines. Has autem damnatas Propositiones apud multos qui eas collegere, reperies.

Disc. Reperiam quidem: Sed quando alia multa afferre non recusasti, ut quę sunt scitu magis utilia, vel necessaria, haberem in isto Tirocinio collecta; has etiam, ut spero, Propositiones afferre non gravaberis.

4 *Mag.* In hoc etiam tibi morem geram.

Propositiones damnatæ ab Alexandro VII. An. 1665.

1. Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2 Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3 Sententia asserens Bullam Cænæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18. Julii in Consistorio Sacræ Congregationis Eminent. Cardinalium visa, & tolerata est.

4 Prelati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscunque seculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.

5 Quamvis evidenter tibi constet, Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis.

6 Confessarius qui in Sacramentali confessione tribuit Pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denunciandus.

7 Modus evadendi obligationem denunciandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante. Hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi.

8 Du-

8 Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem miſſa licite accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimã fructus, ipſimet celebranti correſpondentem, idque poſt Decretum Urbani VIII.

9 Poſt Decretum Urbani poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.

10 Non eſt contra juſtitiam pro pluribus Sacrificiis ſtipendium accipere, & ſacrificium unum offerre, neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam promiſſione etiam juramento firmata danti ſtipendium, quod pro nullo alio offeram.

11 Peccata in Confeſſione omiſſa, ſeu oblita ob inſtans periculum vitæ, aut ob aliam cauſam non tenemur in ſequenti Confeſſione exprimere.

12 Mendicantes poſſunt abſolvere à caſibus Epiſcopis reſervatis non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.

13 Satisfacit præcepto annuæ Confeſſionis qui confitetur Regulari, Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſtè reprobato.

14 Qui facit Confeſſionem voluntariè nullam ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.

15 Pœnitens propria auctoritate ſubſtituere ſibi alium poteſt qui loco ipſius pœnitentiam adimpleat.

16 Qui Beneficium Curatum habent poſſunt ſibi eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem, non approbatum ab

Ordinario.

17 Est licitum Religioso, vel Clerico Calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publicè, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

18 Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certè imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.

19 Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

20 Restitutio à Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit pœna.

21 Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.

22 Non est contra Justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23 Frangens jejunium Ecclesiæ,ad quod tenetur, non peccat mortalitèr,nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta quia non vult se subjicere præcepto.

24 Mollities, Sodomia, & Bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, adeoque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem.

25 Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto dicens,commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.

26 Quando litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles, potest Judex pecuniam accipere proferenda sententia in favorem unius præ alio.

27 Si liber sit alicujus Junioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis,dum non constet,rejectam esse à Sede Apostolica tanquam improbabilem.

28 Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam.

Aliæ Propositiones ab eodem Alex. damnatæ, anno 1666.

29 In die jejunii qui sæpius modicum quid comedit etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

30 Omnes Officiales qui in Republica corporalitèr laborant,sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

31 Excusantur absolutè à præcepto jejunii

junii omnes illi qui iter agunt equitando, utcunque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.

32 Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadragesima obliget.

33 Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascunque eleemosinas, quas antea Beneficiarius de fructibus sui Beneficii fecerit.

34 In die Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit præcepto.

35 Unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto pro die præsenti, & crastino.

36 Regulares possunt in foro conscientiæ uti Privilegiis suis quæ sunt expresse revocata per Concilium Trid.

37 Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ à Paulo V. hodie sunt revalidatæ.

38 Mandatum Tridentini factum Sacerdoti Sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum.

39 Illa particula *quamprimum* intelligitur, cùm Sacerdos suo tempore confitebitur.

40 Est probabilis opinio, quæ dicit esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilẽ, quę ex osculo oritur, secluso periculo consensus ul-

ulterioris, & pollutionis.

41 Non est obligandus Concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgo *regalo*, dum deficiente illo nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tedio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.

42 Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

43 Annuum legatum pro anima relictum nõ durat plusquam per decem annos.

44 Quoad forum conscientiæ reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censuræ.

45 Libri prohibiti donec expurgentur, possunt retineri usque dum adhibita diligentia corrigantur.

Propositiones ab Innocentio XI. damnatæ Anno 1679.

1 Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantùm utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2 Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

3 Ge-

3 Generatim, dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modo à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudentèr agimus.

4 Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens, ductus opinione minus probabili.

5 An peccet mortalitèr, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

6 Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare praeceptum caritatis erga Deum.

7 Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possimus.

7 Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modò non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9 Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni pœnitus caret culpa, ac defectu veniali.

10 Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11 Precepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

12 Vix in saecularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui, & ita vix aliquis tenetur ad eleemosinam, quando tenetur tantùm ex superfluo statui.

13. Si

13 Si cum debita moderatione facias potes absque peccato mortali, de vitâ alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare; Non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14 Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.

15 Licitum est filio gaudere de Parricidio parentis à se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas.

16 Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.

17 Satis est actum Fidei semel in vita elicere.

18 Si à potestate publica quis interrogetur fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & Fide gloriosum consulo, tacere ut peccaminosum per se non damno.

19 Voluntas non potest efficere, ut assensus Fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20 Hinc potest quis prudentèr repudiare assensum, quem habebat, supernaturalem.

21 Assensus Fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probaba-

babili revelationis. Immo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22 Non nisi Fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita remuneratoris.

23 Fides latè dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.

24 Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

25 Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

26 Si quis vel solus, vel coram aliis sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine juret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus.

27 Causa justa utendi his amphibologiis est quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, itaut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

28 Qui mediante commendatione, vel munere ad magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod

de

de mandato Regio à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29 Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

30 Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; Idem quoque discendum, sit quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31 Regulariter occidere possunt surem pro conservatione unius aurei.

32 Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

33 Licitum est tam hæredi, quam legatario contra injustè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur se talitèr defendere, sicut & jus habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum possessionem injustè impedientem.

34 Licet procurare abortum ante animationem fętus, ne puella dephæhensa gravida occidatur, aut infametur.

35 Videtur probabile, omnem fętum quandiù in utero est carere anima rationali, & tunc primum incipere eandem habere cùm paritur, ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

36 Permissum est furari non solùm in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37 Famuli, & famulæ domesticæ possunt occultè heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario quod recipiunt.

38 Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere quod ablatum est per pauca furta, quantumcunque sit magna summa totalis.

39 Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40 Contractus Mohatra licitus est etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis prævië inito cum intentione lucri.

41 Cum numerata pecunia pretiosior sit numerandâ, & nullus sit qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

42 Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur, tanquam ex justitia debitum.

43 Quidni non nisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam, sibi noxiam, falso crimine elidere?

44 Probabile est, non peccare mortaliter qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat. Et

si hoc

si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45 Dare temporale pro spirituali non est Simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solùm gratuita compensatio pro spirituali, aut è contra.

46 Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale, imò etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis sicut illud pluris æstimetur, quàm res spiritualis.

47 Cum dixit Concilium Trid. eos alienis peccatis communicantes mortalitèr peccare qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent, Concilium vel primò videtur per hoc digniores non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum sumpto comparativo pro positivo, vel secundò locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos; vel tandem loquitur tertiò quando fit concursus.

48 Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrariũ omnino rationi dissonũ videatur.

49 Mollities jure naturæ prohibita non est. Unde si Deus eam non interdixisset, sæpe esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

50 Co-

50 Copula cum conjugata consentiente marito, non est adulterium, adeoque sufficit in Confessione dicere, se esse fornicatum.

51 Famulis, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, & multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortalitèr, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne à domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52 Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

53 Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro qui duas ejus partes, imo quatuor simul à diversis celebrantibus audit.

54 Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

55 Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

56 Frequens confessio, & Communio etiam in his qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

57 Probabile est sufficere Attritionem naturalem, modò honestam.

58 Non tenemur Confessario interrogāti fateri peccati alicujus consuetudinem.

59 Li-

59 Licet Sacramentalitèr absolvere dimidiare tantum confessos, ratione magni concursus Pœnitentium, qualis v.g potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut Indulgentiæ.

60 Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra Legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.

61 Potest aliquando absolvi qui in proxima occasione peccandi versatur quam potest, & non vult omittere, quinimò directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

62 Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63 Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

64 Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium SS Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri Jesu Christi.

65 Sufficit illa Mysteria semel credidisse.

Alexander VIII. Feria V. 24. Augusti 1690 damnavit sequentes duas Propositiones.

1 Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum Natura rationali: forma-

malis verò in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretativè, hunc homo non tenetur amare, neque in principio, neq; in decursu vitę suæ mortalis.

2 Peccatum Philosophicum seu morale est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum verò & mortale est transgressio libera Divinę Legis. Philosophicum quantumvis grave in illo qui D... vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei; neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.

Hę sunt propositiones laxiorum Theologorum Moralium à Pontificibus sanctissimè proscriptæ. Rigidiorum verò doctrinas speculativas, in quibus continentur practicæ multæ propositiones erroneæ, damnavit B. Pius, dum 79. illas propositiones, quas recensui parte 3. Controversia 50. Apostolicâ censurâ rejecit, & reiiciendas mandavit. Cujus Sanctissimi Pontificis Constitutionem alii deinde Pontifices confirmarunt. Aliam tandem addidit Alexander VIII. qua sequentes propositiones damnavit.

Propositiones damnatæ ab Alexandro VIII. An. 1690.

1. In statu naturæ lapsæ ad peccatum mortale, & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in

cau-

causa sua peccato originali, & voluntate Adami peccantis.

2. Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturę, hęc in statu naturę lapsę operãtem ex ipsa non excusat à peccato formali.

3. Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabiiissimam.

4. Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo non pro solis electis, sed pro omnibus, & pro solis fidelibus.

5. Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt à Jesu Christo influxum, adeoque hinc rectè inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem sine omni gratia sufficienti.

6. Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam perniciosa est, sic ut proinde meritò possimus petere, à Gratia sufficienti libera nos Domine.

7. Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi; si Dei, charitas Patris est; si Mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.

8. Necesse est Infidelem in omni opere peccare.

9. Revera peccat qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum natura, sine ullo ad Deum offensum respectu.

10. Intentio qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum, merè ut Cęlestem obtineat gloriã, non est recta, nec Deo placens.

11. Omne quod non est ex Fide Chri-

ſtiana ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſt.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam Fides, & etiamſi videantur credere, non eſt Fides Divina, ſed humana.

13. Quiſquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate ſi caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.

14. Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis.

15. Attritio quæ gehennæ & pœnarum metu concipitur, ſine dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, & ſupernaturalis.

16. Ordinem præmittendi ſatisfactionem abſolutioni induxit non politia, aut inſtitutio Eccleſiæ, ſed ipſa Chriſti lex, & præſcriptio, naturâ rei idipſum quodammodo dictante.

17. Per illam praxim mox abſolvendi ordo Pœnitentiæ eſt inverſus.

18. Conſuetudo moderna quoad adminiſtrationẽ Sacramenti Pœnitentię, etiamſi eam plurimorum hominum ſuſtentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Eccleſia non habetur pro uſu, ſed abuſu.

19. Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.

20. Confeſſiones apud Religioſos factę, pleręque vel ſacrilegæ ſunt, vel invalidæ.

21. Pa-

21. Parochianus poteſt ſuſpicari de Mendicantibus, qui Eleemoſinis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua pœnitentia, ſeu ſatisfactione ob quæſtum, ſeu lucrum ſubſidii temporalis.

22. Sacrilegi ſunt judicandi qui jus ad communionem percipiendam prętendunt, antequam condignam de delictis ſuis pœnitentiam egerint.

23. Similiter arcendi ſunt à ſacra communione quibus nondum ineſt amor Dei puriſſimus, & omnis mixtionis expers.

24. Oblatio in Templo, quæ fiebat à B. Virgine Maria in die Purificationis ſuæ per duos pullos columbarum, unum in holocauſtum, & alterum pro peccatis, ſufficienter teſtantur, quod indiguerit purificatione, & quod Filius qui offerebatur etiam maculâ Matris maculatus eſſet, ſecundum verba Legis.

25. Dei Patris ſimulacrum nefas eſt Chriſtiano in Templo collocare.

26. Laus quę defertur Mariæ, ut Mariæ, vana eſt.

27. Valuit aliquando Baptiſmus ſub hac forma collatus, *In nomine Patris &c.* prætermiſſis illis, *Ego te baptizo*.

28. Valet Baptiſmus collatus à Miniſtro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi obſervat, intus verò in corde ſuo apud ſe reſolvit, *Non intendo facere, quod facit Eccleſia*.

29. Futilis, & toties convulſa eſt aſſer-

tio de Pontificis Romani supra Concilium Oecumenicum auctoritate, atque in Fidei quaestionibus decernendis infallibilitate.

30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clarè fundatam, illam absolutè potest tenere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

31. Bulla Urbani VIII. In Eminenti, est subreptitia.

7 Sunt, ut vides, aliquae ex his propositionibus, ut de Bajanis à B. Pio damnatis dicebam, potius speculativae, quam practicae, ac proinde ad Theologum speculativum, seu Dogmaticum, & Polemicum spectantes magis quam ad Theologum Moralem, de quo nunc agimus: volui tamen omnes simul afferre tum quia circa idem fere tempus damnatae sunt, tum quia aliquae, ut in Bajanis notavi, licet speculativae sint, fundant tamen errores practicos; tum demum ut intelligeres, quae fuerit circa Pontificum auctoritatem, circa Sanctos, ipsamque Deiparam Virginem, circa ipsum Christum Dominum, necnon circa Sacramenta maximè necessaria, quorumdam hominum aberratio, qui se rigidioris, ac tutioris Theologiae moralis vindices jactitant: ne te videlicet tali specie decipi sineres, & à via veritatis abduci quam tenebris utique, si memor perpetuò fueris Divini praecepti toties in Sacris Scripturis inculcati: *Nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram.*

TIRO-

TIROCINII THEOLOGICI

PARS VI.

In qua agitur de Theologia Myſtica.

1 THeologia Myſtica eſt, ut initio diximus, diſciplina Chriſtianæ perfectionis & affectuum; ducens videlicet hominem ad perfectionem Evangelicam, perfectamque cum Deo, (quantum quidem in hac vita obtineri poteſt) unionem, per tres illos gradus Vitæ Purgativę, Illuminativæ & Unitivæ. Trifariam ergo dividitur.

2 Prima ejus pars agit de pertinentibus ad vitam purgativam, nempe de repurganda anima, eaq; liberanda. 1. à peccatis gravibus. 2. à pravis conſuetudinibus peccando contractis. 3. à cupiditatibus immoderatis, per timorem Divinæ juſtitiæ conſideratione Divini Judicii, & gehennæ excitatum, per veram pœnitentiam, per eorum fugam quæ ſunt occaſio, aut incitamentum ad peccandum, per frequentem ſuorum actuum diſ-

discussionem. Quia verò Incipientes, quorum est hæc Vita, magnis post conversionem tentationibus pulsantur, præsertim luxuriæ, gulæ, tristitiæ de vita liberiori relicta, timorum (quos respectus humanos appellamus) desperationis prosequendi vitam inchoatam, ac tandem nimię sollicitudinis circa vitam præteritam, suasque præsentes actiones, quam anxietatem scrupulos vocamus, ideo de singulis his tentationibus agit hæc Theologia, & contra singulas Tironem obarmat.

3 Secunda pars, quę est circa vitam Proficientium, hos ab omni etiam peccato veniali deliberato removere curat, & modum tutum, & expeditum comparandi omnes virtutes ostendit. Is autem modus est oratio, præsentia Dei continua, meditatio frequens præsertim eorum, quæ Christus Dominus docuit, gessit, & passus est, lectio sacrorum librorum, frequentior Sacramentorum usus: de singulis proinde agit, ac tandem de vincendis propriis hujus status tentationibus, quæ sunt præsertim cujusdam præfidentiæ de suis viribus, vanæ gloriæ, loquacitatis, curiositatis, inconstantiæ, unde tepor, & ingens periculum retrogrediendi, ac tandem redeundi ad statum antiquum vitæ liberioris, aut etiam pejoris.

4 Tertia pars quæ Perfectos, seu mox perficiendos dirigit, agit primò de Perfectione Evangelica, & motiva proponit convenientissima, & validissima ad ejus

amo-

amorē excitandum. Mox quæ sint propria hujus status ostendit, hęc autem sunt virtus heroica, perfecta abstractio à creatis omnibus, oratio affectiva, & perpetua, quantum fieri potest, gaudium de sola excellentia, & bonitate Dei, ejusque gloria, perfecta conformitas cum ejus voluntate, ac tandem contemplatio, de qua potissimum agit, docendo, quę ipsam vel impediunt vel juvant, qui sint ejus gradus, cujusmodi sunt Intuitio veritatis, secessus virium animæ ad interiora, spirituale silentium, Quies, Unio, Auditio loquelæ Dei, spiritualis somnus, Estasis, Raptus, Apparitio Christi, & Sanctorum imaginaria, Visio intellectualis, Visio Dei in caligine, Admiranda manifestatio Dei. Quia verò hæc imitari contendit Dæmon transformans se in Angelum lucis, agit etiam de falsa contemplatione, Dęmonum locutionibus, Apparitionibus, earumque indiciis. Falsas autem, in fęminis præsertim, esse hujusmodi apparitiones, locutiones, ecstases, aliaque hujusmodi, eventus quotidiè demonstrat, monetque mysticum Directorem, ne decipi se sinat, ut innumeri decepti fuere quamvis docti, probique essent, neq; harum rerum penitus imperiti.

5 De Mystica porrò Theologia agunt S. Dionysius Areopagita, & antiqui Patres, quorum collationes refert Cassianus, sparsimque in suis operibus ferè omnes SS. Doctores, aliique multi qui tractatus asceticos edidere. Studiosiùs vero totam hanc disci-

plinâ pertractasse videtur Jacobus Alvarez de Paz tribus tomis, quorum primus inscribitur de Vita spirituali, ejusque Perfectione, secundus de Exterminatione mali, & Promotione boni, tertius de Inquisitione pacis. Itemque Antonius le Gaudier, & Ludovicus à Ponte, & ipsi Soc. Jes. quorum primus de perfectione scripsit unum tomum; quatuor alter, præter illum, qui inscriptus est: *Dux spiritualis*.

Atque hæc satis fuerint ad propositum nostrum; ostendendi scilicet Adolescentibus, præsertìm Clericis, quàm multa sint: quàm sublimia, quàm utilia, quæ sub nomine & ambitu Theologiæ comprehenduntur, ut eos ad scientiæ tam amplæ, tamque necessariç studium pro mea tenuitate accenderem.

FINIS.

IN-

INDEX

Prior numerus, paginam posterior paginæ partem designat.

A

B

Cal-

C

De-

D

E

F

G

H

I

L

Ma-

INDEX.

M

N

P

FINIS.

